

Innehåll

Kapitel		Sida
1	Inledning	1
2	Labradorens historia	5
3	Övergripande mål	8
4	Kortsiktiga mål och strategier	9
	- Genetisk variation	9
	- Hälsa	9
	- Exteriör	11
	- Jaktlig funktion	11
	- Mentalitet	12
5	Genetisk variation	13
6	Hälsa	26
7	Exteriör	54
8	Jaktlig funktion	63
9	Mentalitet	87

Bilagor

- 1: Labradorens nio genotyper för tre färger
- 2: Beräkningar för effektiv avelsbas
- 3: Provstrukturer 2003
- 4: Antal hundar till start på jaktprov över tid
- 5: Kodnyckel för retrieverjaktprovsprotokoll
- 6: Exempel på spindeldiagram över jaktliga egenskaper för retriever
- 7: Antal starter och andel till pris på jaktprov över tid
- 8: Kennlar med över 20% av avkommorna till start på jaktprov
- 9: Kennlar med över 20 avkommor till start på jaktprov
- 10: Beskrivningsprotokoll MH för labrador retriever
- 11: Protokoll mentalbeskrivning
- 12: Anvisning för läsning av MH-diagram

1 Inledning

Följande står att läsa i den första paragrafen i Labrador Retrieverklubbens stadgar:

Labrador retrieverklubben, som är en ideell förening, har till mål att inom ramen för dessa stadgar och Svenska Spaniel och Retrieverklubbens stadgar tillvarata specifika intressen för rasen genom:

- att väcka intresse för och främja avel av mentalt och fysiskt sunda, jaktligt och exteriört fullgoda rasrena hundar*
- att bevara och utveckla rasens specifika egenskaper och verka för utveckling av dressyr och praktiskt bruk av denna*
- att informera och sprida kunskap om rasens beteende, dess fostran, utbildning och vård*
- att bevaka och arbeta med frågor som har ett rasspecifikt intresse för hundägaren och hundägandet*
- att skapa och vidmakthålla goda relationer mellan omvärlden och hundägaren och hundägandet.*

Labrador Retrieverklubbens primära uppgift är alltså att tillvarata rasens intressen på olika sätt. Paragrafen innefattar ambitioner både på det exteriöra, jaktliga och mentala området. Rasens goda sidor ska bevaras och främmas så att labradoren bibehåller sina specifika egenskaper och den exteriör som beskrivs i rasstandard. Detta innebär att rasklubben även ska motverka en utveckling som innebär att rasens specifika egenskaper försvinner. Arbetet med RAS kan ses som en formulering och precisering av strävan att bibehålla rasens specifika och goda egenskaper genom att uppmärksamma och åtgärda de avvikelser som förekommer i förhållande till uppfattningen om hur rasen ska se ut och fungera.

Arbetet med RAS

Labrador Retrieverklubben gav avelsgruppen i uppdrag att utarbeta ett förslag till rasspecifik avelsstrategi. Det första mötet om RAS hade avelsgruppen i juni 2002. Representanter från avelsgruppen deltog sedan i Svenska Spaniel- och Retrieverklubbens uppstartsmöte för RAS i september 2002. I november samma år informerade avelsgruppen om RAS på LRK:s aktivitetsgruppsmöte, där representanter från klubbens aktivitetsgrupper var samlade. I mars 2003 informerade avelsgruppen om arbetet med RAS på LRK:s årsmöte. I november 2003 anordnades en särskild konferens kring RAS där alla labradorägare, medlemmar såväl som icke-medlemmar, var välkomna att diskutera de förslag på avelsstrategier som avelsgruppen presenterade.¹ Vid konferensen hölls föredrag av Lennart Swenson (hälsa samt genetisk variation), Erik Wilsson (jaktlig funktion), Ingrid Tapper (mentalitet) samt Dan Ericsson (exteriör). Föredragen utgjorde inledning till varje område. Konferensdeltagarna fick sedan ägna sig åt gruppdiskussioner med utgångspunkt från avelsgruppens RAS-dokument och föredragen. Utifrån dessa diskussioner reviderades RAS-dokumentet. Även arbetet med att formulera och fastlägga konkreta strategier och mål utgick från de synpunkter som framfördes på konferensen. På LRK:s årsmöte i mars 2004 presenterade avelsgruppen ett förslag till slutgiltigt RAS-dokument. Detta dokument antogs enhälligt av mötet. RAS-dokumentet har funnits på hemsidan sedan november 03 (mål och strategier sedan februari 2004) och har även kunnat rekvireras från avelsgruppen. På hemsidan och i tidskriften Labradoren har medlemmar och icke-medlemmar uppmuntrats att komma med synpunkter på RAS. De målsättningar och strategier som godkändes av årsmötet 2004 publicerades i Labradoren nr 2 2004.

¹ För att så många som möjligt skulle kunna vara med, subventionerade LRK deltagandet för sina medlemmar.

Material

Avelsgruppen har använt sig av flera olika typer av material i nulägesbeskrivningen av RAS. Under hösten 2002 skickades en enkät ut till alla som definierades som aktiva uppfödare av rasen. I enkäten ställdes frågor som kunde relateras till de fem områdena i RAS. Enkätsvaren har använts som grund för nulägesbeskrivningen i samtliga områden. Enkäter skickades även ut till exteriördomare och jaktprovsdomare. Även svaren i dessa enkäter har använts i arbetet med RAS. Ännu en enkät skickades till dem som definierades som mycket erfarna uppfödare, framförallt för att få en uppfattning om utvecklingen av rasen i olika avseenden (exempelvis exteriör och mentalitet).

Förutom ovanstående enkätmaterial har olika typer av material använts inom de fem områdena. När det gäller hälsa har avelsgruppen använt sig av LRK:s hälsoenkät som har skickats ut två gånger till ägare till hundar födda ett visst år. (Den första enkäten gällde hundar födda 1990, den andra gällde hundar födda 1996.) Även Agrias skadestatistik samt information från SKK:s Rasdata har använts. För kartläggningen av den genetiska variationen är det huvudsakliga materialet hämtat från Lathunden. Beskrivningen av labradorens mentalitet utgår huvudsakligen från den sammanställning av MH-protokollen som finns att hämta via Per-Erik Sundgrens Genetica.² När det gäller jaktlig funktion, används befintlig statistik angående sådant som antal starter på jaktprov samt information från olika klubbtidningar m m. Den exteriöra utvecklingen beskrivs med hjälp av statistik angående antal hundar som ställs ut, andel hundar som erhållit viss prisvalör osv.

Avelsgruppen har tagit hjälp av experter i form av veterinärer och genetiker som har bistått med råd och granskat analyserna inom området hälsa och genetisk variation.

Labradorens historiska utveckling är sammanfattad av en erfaren uppfödare, Jan-Erik Ek. Materialet som används i den historiska utvecklingen är framförallt sammanställt med utgångspunkt från sekundärlitteratur.

Det fortsatta arbetet med RAS

Mål och strategier inom varje delområde framgår i dokumentet. Arbetet med implementeringen av strategierna har redan påbörjats inom vissa områden. Under den kommande femårsperioden ska LRK ha uppnått eller kommit en god bit på väg mot de uppsatta målen. Då RAS fastställdes på årsmötet 2004, beslöts (enligt avelsgruppens förslag) att enbart målen skulle låsas fast. Strategierna är att betrakta som förslag eller rekommendationer vilket ger utrymme att lägga till strategier eller byta ut strategier som inte visar sig fungera i praktiken.

Labradoren är idag i praktiken en tämligen delad ras, där det finns olika varianter och avelslinjer. I arbetet med RAS har hela rasen, oavsett typ, behandlats som en helhet. För att vi ska kunna uppnå en ännu mer korrekt bild av rasen inom de olika områdena bör en ambition i det framtida arbetet vara att både göra analyser av rasen som helhet samt av de olika typerna av labradorer. Detta kräver en omfattande diskussion inom klubben likaväl som med de ägare och uppfödare av labrador som idag står utanför LRK, eftersom det är nödvändigt att vara överens om hur olika individer inom rasen ska kategoriseras när det gäller typ. Därefter kan arbetet fortsätta ytterligare ett steg mot en korrekt beskrivning av nuläget inom delområdena

² www.genetica.se

såväl som lämpliga mål och strategier som antingen kan gälla för hela rasen, eller för olika varianter.

RAS-dokumentets uppläggning

Det material som har samlats in och den analys som har gjorts inom de olika delområdena hälsa, genetisk variation, exteriör, jaktlig funktion samt mentalitet är omfattande. Vi väljer därför att i dokumentets första del kort sammanfatta nuläget samt ange mål och strategier inom varje enskilt område. I dokumentets andra del följer sedan redovisning och analys av varje delområde i sin helhet. På så sätt blir det möjligt för dem som ska ta del av RAS-dokumentet att snabbt få en uppfattning av de olika områdena likaväl som att fördjupa sig i de mer utförliga analyserna om så önskas. De övergripande och generella målen presenteras för sig, före mål och strategier för delområdena.

Åsa Iletorp (avelsansvarig)
Anna Bendz
Bitte Sjöblom
Margareta Claesson-Thoor

2 Labradorens historia

Jan-Erik Ek

Labradoren är en nyttohund och det är i den kapaciteten som dess ljuvliga temperament kommer till sin rätt, för glad och lycklig blir den av att vara sin ägare till lags. Osökt väcks nyfikenheten kring bakgrunden. Hur blev labradoren Labrador retriever?

Det finns flera teorier kring detta. Under 1500- och 1600-talen fanns en hund i England vid namn S:t Huberts hund. Den var svart, hade kraftig päls och precis som vår tids labrador var den en nyttohund. Man tror att engelska fiskare kan ha tagit med sig denna hund till Newfoundland som inplanterats där. Att labradoren är den enda av arktiska hundar som inte är av spetstyp talar för denna teori.

En annan intressant teori är den om den portugisiska rasen Cane di castro Laborerio. Den kan ha följt med sjömän från Portugal till Newfoundland och blandats upp med den befintliga hundstammen där.

Under senare hälften av 1700- och början av 1800-talen är man ganska säker på att det fanns två raser på Labrador. Man började tala om dem som 'den stora newfoundlandshunden' och 'den lilla newfoundlandshunden'. Med ledning av namnen finns det goda skäl att tro att de först blev kända på Newfoundland men att deras tjänster så småningom blev mera efterfrågade på Labrador. Det var alltså den senare som blir anfader till vår tids labrador och som beskrivs så här: 'i allmänhet inte större än en pointer, tunna ben, kort eller strävt hår, bär inte sin svans så högt som den förra hunden, en mycket snabb löpare, simmare och fighter'. Den kallades också för S:t Johns dog efter hamnstaden på Newfoundland.

Labradoren apporterade fågel, hårvilt eller vad som behövde bli hemburet. Den simmade iland med repändor vid förtöjning av båtar, fungerade utmärkt som draghund så ved eller proviant behövde forslas hem, och den drog in utlagda nät åt tacksamma fiskare.

Via Dartmouth och Poole kom Labradoren till England. Där blandades den upp med curly-coated retriever, flatcoated retriever, golden retriever, pointer, foxhound, whippet, greyhound och border collie. Det finns flera exempel på hur inblandningarna kan påverka labradorens mentalitet, exteriör och funktion än i dessa dagar.

1903 godkändes rasen Labrador Retriever och det var också under detta år som de visades första gången på utställning. 1913, året innan första världskrigets utbrott, hölls 14 prov med en total anmälningssiffra på 247 hundar, 179 var labradorer. Redan här kunde man ana vad som komma skulle då det gäller labradorens dominans på jaktprov. 1916 bildades The Labrador Retriever Club. Skaran entusiaster av den gula färgen växte och 1925 registrerades The Yellow Labrador Club hos The Kennel Club. Det har inte funnits en klubb enkom för den bruna färgen. Första labradoren i Sverige att göra ett officiellt framträdande var den svarta hanen Major. Detta skedde på Svenska Kennelklubbens utställning i Göteborg 1897.

Den första uppfödaren av betydelse i landet blev fru Irma Brusewitz-Olson med kennelnamnet Oppensten. Hon var en stor profil i hundvärlden, inte minst i Göteborgs trim- och kennelklubbsvärld.

1953 importerades den femfaldiga certifikatvinnaren i England Blackbird of Ide som senare kom i Haakon Stenströms ägo, kennel Baskervilles Hund. Kända allround domaren fru Sigyn Littorin, kennel Natten, utträttade en värdefull uppfödargärning trots få kullar.

1971 kom två labradorer att stå i rampljuset i tävlan om den lydigaste respektive vackraste. SKK:s lydnadshund blev S L Ch Nattens Oberon och Guldhund – vinstrikast på SKK:s utställningar oavsett ras – Int Nord U Ch S J Ch Powhatan Sentry.

Specialklubb

1945 bildades Svenska Spanielklubben (för spaniel, retriever och wachtelhund). Bland styrelsemedlemmarna återfinns Irma Brusewitz Olson, kennel Oppensten. Association med SKK beviljades klubben den 26 september och inom fyra dagar arrangerades Svenska Spanielklubben första utställning där två labradorer deltog. Klubben första jaktprov avhölls den 1 oktober samma år med två deltagande labradorer där den ena, Musti, blev provets bästa hund. Svenska Spanielklubbens första officiella jaktprov hölls på Bosjökloster 1947.

I Labradoren nr 2 1992 kan man läsa om specialklubbens första utställning, 30 september 1945, och jaktprov, 1 oktober 1945.

”Enligt bevarad utställningskritik ställdes labradoren Musti ut med följande omdöme *En outvecklad 11 månaders valp av mindre god exteriör. Halsen missprydes f t av halsböld, vilket ej gjorde den längre. Svansen är lång och krokig och bäres fult, huvudet rätt simpelt eljest rätt stark kropp, bra ben och fötter.*”

M U Kalling skrev en resumé från jaktprovet dagen efter. I den kan man läsa: *”Det första provet var upplagt som ett försöksprov efter danskt mönster och omfattade fem moment, nämligen apportering i vatten, släparbete på hårvilt, avslutat med apportering, sök i rotfruktsland, apportering av fasan på stubb samt appellprov. Dessa moment bedömdes och betygsattes var för sig med undantag av provet beträffande appellen, som blev föremål för kontroll under bedömningen i dess helhet. Vattenprovet försiggick under gynnsammaste tänkbara förhållanden. Från en udde med fast strandkant kastades en nyskjuten vildand i hundens åsyn ett 10-tal meter ut på blankvatten, varvid fordrades att hunden skulle sitta stilla, på order simma ut och hämta anden och sittande avlämna densamma till föraren – i varje fall ej släppa anden förrän föraren uppmanar hunden därtill. Provet utfördes på olika sätt. Somliga hundar vägrade gå i vattnet, andra ville ej fatta tag i anden. En del speciellt de förstnämnda klarade stadgeprovet vid andens utkastande bra, andra visade vid nämnda tillfälle en våldsamhet, som åtminstone i ett fall kunde kostat föraren en ofrivilligt morgondopp, om icke kontakten med hunden via kopplet hastigt avbrutits. Genomgående för alla de hundar som hämtade anden var den slarviga avlämningen vilken visade sig konstant även vid apportering på land. Istället för att sittande avlämna fågeln lades den utan uppmaning ofelbart ned på marken vid framkomsten till föraren, ibland tidigare. Olägenheten med ett dylikt förfaringssätt då det gäller en lätt skadeskjuten tex vingad fågel, tarvar inga kommentarer.*

Släparbetet på spår är för en normalbegåvad hund till största delen rutinarbete. Just på grund härav misslyckades många, eftersom detaljen icke var förövad. En nyskjuten hare släpades ett 100-tal meter på stubb med ett tydligt markerat ”knä” mitt på spåret, som slutade i en buske, ett dike eller dylikt, där haren ”tagit betäckning”. Hundarna fördes kopplade $\frac{3}{4}$ av spåret, varefter föraren beordrades släppa hunden, kommendera apport och själv stå kvar för att invänta resultatet av apporteringen. Trots avsaknaden av övning visade flera hundar god näsa och stor fallenhet för spårarbete, och några stycken lyckades även med apporteringen, avlämningen frånräknad.

Provet med sök i betland avsåg närmast att kontrollera hundens förmåga att söka av ett terrängavsnitt på mest ändamålsenliga sätt, sålunda med fart och lust i regelbundet mönster utan för stora utslag. Goda tillfället till kontroll av hundarnas appell gavs även under detta moment. Prestationerna var ojämna och varierade från den godmodigt omkringlufsande labradoren, som klart och tydligt visade sitt förakt för allt onödigt springande i terrängen (utmärkande för rasen) till den snärtiga och energisprutande unga springertiken, som i fart och stil kunde tävla med nästan vilken setter som helst.

På detta prov deltog förutom spaniels även några labradorer. Om svarta labben Musti, född 1 aug 1944 (styvt årsgammal alltså) står att läsa

Vatten: Tveksam. Knuffad i vattnet apporterar ho bra, men lägger ned vid avlämningen.

Släp: Spårsäker apporterar bra. Avlämningen bristfällig.

Sök: Rätt bra utan större intensitet. Väl vidsökt emellanåt.

Apportering: Apporterar perfekt men slarvar med avlämningen. (Torde med fortsatt dressyr bli en fullgod apportör.)

Appell: Relativt god med hänsyn till åldern.

Pris: 2:a ukl"

1957 började man arrangera särskilda retrieverjaktprov men det dröjde ända till 1967 innan tiden kändes mogen att skilja de båda rasgruppernas prov åt i tid och rum.

På årsmötet 1963 beslöts enhälligt att specialklubbens namn skulle vara Svenska Spaniel och Retrieverklubben(SSRK).

1972 hölls första Retrievermästerskapet där S J Ch Manymills Bounty stod som segrare. Hon upprepade bedriften ett år senare.

1976 beslutade SSRK införa en återkommande utställning som skulle kallas Club Show där man erbjöd brittiska rasspecialister. Den första i sitt slag avhölls i Alingsås Folkets Park 1976. Certifikaten tilldelades Ingmos Umberto och Minväs Fina. BIR blev Proud Classic Coffee och BIM Puhs Cazadora, båda med dubbla championtitlar.

Labrador Retriever klubben

Det var i Skåne 1977 som den klubb vi har idag först såg dagens ljus. Klubben växte med ytterligare avdelningar för att 1980 inrätta en huvudstyrelse som blev hela landets. Till första ordförande valdes Nils-Olov Fransson.

1981 genomfördes första klubbmästerskapet. Attikonak Khatrine blev Best In Show. Int S SF U Ch Sorbus Black Jewel blev vår allra första klubbmästare.

1982 utkommer urgång nummer fem av Labradoren – klubbtidningen ser dagens ljus. Aktivitetsgrupperna ökade i antal i landet.

Den 15 maj 1994 arrangerar Labrador Retrieverklubben sin allra första officiella utställning – Club Show – på Skokloster. 154 deltagande labradorer blev bedömda under Mrs Sheelin Cuthbert (valpar), Mrs Nan Austermuhle (hanar) och Mrs Margie Cairns (tikar&BIR). Hanhundscertifikat och BIM tilldelades Trewinnard My Song. Tikcertifikat och BIR erhöles av Musicals Singin' In The Rain.

3 Övergripande mål

De övergripande målen är långsiktiga mål som samtidigt ska uppfattas som allmänna riktlinjer för Labrador Retrieverklubbens arbete.

Målen är följande:

- att öka kunskapen om avel och uppfödning hos uppfödare och hanhundsägare
- att så många som möjligt av avelsdjuren är mentalt-, exteriört- och jaktligt beskrivna
- att avkommor till avelsdjuren bör utvärderas i så stor utsträckning som möjligt när det gäller jakt, mentalitet, hälsa samt exteriör
- att förbättra hälsoläget hos Labrador retriever

att arbeta för ökad tolerans, respekt och öppenhet mellan olika grupper av uppfödare

4 Kortsiktiga mål och strategier

De kortsiktiga målen, som följer nedan för varje delområde, är kvantifierbara (mätbara) och om inget annat anges är de knutna till en tidsplan på fem år. För att mål och strategier ska kunna sättas i ett sammanhang, sammanfattas beskrivningen av läget inom varje delområde. För fullständig sammanställning av de olika områdena, se kapitel fem.

Genetisk variation

Sammanfattning

Den genetiska variationen har analyserats genom att undersöka rasens inavelsgrad och effektiva population. Inavelsgraden i rasen har inte varit högre än 3,23 under hela den undersökta perioden (1970-2002) och har minskat sedan början av 1990-talet till att idag ligga under 1%. Den effektiva populationen är nästan 200 djur (2002). Överutnyttjandet av hanhundar har minskat över tid. Sammantaget utgör den genetiska variationen inte något stort problem i rasen. LRK bör därför arbeta för att den goda utvecklingen bibehålls snarare än att göra stora förändringar.

Mål

- att bibehålla en inavelsgrad, för rasen som helhet, under ca 2 procent.
- att en hanhund, under sin verksamma tid, inte ska ha fler avkommor än 10 % av den genomsnittliga årsregistreringen.

Strategier

Avelsbredden (viktig för att hålla inavelsgraden på en önskvärd nivå) ska bibehållas eller utökas genom att LRK rekommenderar att en hanhund inte ska ha fler avkommor än 10 % av den genomsnittliga årsregistreringen under sina verksamma år.

Hälsa³

Sammanfattning

När det gäller labradoren, registreras HD, AD samt ögonsjukdomar av SKK. Dessa sjukdomar/defekter har vi idag god information om även om det vore önskvärt att fler labradorer röntgades och framförallt ögonlystes. Andelen labradorer med HD har varierat mellan 15 och 21 % mellan 1985 och 1999 då det gamla avläsningssystemet användes. Under de första åren efter det nya avläsningssystemet infördes ökade andelen hundar med HD, främst var det andelen med lindrig dysplasi som ökade. År 2003 var andelen HD-fall i rasen ca 19 %. Det är svårt att se någon entydig trend när det gäller HD. Andelen hundar med AD har däremot minskat över tid, till att år 2003 uppgå till strax under 10 % av de röntgade hundarna. Ögonsjukdomarna som registreras är PRA, katarakt och RD. Sett över tid har andelen hundar utan anmärkning på sina ögon ökat. Labradoren är även drabbad av vissa andra sjukdomar som inte registreras. Genom hälsoenkäten och Agrias statistik har vi emellertid en viss information och kan därför urskilja vissa sjukdomar som tycks öka över tid

³ Siffrorna framför varje mål har inget med prioritering att göra utan finns där för att förenkla kopplingen mellan strategierna och målen.

(bland annat pyometra, epilepsi och hudproblem). Sammanfattningsvis visar undersökningen av hälsoläget inom rasen att labradoren är drabbad av vissa sjukdomar/defekter och att det därför är önskvärt att LRK fortsätter att arbeta för att rasens hälsoläge ska förbättras på olika sätt. Det är också viktigt att kartlägga förekomsten av sjukdomar/defekter som vi idag inte har någon registrering av och att få mer kunskap om de hälsoproblem som finns.

Mål

1. att öka den procentuella andelen HD-röntgade hundar
2. att öka den procentuella andelen AD-röntgade hundar
3. att minska den genomsnittliga andelen HD-belastade individer
4. att den genomsnittliga andelen AD-belastade individer håller sig under 11 procent
5. att öka antalet ögonlysta individer
6. att bibehålla eller minska den procentuella andelen drabbade individer när det gäller ögonsjukdomar
7. att fortsätta att kartlägga de sjukdomar vi saknar eller har otillräcklig statistik över

Strategier

Mål 1-7:

En viktig strategi för att uppfylla hälsomålen är genom olika informationsinsatser till labradorägare och uppfödare.

Mål 3:

Avelsdjur som har lämnat 10 procentenheter eller mer, över rasens genomsnitt sammanlagt under de 5 senaste åren (åren innan 2000 räknas inte på olika avläsningssystem) i Sverige, höftledsdysplasi (HD) ska inte ha avkommor med på valphänvisningslistan eller dessa hanhundar ska inte vara med i hanhundslistan. Detta gäller under förutsättning att avelsdjuret har minst 30 röntgade avkommor i Sverige.

Mål 4:

a) Avelsdjur som har lämnat 5 procentenheter eller mer, över rasens genomsnitt sammanlagt under de 5 senaste åren i Sverige, armbågsdysplasi (AD) ska inte ha avkommor med på valphänvisningslistan eller dessa hanhundar ska inte vara med i hanhundslistan. Detta gäller under förutsättning att avelsdjuret har minst 30 röntgade avkommor i Sverige.

b) LRK ska arbeta för att minska det så kallade mörkertalet när det gäller AD genom information till veterinärer samt rekommendation att resultaten för de hundar som röntgas tidigt och sedan opereras bör registreras.

Mål 3 och 4:

a) Lättillgänglig statistisk ska finnas för att informera om när en hund lämnat högre procenttal avseende HD och AD än genomsnittet för rasen.

b) LRK ska rekommendera uppfödare att utvärdera hundens avkommestatistik efter ca 25-30 undersökta avkommor

Mål 6:

Uppmuntra labradorägare att ögonlysa sina hundar när de är äldre.

Mål 7:

a) att fortlöpande, vart femte år, göra utskick av hälsoenkäter

b) att återkommande ta del av och bearbeta statistiken från försäkringsbolag.

c) att bygga upp ett register över epilepsifall.

Exteriör

Sammanfattning

En analys av andelen utdelade CK på utställningar visar att rasens exteriöra kvalitet har ökat över tid. Andelen hundar med första pris på utställning har också ökat. Uppfödarna menar att rasens exteriöra kvalitet är god och något som de är nöjda med, detta är dock mest markant bland uppfödare som är inriktade mot utställning eller både jakt och utställning. De som har en huvudsakligen jaktinriktad uppfödning är något mindre nöjda med exteriören. Genom uppfödarenkäterna kan vi se att delningen av rasen upplevs som ett problem, att exteriörerna är mycket varierande beroende på typ av labrador.

Mål

Att öka domarnas förståelse för och kunskap om labradoren som jakthund

Strategier

- Att arbeta för att Labrador Retrieverklubben aktivt får deltaga vid kommande exteriördomarkonferens.
- Att aktivt arbeta för att rasen får fler domare som dömer både exteriör och jaktprov

Jaktlig funktion

Sammanfattning

Under den senaste 10-årsperioden pendlar andelen av startberättigade hundar (9-24 månader) - mellan c:a 5% - 8 % i ukl. Av de registrerade labradorerna kommer alltså färre än 10% till start som unghundar. Det är en alltför låg andel för att säkerställa att de jaktliga egenskaperna bibehålls i populationen. Labradorklubben har som ambition att arbeta för att en ökning av andelen unghundar ska beskrivas på jaktprov – eller i en funktionsbeskrivning.

Kraven för att erhålla ett 1:a pris i ukl idag är tämligen höga och kräver ett visst mått av dressyr. Önskvärt vore att kunna beskriva den unga hunden innan den bibringats alltför mycket dressyr. Labradorklubben arbetar också med att utveckla en funktionstest, FUL, (Funktionstest Utveckling Labrador) där ambitionen är att skapa testsituationer som beskriver hunden under minimal förarpåverkan.

Mål

Att inom en 5-årsperiod öka antalet jaktligt beskrivna hundar, så att 10 % av det antal som motsvarar en årsregistrering blir beskrivna. I första hand är det angeläget att beskriva unghundar.

Strategier

Labradorklubben ska

- arbeta för att ukl/nkl på jaktproven –B-proven - utformas på ett sådant sätt att högre grad av dressyr inte krävs för deltagande och att proven i dessa klasser blir mer standardiserade⁴.
- arbeta för att Labrador Retrieverklubben aktivt får delta vid jaktprovsdomarkonferenser
- arbeta för att SSRK arrangerar lättillgängliga prov i tillräcklig mängd.
- arbeta för att rasklubbarna får arrangera s.k. särskilda prov då dessa är både lättillgängliga och enkla att arrangera.
- arbeta med utveckling av en egen funktionsbeskrivning, FUL (Funktionsbeskrivning Utveckling Labrador)

Mentalitet

Sammanfattning

Enligt resultaten från MH-protokollen är inte labradorens mentalitet något generellt problem, även om det finns vissa variationer inom rasen när det gäller vissa beteenden. Inte heller uppfödare, jaktprovsdomare och utställningsdomare pekar ut mentaliteten som något stort problem, snarare som en förtjänst hos rasen. I dagsläget har vi emellertid inte någon fullständig information om rasens mentala status. För det första beskrivs för få hundar via MH för att det ska vara ett helt tillfredsställande material. För det andra finns det delar av labradorens önskvärda mentalitet som inte beskrivs i MH. För att få en god bild av hela labradorens mentalitet är det nödvändigt att även analysera de jaktliga egenskaperna.

Mål

Att 10 % av en årsregistrering ska mentalbeskrivas per år.

Strategier

- Informationsinsatser från LRK till uppfödare och övriga labradorägare. Exempelvis kan information om MH tas med i valpbroschyren eller i separat material som kan rekvireras av uppfödare och aktivitetsgrupper från LRK.
- Aktivitetsgrupperna ska uppmuntras att anordna informationsträffar om MH. Uppmuntra att aktivitetsgrupperna anordnar möjligheter att delta i MH för sina medlemmar, både genom JUM-projektet och separata MH

⁴ 1) Med ”högre grad av dressyr” menas här att bedömningen/beskrivningen av hundens prestation kan bli avhängigt den dressyr hunden bibringats och att förarens insats påverkar beskrivningen av hunden, vilket bör undvikas. Hunden bör beskrivas så opåverkad som möjligt.

5 Genetisk variation

Åsa Iletorp

Inledning

Avsikten med detta kapitel är att försöka att belysa hur den genetiska variationen ser ut i hundrasen labrador retriever. Kapitlet kommer att behandla hur den genetiska variationen är idag och hur den har förändrats under slutet av 1900-talet. Texten kommer att referera till de tumregler som finns inom genetiken.

I början av kapitlet behandlas lite grundläggande genetik så alla har en chans att följa med i texten längre fram.

Kapitlet behandlar genpar, inavel, dominanta och recessiva anlag, nedärvning av defekter, inavelsberäkningar, avelsbas, antalet registrerade labradorer, samt hanhundar som har varit dominerande i aveln.

Genpar

Hunden har 78 st kromosomer. I varje kromosom finns det genpar, en av generna i alla genpar kommer alltid från fadern och den andra kommer alltid från modern.

”Båda generna i ett par påverkar samma egenskap, men de kan ha olika verkan.”⁵

Om fadern till en kombination har anlagen ■□ och modern har anlagen ●○ blir den teoretiska anlagsfördelningen på avkomman följande:

	■	□
●	■●	□●
○	■○	□○

En avkomma får genparet ■●, en får genparet □●, en får genparet ■○ och en får genparet □○. Alla avkommor får en gen från fadern och en gen från modern.⁶

Inavel

När man diskuterar hundavel använder man sig av flera olika benämningar, som t ex inavel, utavel, linjeavel och släktskapsavel.

I Svenska Akademiens ordlista (SAOL) definieras inavel som ”fortplantning gm parning av sinsemellan närbesläktade individer (av människor, djur).” Släktskapsavel definieras som ”parning sker mellan sinsemellan besläktade djur”.

Ing-Marie Hagelins beskriver tre avelsformer i sin bok, Labradoren.

”Inavel betyder att man parar mycket nära besläktade individer som far-dotter, mor-son, helsyskon samt halvsyskon. Förutsättningen för inavel är att individerna är förstklassiga såväl mentalt som exteriört, då produkten av denna avelsform får alla anlag förstärkta.

Utavel är motsatsen till inavel. Vid utavel är föräldraindividerna obesläktade, åtminstone i de tre närmast förgående generationerna, och bör av den anledningen vara mycket enhetliga i typ. Här blir nämligen avkomman ett mellanting av föräldrarnas arvsanlag.

⁵ Sundgren Per-Erik 1990, kapitlet ”Genetik” s.54 ff. ur boken ”Hunduppfödaren” utgiven av SKK

⁶ Sundgren Per-Erik 1990, kapitlet ”Genetik” s.58 ff. ur boken ”Hunduppfödaren” utgiven av SKK

Linjeavel, mer eller mindre ”stark”, är den avelsform som ofta tillämpas inom seriös avel. Här ligger släktskapet längre bort än vid inavel, men man bör försäkra sig om att de individer som upprepas i en planerad kulls härstamning är av bästa tänkbara kvalitet.”⁷

I kombinationen tidigare parades två individer som inte var släkt med varandra, d v s en utavel. Om vi exempelvis låter ett av föräldradjuret para sig med en av avkommorna gör vi en inavel.

	■	□	Även här får avkommorna en gen från fadern och en från modern. I detta fall hade modern redan ett anlag från fadern, modern är 50 % släkt med fadern. 25 % av avkomman kommer att få en dubbel kopia av samma gen, □□. Man säger att denna kombination ger inavelsgraden 25 %. ⁸
□	■□	□□	
●	■●	□●	

” Inavelsgraden anger sannolikheten för att en viss gen från en anfader eller anmoder skall förekomma i dubbel uppsättning hos en avkomling. Dubblering sker genom att samma anlag i skilda kopior kan gå mer än en väg genom en stamtavla. Inavelsgraden är summan av sådana sannolikheter för dubblering av gener från samtliga anföräldrar som förekommer på stamtavlans båda sidor.”⁹

Inavel kan vara positivt för rasen om den individ som man linjeavlar på har värdefulla gener, som skulle gynna rasen om de dubblas, men inavel kan även ge raser problem.

”De parvisa generna, en i varje par från fadern och en från moder, fungerar som ett naturens skydd mot genskador. När föräldrarna är obesläktade och bär olika gener ökar chansen att åtminstone den ena genen i varje anlagspar hos avkomman är normal. Om föräldrarna är nära släkt och bär samma skadade anlag kan det dubblas hos avkomman. Naturens skydd mot skadade gener upphävs vid inavel. Därmed skapas allvarliga problem med sviktande hälsa och livskraft hos inavlade djur.”¹⁰

Tabell 1: Teoretisk erhållen ökad inavelsgrad vid olika parningar

Förälder – avkomma	25,0 %
Helsyskon	25,0 %
Halvsyskon	12,5 %
Mor- el farförälder - barnbarn	12,5 %
Morbror – systerdotter (o motsvarande)	12,5 %
Dubbelkusiner	12,5 %
Kusiner	6,25 % ¹¹

I LRKs uppfödarenkät kan man utläsa att en majoritet av uppfödarna (60 %) anser att det är acceptabelt med någon typ av inavel/släktskapsavel. ”De flesta av dessa vill emellertid inte para individer som är närmare släkt än sysslingar.” Ingen av uppfödarna är villiga att göra en syskonparning.

Om man kollar på uppfödarnas erfarenheter och avelsinriktning kan man se att de mer erfarna uppfödarna är mer benägna att använda sig av besläktade individer. Även de uppfödare som är mer inriktade mot utställning är något mer positiva till släktskapsavel.

⁷ Hagelin Ing-Marie 1973, ”Labradoren” s.74

⁸ Sundgren Per-Erik 1990, kapitlet ”Genetik” s.78 ff. ur boken ”Hunduppfödaren” utgiven av SKK

⁹ Sundgren Per-Erik 2001, ”Om metoder för inavelsberäkningar” s.1

¹⁰ Sundgren Per-Erik, ”Osunda skönhetsideal ger sjuka hundar” s.3

¹¹ Sundgren Per-Erik 1990, kapitlet ”Genetik” s.80 ur boken ”Hunduppfödaren” utgiven av SKK

Här bör man även observera att generellt är de mer erfarna uppfödarna även mer inriktade mot utställning och de nyare uppfödarna är mer inriktade mot jakt.¹²

Dominanta och recessiva anlag

”Ett arvsanlag som i ett anlagspar undertrycker verkan av det andra kallas dominant. Det arvsanlag vars verkan undertrycks kallas recessivt (recessivt = vikande)”¹³

Nedan används färganlagen för att illustrera de dominanta respektive recessiva anlagens verkan.

Arvsanlaget för färgen svart är dominerande över arvsanlagen för färgerna brun och gul. Detta innebär att om en labrador endast har ett svart arvsanlag så kommer hunden att vara svart, medan individen måste ha en dubbel uppsättning av t ex bruna arvsanlag för att bli brun.

För mer detaljerad information om färganlag hos labrador se Gerd Larssons ”Labradorens nio genotyper för tre färger” (finns med som bilaga).

Om en hund har två svarta färganlag är hunden dominant svart. Denna individ kan bara få svarta avkommor. När båda generna i ett genpar är av samma sort kallas det för att anlaget är *homozygot*. Gula hundars färganlag är också homozygot, två gula färganlag, men dessa är recessiva och därför är deras avkommors färg beroende av den andra förälderns färganlag.

En hund som har ett svart- och ett gultfärganlag har ett *heterozygot* genpar.¹⁴

”Labradoren är vanligen svart, gul eller chokladbrun.”¹⁵

I tabellen nedan kan vi se färg-, samt könsfördelningen, sedan 1976.

Tabell 2: Färg- och könsfördelning hos labrador retriever

År	Antal valpar	Hanar					Tikar				
		svarta	gula	bruna	utan	totalt	svarta	gula	bruna	utan	totalt
1976	2822	1063	379	103	22	1567	856	307	81	11	1255
1977	3558	1360	467	95	36	1958	1116	383	75	26	1600
1978	3662	1365	436	126	18	1945	1184	434	86	13	1717
1979	4051	1595	454	99	26	2174	1325	415	102	35	1877
1980	4145	1570	467	137	8	2182	1409	395	137	22	1963
1981	3694	1354	457	119	8	1938	1258	396	94	8	1756
1982	2738	984	362	95	14	1455	876	319	83	5	1283
1983	2945	1093	348	66	18	1525	1012	320	80	8	1420
1984	2541	943	334	80	17	1374	806	290	66	5	1167
1985	2654	1027	333	62	16	1438	847	287	66	16	1216
1986	2315	869	303	81	9	1262	713	239	83	18	1053

¹² Bendz A 2003, Artikel ”Labradoruppfödarna i Sverige – en rapport från uppfödarenkäten 2002” s. 12 ff, ur LRKs klubbtidning Labradoren nr 3 2003

¹³ Sundgren Per-Erik 1990, kapitlet ”Genetik” s.57 ur boken ”Hunduppfödaren” utgiven av SKK

¹⁴ Sundgren Per-Erik 1990, kapitlet ”Genetik” s.57 ur boken ”Hunduppfödaren” utgiven av SKK

¹⁵ Rasbeskrivning för labrador retriever

År	Antal valpar	Hanar					Tikar				
		svarta	gula	bruna	utan	totalt	svarta	gula	bruna	utan	totalt
1987	2318	888	300	53	2	1243	737	285	50	3	1075
1988	2195	809	273	70	3	1155	728	250	57	5	1040
1989	2231	828	301	54	0	1183	744	259	45	0	1048
1990	2563	916	366	71	0	1353	816	337	57	0	1210
1991	2444	943	345	39	0	1327	825	264	28	0	1117
1992	2550	972	318	75	0	1365	865	264	56	0	1185
1993	2383	923	300	46	0	1269	815	253	46	0	1114
1994	2447	992	281	52	0	1325	846	227	49	0	1122
1995	2212	857	242	58	0	1157	764	244	47	0	1055
1996	2081	777	242	89	0	1108	705	207	61	0	973
1997	2099	768	249	49	0	1066	760	224	49	0	1033
1998	1988	721	225	82	0	1028	706	188	66	0	960
1999	2180	791	196	107	0	1094	777	227	82	0	1086
2000	2177	799	186	68	0	1053	813	217	94	0	1124
2001	2193	846	221	77	0	1144	749	228	72	0	1049

¹⁶

I tabellen ovan kan vi se att från år 1976 till och med 1999 har det fötts fler hanhundar än tikar. Först år 2000 och 2001 är tikarna fler. De svarta hundarna har hela tiden dominerat stort och ligger runt 70 % av populationen. De gula ligger ganska stabilt runt 20-25 % och de bruna är i klar minoritet.

Defekter

Arvsanlag för defekter är ofta recessiva. För att ett djur ska få en sjukdom med recessiv arvsgång måste individen ha defekta anlag i dubbel uppsättning.¹⁷

PRA-anlaget är recessivt. Vi låter (**F**) stå för ett friskt anlag, i detta fall även dominant, och (**p**) får vara det recessiva PRA-anlaget.

Vi får följande teoretiska utfall vid:

*parning mellan individerna (**FF**) och (**Fp**)

	F	F	En av föräldradjuren är anlagsbärare. 50 % av avkomman blir anlagsbärare. 50 % är fria från anlaget
F	FF	FF	
p	Fp	Fp	

¹⁶ Tabellen är hämtad från www.labrador.se

¹⁷ Sundgren Per-Erik 1990, kapitlet "Genetik" s.80 ff. ur boken "Hunduppfödaren" utgiven av SKK

*parning mellan individerna (Fp) och (Fp)

	F	p	Båda föräldradjuren är anlagsbärare. 75 % av avkomman blir anlagsbärare. 25 % kommer att utveckla sjukdomen PRA. 25 % är fria från anlaget
F	FF	Fp	
p	Fp	pp	

*parning mellan individerna (FF) och (pp)

	F	F	En av föräldradjuren är anlagsbärare samt kommer att utveckla sjukdomen PRA. 100 % av avkomman blir anlagsbärare.
p	Fp	Fp	
p	Fp	Fp	

*parning mellan individerna (Fp) och (pp)

	F	p	Båda föräldradjuren är anlagsbärare, var av en av dem kommer att utveckla sjukdomen PRA. 100 % av avkomman blir anlagsbärare. 50 % kommer att utveckla sjukdomen PRA.
p	Fp	pp	
p	Fp	pp	

I en parning mellan individerna (FF) och (FF) kommer alla avkommor få anlagen (FF), alla individer är fullt friska.

I en parning mellan individer med anlagen (pp) och (pp) kommer alla avkommor att få anlagen (pp), alltså alla blir anlagsbärare samt kommer att utveckla sjukdomen PRA.

Defekter med dominant arvsång är lättare att utrota eftersom alla anlagsbärare även visar upp symptomen.¹⁸

Som har nämnts tidigare har somliga defekter dominant arvsång och en del recessiv. Tyvärr är det dock inte så enkelt att endast dessa två typer förekommer.

”Andra defekter uppkommer på grund av olämpligt formulerade avelsmål. Ofta nedärvs de genom grupper av samverkande gener. Det gäller en rad defekter hos hund, exempelvis höftledsdysplasi. Sådana defekter kan inte diskuteras som en fråga om anlagsbärare eftersom de enskilda generna omöjligen kan identifieras. Vill vi påverka sådana egenskaper med avelsurval måste vi göra graderade bedömningar för att därefter ta de bästa individerna till avel.”¹⁹

Varför inavelsberäkningar?

När de flesta defekter inte har dominant arvsång är det svårt att veta vilka individer som bär på ett defekt anlag och inte. När man inavlar ökar man riskerna för att få defekta hundar.

”Vid inavel dubblas inte bara de fördelaktiga arvsanlagen. Också de anlag som av någon orsak leder till defekter eller nedsätter livskraften kommer att dubblas. Flertalet anlag med negativ verkan nedärvs recessivt. Det innebär att de kan bäras dolda hos föräldrarna i flera generationer för att så plötsligt visa sig hos valpar som fått anlagen i dubbel uppsättning”²⁰

¹⁸ Sundgren Per-Erik 1990, kapitlet ”Genetik” s.84 ur boken ”Hunduppfödaren” utgiven av SKK

¹⁹ Sundgren Per-Erik 1990, kapitlet ”Genetik” s.84 f ur boken ”Hunduppfödaren” utgiven av SKK

²⁰ Sundgren Per-Erik 1990, kapitlet ”Genetik” s.80 ur boken ”Hunduppfödaren” utgiven av SKK

”Motivet för att genomföra inavelsberäkningar är enkelt – att så långt som möjligt undvika att ta hälsorisker med framtida avkomlingar till våra hundar. Vi vet då med säkerhet att riskerna börjar öka påtagligt när vi gör kusinparningar eller mer besläktade parningar, dvs när inavelsgraden överskrider 6,25 %.”²¹

”Vid diskussioner kring bevarande av utrotningshotade vilda arter och sällsynta husdjursraser brukar man ange att en genomsnittlig stegring av inavelsgraden utöver ca 0,5 % per generation utgör en kritisk gräns. Ovanför den gränsen kan det vara svårt eller omöjligt att på längre sikt rädda djurstammen från undergång i ärftliga defekter och sjukdomar samt sjunkande fruktsamhet. Om vi tillämpar den regeln på hundavel och räknar 5-6 generationer bakåt hamnar vi på en maximal genomsnittsökning under en fem generationer på ca 2-3 %.”²² Detta innebär att rasens genomsnittliga inavelsgrad inte bör ligga på mer än 2-3 % för att minska riskerna att förlora viktiga gener.

Nedan visas hur den genomsnittliga inavelsgraden för rasen labrador retriever har förändrats.²³

Tabell 3: Inavelsgrad för labrador retriever

Reg.år	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Inavelsgrad	1,43	1,29	1,43	1,90	2,35	2,27	2,25	2,21	2,53	2,78	2,87

1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
2,73	3,12	3,23	2,99	2,82	2,73	2,27	2,51	1,81	2,24	1,95	1,90	1,67	1,49

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1,67	1,29	1,33	1,43	1,41	1,25	1,10	0,91	1,09

Avelsbas

För att inte få för hög genomsnittlig inavelsgrad är det viktigt att rasen har en bred avelsbas. Avelsbasens bred bedöms av antalet individer samt inavelsgraderna dem emellan. I Per-Erik Sundgrens program, Lathunden, kan man med SKKs rasdata räkna ut den tillgängliga- och den utnyttjade avelsbasen / effektiv populationsstorlek under en viss tidsperiod.²⁴ Den utnyttjade avelsbasen talar om hur stor del av populationen i rasen som används i avel, medan den tillgängliga beskriver hur stor avelsbas som verkligen finns. Skillnaden mellan dessa två talar om hur stor del som inte används i avel. Ju större skillnaden är ju större möjlighet har vi att bredda rasens avelsbas ytterligare.

Observera att den tillgängliga avelsbasen inte är samma sak som det faktiska antalet individer i rasen, eftersom man även tar hänsyn till inavelsgraden. Likväl är den utnyttjade avelsbasen inte samma sak som det faktiska antalet individer som har används i avel.

”Vill man i ett planerat avelsarbete försäkra sig om att hålla en djurstam frisk krävs att antalet avelsdjur i varje generation inte sjunker ned under kritiska nivåer. Annars blir djuren snabbt med nödvändighet nära släkt med varandra och inavel framtvingas även om man försöker undvika den. I avelsläran använder man som jämförelsemått på risken för inavelsskador och genförluster i en ras något som kallas för den effektiva populationen. Den effektiva

²¹ Sundgren Per-Erik 2001, ”Om metoder för inavelsberäkningar” s.2

²² Sundgren Per-Erik 2001, ”Om metoder för inavelsberäkningar” s.3

²³ Uppgifterna är beräknade med utgångspunkt från SKK-rasdata.

²⁴ Se bilaga för beräkningar av effektiv avelsbas.

populationen definieras då som det antal djur som vid lika könsfördelning och slumpparning skulle ge samma ökning av inavelsgraden som man fått i den verkliga stammen av djur.”²⁵

”För praktiskt avelsarbete i stammar av sport- och sällskapsdjur vore det önskvärt att nivån 100 inte underskreds och att man strävade efter att uppnå ca 200 i effektiv populationsstorlek”²⁶

Om den effektiva populationen i en ras ligger under 50 djur är det risk att rasen går under i genetiska problem även om man gör systematiska försök att rädda den, enligt Per-Erik Sundgren. En annan tumregel som man kan använda sig av för att minska riskerna för framtida genetiska problem är att en hanhund inte bör ha fler avkommor än 10 % av en genomsnittlig årsregistrering av rasen.

Nedan visas hur den effektiva populationen hos rasen labrador retriever har förändrats.

Tabell 4: Den effektiva populationen hos labrador retriever

Tidsperiod	Utnyttjad avelsbas	Tillgänglig avelsbas
1972 – 1978	45	279
1978 – 1984	41	218
1984 – 1990	139	253
1990 – 1996	147	463
1996 – 2001	199	482

Det beräknade värdena på den utnyttjade och den tillgängliga avelsbasen är ett medelvärde utav elva beräkningar per tidsperiod. (Se bilaga ”Effektiv avelsbas”) Varje beräkning är gjord på ca 490 slumpvis valda kullar, därför kan resultaten variera kraftigt beroende på vilka kullar som tas med vid slumpurvalet. För att få säkrare värden är det därför nödvändigt att köra många beräkningar.

Eftersom det kan vara intressant att kolla relationen mellan antalet registrerade hundar och den underliggande effektiva populationen, klarläggs årsregistreringarna av labrador retriever nedan.²⁷

²⁵ Sundgren Per-Erik ”Osunda skönhetsideal ger sjuka hundar” s.5

²⁶ Sundgren Per-Erik 1996, ”Effektiva populationer, Inavel & Släktskap” s.20

²⁷ Uppgifterna är hämtade från SKK-rasdata.

Tabell 5: Antalet registreringar av labrador retriever

ÅR	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Antal Registr.	1	1	3	7	15	28	47	117	197	391	679	1098	2930
Antal kullar	1	1	3	7	15	25	40	90	134	233	320	389	458

1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
3569	3750	3997	4005	3498	2713	2940	2563	2639	2408	2184	2264	2223	2541	2424
587	616	655	628	563	455	485	418	436	395	367	375	380	422	404

1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
2401	2392	2366	2214	2031	1995	1947	2245	2161	2212	2191	
392	386	388	359	328	324	334	359	360	356	367	?

Per-Erik Sundgren skriver ”Observera att den faktiska populationen av levande individer i rasen torde vara 8-10 ggr större än den siffran över de årliga registreringarna.”²⁸ En hanhund kan vara fertil i hög ålder, men en tik brukar man plocka ur avel tidigare.

Årsregistreringarna ovan är även viktiga om man vill kolla en av Per-Erik Sundgrens tumregler ”att en hanhund inte bör ha fler avkommor än 10 % av en genomsnittlig årsregistrering av rasen”.

Nedan publiceras de hanhundar som genom tiderna har haft flest antal registrerade avkommor.

²⁸ Sundgren Per-Erik 1996, ”Effektiva populationer, Inavel & Släktskap” s.18

Tabell 6: Hanhundar och antal avkommor

Namn	Födelseår	Antal kullar	Antal avkommor
Drumbroneth Black Minstrel	1976	120	808
Brentchase Black Admiral	1972	127	778
Kamrats Buse	1969	180	726
Rodarbal Marko	1978	108	647
Stifinnerens Bandy	1988	96	561
Tarryholme Brodie	1987	70	496
Ballyduff Fergus	1976	83	488
Baronor Phoenix	1973	93	492
Mallards Clay Basker	1981	72	444
Sandylands Happy Jim	1975	63	418
Novacroft Arris	1983	71	405
Puhs Imp	1977	72	395
Powhatan Sentry	1968	101	384
Ballyduff Maroon	1973	83	381
Ravencrest Casper	1974	56	371
Minnows Hector	1993	51	349
Rodarbal Xodus	1980	54	348
Alexander	1977	52	338
Brutus	1972	62	321
Rodarbal Dino	1975	45	313
Imperial	1975	51	306
Powhatan Black Cedar	1981	51	301
Iliadens Haimon	1981	45	299
Minvans Junior	1976	46	298
Sulleyshill Greg	1996	45	296
Grock of Mansergh	1975	43	291
Cambremer Wellington	1996	48	283
Ingmos Yster	1976	45	282
Rygårdens Frasse	1974	64	278
Blackthorn Briar	1981	47	277
Sandylands April Madness	1981	46	276
Guideline's Copyright	1990	51	272
Sandylands Midnight Maestro	1971	62	264
Imp's Herbie-Man	1979	42	262
Rocksteady By Night	1995	41	262
Bobby-Burns	1976	39	261
Pendil of Ballyduff	1974	40	256

I tabellen ovan är hanhundarnas födelseår redovisade så man kan ana under vilket årtionde de varit verksamma.

Om en hanhund har många avkommor men ingen av dessa går vidare i avel kommer hanhundens gener inte att påverka framtida generationer. En hanhund med få avkommor kan i praktiken påverka framtida generationer mer, genom att ha fler barnbarn, än en hanhund med

många avkommor. Det kan därför kan det vara intressant att kolla hanhundar och antalet barnbarn.

Nedan redovisas de hanhundar som har flest antal registrerade barnbarn.

Tabell 7: Hanhundar och antal barnbarn

Hund	<i>Födelseår</i>	Antal barnbarn
Kamrats Buse	1969	3193
Ballyduff Maroon	1973	2383
Sandylands Mark		2186
Sandylands Wiseman	1967	1684
Powhatan Sentry	1968	1639
Sandylands Geoff		1372
Puhs Imp	1977	1173
Pendil of Ballyduff	1974	1149
Baronor Phoenix	1973	1126
Licithas Blizzard	1976	1086
Manymills Electron	1975	978
Blackthorn Briar	1981	968
Iliadens Haimon	1981	932
Novacraft Arris	1983	912
Sandylands Alpha		903
Rodarbal Dino	1975	895
Brentchase Black Admiral	1972	894
Black Eagle of Mansergh	1967	893
Mallards Clay Basker	1981	851
Guideline's Copyright	1990	847
Puhs Tony	1977	841
Ballyduff Fergus	1976	836
Carldees Mark		808
Sandylands Midnight Maestro	1971	807
Minväns Junior	1976	801
Bedingham Hall Soot		787
Nattens Domino	1968	742
Alltid Dandelion	1971	738
Brutus	1972	738
Smart Fellow's Order From New York	1988	720
Rodarbal Ruler	1980	696
Gun-Smoke Asterix		684
Sandringham Bluff	1982	677
Stifinnerens Bandy	1988	671
Minnows Winter Whizz	1985	644

Tarryholme Brodie	1987	639
Rodarbál Marko	1978	637
Braeduke Silsdale Music Man		623
Chruston Wapanachki of Trewinnard		607
Licithas Faithful Apporter	1978	597
Imperial	1975	584
Kwinana's Yellow Surprise	1984	577
Smart Fellow's Four Leaf Clover	1989	577
Sandylands April Madness	1981	576
Rambo of Downfarm	1985	574
Rodarbál Xodus	1980	569
Timspring Sirius		552
Ingmos Yster	1976	550
Grock of Mansergh	1975	530
Puhs Black Label	1975	517
Alexander	1977	504
Dusky Dipper of Downfarm	1991	485
Fabracken Glengarry	1985	485
Crawcrook Calhiban	1976	472
Dienesminde's Paf		456
Follytower Admiral Moon	1986	454
Drumbroneth Black Minstrel	1976	449
Ingmos Umberto	1975	436
Powhatan Black Cedar	1981	435
Mardas Crazy Cappers	1978	433
Boothgate's It's Show Time	1992	431
Sandylands Happy Jim	1975	429
Haretor Shadow of Drakeshead	1985	428
Älvgårdens Zoom	1976	426
Cornlands Kimvalley Crofter		425
Sandylands Jayncourt Tally-Ho		419
Kamrats Conrad	1972	416
Angolcroft Raffles of Novacroft		404
Deras Dovregutten	1980	403
Minväs Dumle		402
Proud Classic Coffee	1975	399
Puhs Black Devil	1970	396
Rygårdens Frasse		396
Nattens Yellon		395
Tweedledum Murphy S Law	1990	389

Rygårdens Alex		386
Keysun Krispin of Blondella		382
Älvgårdens Yellow Khan	1971	378
Heatherbourne lawnwoods laughing caval		372
Minvåns Buse		372
Kupros Master Mariner		365
Bobby-Burns	1976	354
Puhs Superman	1975	351

Uppfödares tankar om rasens genetiska variation

LRK skickade, hösten 2002, ut en historiskförfrågan till erfarna labradoruppfödare. En fråga var hur de uppfattade att den genetiska variationen i rasen har förändrats genom årtiondena. Ett vanligt förekommande svar var att idag är det ovanligt med matadoravel/matadoraveln har kraftigt minskat.

I början av 2003 skickade LRK ut en anonym enkät till alla uppfödare för att kartlägga det nuvarande läget för vår ras i bl a genetisk variation. Frågeformuläret gick ut till alla uppfödare som har haft minst en kull labradorvalpar sedan 1998-01-01. Efter bearbetning av enkäten visade det sig att en klar majoritet av uppfödarna anser att den genetiska variationen i rasen är ganska eller mycket bra. Man kan dock se att de äldsta uppfödarna är ännu mer positiva än de yngre. I denna undersökning fick man precisera vilken typ av uppfödning man (huvudsakligen) satsar på. Det visade sig att de som satsade i högre grad på jakt är mer missnöjda med rasens genetiska variation än de övriga uppfödarna.

I enkäten fick även uppfödarna själva ange vilka problem som de anser är de största inom rasen. ”Det är förstås ett antal olika problem som anges, men det mest frekventa svaret (ca 29 %) är problemet med att rasen är uppdelad i olika typer.”²⁹

Slutsatser och diskussion

När man överblickar den genetiska variationen hos labrador retriever ser det bra ut. Inavelsgraden är i dagsläget mycket låg. Den var något hög under slutet av 70- och början av 80-talet, men har sedan dess sjunkit till en nivå runt 1 procentenhet. Även den effektiva populationen har haft en positiv utveckling. Från att under 70-talet ha legat under 50 djur är den i dagsläget nästan på 200 djur, vilket är en nivå man bör sträva efter att uppnå enligt genetiker. Observera att dataprogrammet Lathunden kan ge något missvisande siffror p g a att i importers stamtavlor står hundarna längre bak inte med. SKK registrerar inte hundarna så långt bak. Därför kan en importhund få en lägre inavelsgrad ihop med en annan hund än vad han / hon borde ha.

Den effektiva populationen är beräknad på hela rasen, oavsett typ. De uppfödare som begränsar sin avel till en viss typ får då även en mindre genetisk variation. Eftersom uppfödarna som i högre grad satsar på jakt är mer missnöjda med den genetiska variationen skulle det vara intressant att göra beräkningar som är begränsade för olika typer, tex hundarna inom field trial linjer.

Hur är det med hanhundar som är överutnyttjade?

²⁹ Bendz A 2003, Artikel ”Labradoruppfödarna i Sverige – en rapport från uppfödarenkäten 2002” s. 12 ff, ur LRKs klubbtidning Labradoren nr 3 2003

Antalet avkommor per hanhund visas i tabellen som på sidan 8. Låt oss först kolla vad den genomsnittliga årsregistreringen är. Årsregistreringarna kan vi se i tabellen på sidan 7. Första året vi räknar med är 1976, för enligt Lennart Swenson kom alla hundar med i SKKs dataregister först 1976. Från år 1976 till 2002 får man ett medelvärde på ca. 2622 registreringar per år. 10% av den genomsnittliga årsregistreringen blir 262 hundar. (Man behöver inte ta med hanhundar med färre avkommor i tabellen, eftersom alla hundar oavsett födelse år är medräknade.)

Tittar vi på tabellen över hanhundar och antal avkommor kan vi konstatera att en stor majoritet av de hundar som har haft fler avkommor än 10 % av genomsnittet, är avelshundar som var verksamma tidigare. Enbart fem stycken hanhundar är födda under 90-talet eller senare. Den så kallade matadoraveln, med andra ord överutnyttjande av hanhundar, ser ut att ha minskat över tid. Denna bild bekräftas av de svar de erfarna uppfödarna gav i sina enkätsvar.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att den genetiska variationen inom rasen inte verkar vara något större problem. Ett förslag inför en fortsatt analys av den genetiska variationen vore emellertid att titta enbart på de senare åren 1990 och framåt, samt hanhundarna som är verksamma då. Likaså vore det av intresse att försöka undersöka den genetiska variationen inom de olika varianterna av rasen för att se om det finns skillnader och eventuellt lokalisera problem som behöver åtgärdas.

Källförteckning

Litteratur

- Svenska Akademiens ordlista. 2003. (www.
- Hagelin I-M. 1973 (1988) "Labradoren". ICA-förlaget AB. Västerås.
- Larsson G. 19 . artikel "Labradorens nio genotyper för tre färger" ut tidningen "Labradoren nr
- Sundgren P-E. 1990. kapitlet "Genetik" ur boken "Hunduppfödaren". Svenska Kennelklubben. Spånga.
- Sundgren P-E. 2001. "Om metoder för inavelsberäkningar" (www.genetica.se.)
- Sundgren P-E.. "Osunda skönhetsideal ger sjuka hundar". Sveriges Lantbruksuniversitet. (www.genetica.se.)
- Sundgren P-E. 1996. "Effektiva populationer, Inavel & Släktskap" (www.genetica.se.)

Övrigt

- Rasdata
- Enkätmaterial (LRK:s enkäter till aktiva uppfödare och erfarna uppfödare)

Bilagor

Bilaga 1: Labradorens nio genotyper för tre färger

Bilaga 2: Beräkningar för effektiv avelsbas

6 Hälsa

Åsa Iletorp

Inledning

Avsikten med detta kapitel är att belysa hälsoläget hos hundrasen labrador retriever. Kapitlet behandlar hur hälsan är idag och hur den har förändrats under slutet av 1900-talet. Jag kommer att beröra vad det finns för hälsoprogram, regler och rekommendationer.

De källor vi har hämtat data ifrån har varit Labrador Retrieverklubbens (senare benämnd LRK) hälsoenkäter (år 2001 och 1995), LRKs uppfödarenkät (år 2003), Agrias skadestatistik (år 1995—2001) samt Svenska Kennelklubbens (senare benämnd SKK) rasdata. Senare i kapitlet kommer vi att gå igenom de sjukdomar som har en hög frekvens enligt tidigare nämnd data.

Hälsoprogram

SKK har en central registrering och åtgärdsprogram för vissa genetiskt betingade sjukdomar och defekter. Hos labrador retriever registreras ögonspeglingsdiagnoser, höftleds- och armbågsledsröntgenresultat och det finns åtgärdsprogram för höftledsdysplasi och ögonsjukdomen progressiv retinal atrofi.

Höftledsdysplasi

Höftledsdysplasi, HD, är en av de vanligaste defekterna som vår ras drabbas av. HD orsakar ofta hälta av varierande grad.

Höftleden är en kuled mellan lårbenet och bäckenet. Vid HD är ledhålan på bäckenet, acetabulum, avplattad och lårbenshuvudet mer eller mindre deformerat. ”Rubbningen i ledens utveckling äger rum under hundens uppväxttid och först när skelettet är moget kan man med god säkerhet bedöma höftledernas utseende med hjälp av röntgen.”³⁰

När höftlederna avläses centralt hos SKK graderas de, sedan 2000-01-01, enligt följande:

- A normala höftleder
- B ej dysplasi
- C lindrig dysplasi
- D måttlig dysplasi
- E höggradig dysplasi

För att resultatet ska bli officiellt måste hunden vara minst 12 månader gammal. Om man röntgar och läser av höftlederna innan får man ett preliminärt svar.³¹

Före år 2000 graderades höfterna på följande sätt:

- utmärkta utmärkta höfter
- ua utan anmärkning
- 1 lättaste formen av dysplasi
- 2 måttlig dysplasi
- 3 grav dysplasi

³⁰ Audell L och Hedhammar Åke 2002, kapitlet ”Höftledsdysplasi” s. 8 f. ur häftet ”Information om röntgenkontroll av leder” utgivet av SKK

³¹ Audell L och Hedhammar Åke 2002, kapitlet ”Höftledsdysplasi” s. 8 f. ur häftet ”Information om röntgenkontroll av leder” utgivet av SKK

- 4 grav dysplasi (höftledshuvudet ligger här helt utanför ledhålan, som är mycket grund.³²

Observera att utmärkta höfter aldrig har registrerats officiellt, utan det är en tilläggsnot som kan stå under anteckningar på höftledscertifikatet.

”Höftledsdysplasi ger förr eller senare upphov till förslitning av brosket i höftleden. Broskförslitningen kan ses på röntgen men mycket snart tillkommer benpålagringar som kan urskiljas relativt enkelt. Dessa benpålagringars storlek och utbredning är ett relativt gott mått på graden av broskförslitning i leden. Pålagringarna ökar i regel med åldern och leder ibland till att höftleden blir helt deformerad hos den gamla hunden. Detta gör att röntgenbilder av gamla hundar med kraftiga pålagringar inte går att bedöma ur dysplasisynpunkt. Något säkert samband mellan pålagringar och smärta finns ej. Det är dock ovanligt att äldre hundar visar några symtom från höftlederna utan att det föreligger benpålagringar.”³³

Höftledsdysplasi omfattas av SKK:s hälsoprogram. För att kunna registrera labrador retrievervalpar hos SKK krävs att föräldradjuren har känd höftledsstatus. LRK rekommenderar dock att man endast ska använda fria avelsdjur.

³² Hagelin I-M 1988, ”Labradoren” s. 88, utgivet av ICA förlaget, Västerås

³³ Audell L och Hedhammar Åke 2002, kapitlet ”Höftledsdysplasi” s. 8 f. ur häftet ”Information om röntgenkontroll av leder” utgivet av SKK

Tabell 1: Höftledsstatistik³⁴

År	Antal valpar	Höftledsstatus per röntgenår								Höftledsstatus per födelseår							
		röntg	Ua	1	2	3	4	Totalt HD	% HD	röntg	ua	1	2	3	4	Totalt HD	% HD
Före 1985	33934	12852	10383	1092	890	450	37	2469	19	13865	11170	1199	980	474	42	2695	19
1985	2654	288	236	25	20	6	1	52	18	1211	1007	110	63	29	2	204	17
1986	2315	1282	1058	120	74	26	4	224	17	1219	959	122	104	32	2	260	21
1987	2318	1138	931	97	86	21	3	207	18	1112	930	81	71	29	1	182	16
1988	2195	1241	985	120	91	44	1	256	21	1235	1029	107	81	17	1	206	17
1989	2231	1211	1004	94	86	26	1	207	17	1189	1003	98	63	24	1	186	16
1990	2563	1243	1044	107	69	22	1	199	16	1386	1148	122	83	33	0	238	17
1991	2444	1353	1117	121	84	30	1	236	17	1355	1123	126	70	35	1	232	17
1992	2550	1394	1157	134	67	35	1	237	17	1335	1141	91	76	27	0	194	15
1993	2383	1380	1179	99	75	27	0	201	15	1401	1178	127	69	27	0	223	16
1994	2447	1386	1172	112	76	26	0	214	15	1345	1110	115	86	33	1	235	17
1995	2212	1373	1133	119	83	38	0	240	17	1300	1064	132	77	27	0	236	18
1996	2081	1290	1059	124	82	24	1	231	18	1243	1016	125	74	27	1	227	18
1997	2099	1330	1101	122	79	27	1	229	17	1177	985	94	71	27	0	192	16
1998	1988	1238	1029	105	73	30	1	209	17	1165	921	138	73	29	4	244	21
1999	2180	1177	946	129	73	26	3	231	20	1338	1026	170	93	49	0	312	23
2000	2177	1308	1033	168	72	35	0	275	21	1100	857	146	68	29	0	243	22
2001	2193	1435	1051	210	120	54	0	384	27	5	5	0	0	0	0	0	0
2002																	
2003																	
Totalt	72964	33919	27618	3098	2200	947	56	6301	19	33981	27672	3103	2202	948	56	6309	19

Under år 2001 röntgades 1458 individer, varav 399 st (27,4%) hade höftledsdysplasi. 221 individer hade grad C, 123 grad D och 55 grad E.

År 2002 röntgades 1395 hundar. 319 st (22,9%) hade höftledsfel, varav 191st grad C, 98st grad D och 30st grad E.

1680 hundar röntgades år 2003, 321 (19,1%) av dessa hade höftledsfel. 209 hundar hade grad C, 95 hade grad D och 17 st hade grad E.

Om man väljer att betrakta HD-frekvensen utifrån varje avläsningssystem för sig (från före 1985 till 1999 för sig och 2000-2002 för sig) är det svårt att utläsa någon tendens av förändring. Däremot kan man konstatera att med det nya systemet att avläsa höfter har den procentuella andelen HD ökat. Vid en granskning av HD som avelsgruppen gjorde 2002 konstaterades att den stora ökningen låg bland lindrig/lättaste formen av dysplasi, vilket i

³⁴ Norrblom J, www.labrador.nu

genomsnitt hade ökat med 4,5 procentenheter. Man kunde även konstatera att hanhundarnas avkommestatistik hade ökat med 6 procentenheter.³⁵

Tabell 2: andelen avkommor med hd från olika föräldrakombinationer³⁶

Född	fri x fri				fri x HD				HD x HD				fri x okänd				HD x okänd				okänd x okänd				
År	Fri	HD	antal	%	fri	HD	antal	%	fri	HD	antal	%	fri	HD	antal	%	fri	HD	antal	%	fri	HD	antal	%	totalt antal
okänt	350	0	350	47	6	0	6	1	0	0	0	0	267	4	271	36	0	0	0	0	121	3	124	17	751
1965	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0	1
1966	1	0	1	50	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	50	0	0	0	0	0	0	0	0	2
1967	1	0	1	17	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3	50	0	0	0	0	2	0	2	33	6
1968	5	0	5	45	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3	27	0	0	0	0	2	1	3	27	11
1969	4	1	5	36	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	5	36	0	0	0	0	3	1	4	29	14
1970	13	1	14	56	0	0	0	0	0	0	0	0	6	2	8	32	0	0	0	0	3	0	3	12	25
1971	35	2	37	49	1	0	1	1	0	0	0	0	28	1	29	38	0	0	0	0	9	0	9	12	76
1972	62	7	69	58	4	0	4	3	0	0	0	0	27	8	35	30	0	0	0	0	8	2	10	8	118
1973	145	9	154	59	2	0	2	1	0	0	0	0	71	8	79	30	0	0	0	0	26	2	28	11	263
1974	242	5	247	58	8	1	9	2	0	0	0	0	119	11	130	31	2	0	2	0	31	4	35	8	423
1975	356	33	389	67	5	1	6	1	0	0	0	0	120	12	132	23	2	1	3	1	39	13	52	9	582
1976	619	172	791	69	5	7	12	1	0	0	0	0	177	76	253	22	2	2	4	0	50	29	79	7	1139
1977	779	168	947	69	15	6	21	2	0	0	0	0	162	95	257	19	9	9	18	1	62	64	126	9	1369
1978	878	167	1045	70	39	15	54	4	0	1	1	0	209	86	295	20	7	9	16	1	52	32	84	6	1495
1979	898	203	1101	72	58	29	87	6	0	4	4	0	154	78	232	15	8	7	15	1	55	36	91	6	1530
1980	851	195	1046	72	86	24	110	8	1	1	2	0	142	62	204	14	10	14	24	2	43	19	62	4	1448
1981	764	207	971	79	50	22	72	6	0	1	1	0	87	33	120	10	6	3	9	1	36	17	53	4	1226
1982	614	148	762	77	50	26	76	8	2	1	3	0	80	22	102	10	1	0	1	0	32	14	46	5	990
1983	780	164	944	79	65	32	97	8	0	2	2	0	61	32	93	8	6	5	11	1	36	10	46	4	1193
1984	832	168	1000	85	67	28	95	8	2	2	4	0	36	13	49	4	2	0	2	0	19	2	21	2	1171
1985	931	188	1119	92	24	11	35	3	5	1	6	0	24	2	26	2	2	3	5	0	16	10	26	2	1217
1986	862	221	1083	89	51	27	78	6	2	4	6	0	20	7	27	2	0	0	0	0	22	5	27	2	1221
1987	818	160	978	87	53	23	76	7	2	0	2	0	29	5	34	3	2	1	3	0	26	0	26	2	1119
1988	942	200	1142	92	15	11	26	2	0	0	0	0	54	8	62	5	2	2	4	0	11	0	11	1	1245
1989	896	171	1067	89	19	6	25	2	3	0	3	0	75	13	88	7	0	0	0	0	12	3	15	1	1198
1990	1051	216	1267	91	24	14	38	3	2	0	2	0	49	9	58	4	1	0	1	0	16	4	20	1	1386
1991	1038	204	1242	91	46	26	72	5	0	0	0	0	23	11	34	2	0	0	0	0	15	6	21	2	1369
1992	1056	195	1251	92	36	11	47	3	0	2	2	0	16	0	16	1	0	0	0	0	38	0	38	3	1354
1993	1120	220	1340	95	36	10	46	3	0	0	0	0	10	3	13	1	0	0	0	0	13	4	17	1	1416
1994	1039	223	1262	93	48	16	64	5	0	0	0	0	19	7	26	2	0	0	0	0	6	3	9	1	1361
1995	1012	233	1245	94	23	10	33	3	1	0	1	0	19	3	22	2	0	0	0	0	14	3	17	1	1318
1996	975	209	1184	94	22	16	38	3	0	0	0	0	18	5	23	2	0	0	0	0	11	5	16	1	1261
1997	939	194	1133	94	28	8	36	3	0	0	0	0	14	4	18	1	0	0	0	0	11	3	14	1	1201
1998	864	244	1108	94	20	2	22	2	0	0	0	0	24	16	40	3	0	0	0	0	10	1	11	1	1181
1999	976	297	1273	93	22	6	28	2	3	4	7	1	34	15	49	4	1	2	3	0	8	0	8	1	1368
2000	872	263	1135	92	20	10	30	2	0	0	0	0	44	11	55	4	0	0	0	0	13	3	16	1	1236
2001	221	51	272	94	4	0	4	1	0	0	0	0	2	1	3	1	0	0	0	0	7	2	9	3	288
Totalt	23841	5139	28980	84	952	398	1350	4	23	23	46	0	2230	666	2896	8	63	58	121	0	878	301	1179	3	34572

Man kan se att åren 1995-98 var 94% av kombinationerna fri x fri, 1999 93% och 2000 92%.

Denna tabell togs fram i början av 2002 och då var ju inte så många av hundarna som var födda 2001 röntgade, därför ska man inte bry sig så mkt om siffrorna över födelseåret 2001.

³⁵ LRKs klubbtidning Labradoren nr 4/2002 s. 16

³⁶ tabell framarbetad av Jörgen Norrblom ur SKK:s rasdata

I LRKs uppfödarenkät 2002 visade det sig att ca 15 % av uppfödarna (totalt 277 svar) hade någon gång under sin avelsverksamhet avlat på en hund som hade höftleds- eller armbågsdysplasi.³⁷

Tabell 3: frekvensen HD hos avkomman till olika föräldrakombinationer⁵

Född	fri x fri			fri x HD			HD x HD			fri x okänd			HD x okänd			okänd x okänd		
År	fri	HD	%	fri	HD	%	fri	HD	%	fri	HD	%	fri	HD	%	fri	HD	%
okänt	350	0	0	6	0	0	0	0		267	4	1	0	0		121	3	2
1965	0	0		0	0		0	0		1	0	0	0	0		0	0	
1966	1	0	0	0	0		0	0		1	0	0	0	0		0	0	
1967	1	0	0	0	0		0	0		3	0	0	0	0		2	0	0
1968	5	0	0	0	0		0	0		3	0	0	0	0		2	1	33
1969	4	1	20	0	0		0	0		2	3	60	0	0		3	1	25
1970	13	1	7	0	0		0	0		6	2	25	0	0		3	0	0
1971	35	2	5	1	0	0	0	0		28	1	3	0	0		9	0	0
1972	62	7	10	4	0	0	0	0		27	8	23	0	0		8	2	20
1973	145	9	6	2	0	0	0	0		71	8	10	0	0		26	2	7
1974	242	5	2	8	1	11	0	0		119	11	8	2	0	0	31	4	11
1975	356	33	8	5	1	17	0	0		120	12	9	2	1	33	39	13	25
1976	619	172	22	5	7	58	0	0		177	76	30	2	2	50	50	29	37
1977	779	168	18	15	6	29	0	0		162	95	37	9	9	50	62	64	51
1978	878	167	16	39	15	28	0	1		209	86	29	7	9	56	52	32	38
1979	898	203	18	58	29	33	0	4		154	78	34	8	7	47	55	36	40
1980	851	195	19	86	24	22	1	1	50	142	62	30	10	14	58	43	19	31
1981	764	207	21	50	22	31	0	1		87	33	28	6	3	33	36	17	32
1982	614	148	19	50	26	34	2	1	33	80	22	22	1	0	0	32	14	30
1983	780	164	17	65	32	33	0	2		61	32	34	6	5	45	36	10	22
1984	832	168	17	67	28	29	2	2	50	36	13	27	2	0	0	19	2	10
1985	931	188	17	24	11	31	5	1	17	24	2	8	2	3	60	16	10	38
1986	862	221	20	51	27	35	2	4	67	20	7	26	0	0		22	5	19
1987	818	160	16	53	23	30	2	0	0	29	5	15	2	1	33	26	0	0
1988	942	200	18	15	11	42	0	0		54	8	13	2	2	50	11	0	0
1989	896	171	16	19	6	24	3	0	0	75	13	15	0	0		12	3	20
1990	1051	216	17	24	14	37	2	0	0	49	9	16	1	0	0	16	4	20
1991	1038	204	16	46	26	36	0	0		23	11	32	0	0		15	6	29
1992	1056	195	16	36	11	23	0	2		16	0	0	0	0		38	0	0
1993	1120	220	16	36	10	22	0	0		10	3	23	0	0		13	4	24
1994	1039	223	18	48	16	25	0	0		19	7	27	0	0		6	3	33
1995	1012	233	19	23	10	30	1	0	0	19	3	14	0	0		14	3	18
1996	975	209	18	22	16	42	0	0		18	5	22	0	0		11	5	31
1997	939	194	17	28	8	22	0	0		14	4	22	0	0		11	3	21
1998	864	244	22	20	2	9	0	0		24	16	40	0	0		10	1	9
1999	976	297	23	22	6	21	3	4	57	34	15	31	1	2	67	8	0	0
2000	872	263	23	20	10	33	0	0		44	11	20	0	0		13	3	19
2001	221	51	19	4	0	0	0	0		2	1	33	0	0		7	2	22
Totalt	23841	5139	18	952	398	29	23	23	50	2230	666	23	63	58	48	878	301	26

³⁷ Bendz A 2003, Artikel ”Labradoruppfödarna i Sverige – en rapport från uppfödarenkäten 2002” s. 12 ff, ur LRKs klubbtidning Labradoren nr 3 2003

Om man tittar på totalsiffrorna så ger kombinationen:

fri x fri - 18% HD

fri x HD - 29% HD

HD x HD - 50% HD

Vi kan utläsa av tabellen att om man avlar på belastade djur så ökar vi risken att få avkommor med HD.

Man kan även läsa i SKKs broschyr, "Information om röntgenkontroll av leder", att:

"Riskerna för att en hund ska utveckla höftledsdysplasi är till stor del ärftligt betingade. Detta innebär bland annat att hundar som själva har höftledsdysplasi oftare producerar avkomma med dysplasi än hundar med normala höftleder.

Hundar som vid röntgenologisk bedömning av höftlederna visats ha höftledsdysplasi bör därför inte användas i avel.

Detta gäller alla grader av dysplasi och oavsett om hunden själv visar hälta eller inte. Det faktum att hunden har en felutvecklad höftled ökar riskerna för att avkomman skall få höftledsdysplasi av lindrigare och gravare former.

Också hundar med normala höftleder kan producera avkomma som får höftledsdysplasi.

Riskerna för att en hund med normala höftleder producerar avkomma med höftledsdysplasi ökar om dess föräldrar och /eller kullsyskon har höftledsdysplasi." ³⁸

Armbågsledsdysplasi

Armbågsleden är en gångjärnsled.

"Med armbågsledsarthros menas en onormal förslitning av ledbrosket i armbågsleden. Denna förslitning ses oftast ej på röntgenbilden, men ger upphov till benpålagringar, vilka kan urskiljas relativt tydligt."

"Orsaker till förslitningen av ledbrosket och de senare uppkomna pålagringarna, är olika typer av tillväxtrubbningar i och runt leden. Dessa rubbningar utvecklas under hundens uppväxttid och kan sällan påvisas före 3,5 månaders ålder."

"Den vanligaste rubbningen förekommer på armbågsbenets spets, i den nedre, främre delen av ledhålan. Den kallas fragmenterad processus coronoideus, FPC. Den näst vanligaste rubbningen förekommer på överarmens inre ledtrulle i den nedre delen av ledhålan, nästan mitt-emot den plats på armbågsbenet där FPC kan förekomma. Utseendet på denna skada liknar det som ibland ses också i bog- och knäled. Detta kallas osteochondrosis dissecans, OD. En tredje relativt ovanlig tillväxtrubbning har varit känd sedan länge hos framförallt schäfer. Genom en ofullständig förbening av armbågsbenets tillväxtlinje i den övre delen av ledhålan bildas en relativt stor "lös benbit" som är väl synlig på en röntgenbild av leden. Detta kallas ununited processus anconeus, UPC. Ledbroskdefekter kan även ses i andra delar av leden men är ovanliga. De vanligaste benämningarna på ovanstående olika typer av utvecklingsrubbningar är osteochondros (benbroskskada, degeneration) eller armbågsledsdysplasi (felaktig utveckling av armbågsleden)." ³⁹

När armbågslederna avläses centralt hos SKK graderas de enligt följande:

- UA inga påvisbara förändringar
- lbp (I) lindriga benpålagringar
- mbp (II) måttliga benpålagringar
- kbp (III) kraftiga benpålagringar

³⁸ Audell L och Hedhammar Åke 2002, kapitlet "Höftledsdysplasi" s. 10 ur häftet "Information om röntgenkontroll av leder" utgivet av SKK

³⁹ Audell Lars 2002, kapitlet "Armbågsledsarthros" s. 5 ur häftet "Information om röntgenkontroll av leder" utgivet av SKK

För att resultatet ska bli officiellt måste hunden vara minst 12 månader gammal. Om man röntgar och läser av armbågarna innan får man ett preliminärt svar.⁴⁰

Man behöver inte ha röntgat armbågarna på föräldradjuret för att kunna registrera labradoravkomman hos Svenska kennelklubben. Labrador Retrieverklubben rekommenderar dock att man endast ska använda friröntgade avelsdjur.

Tabell 4: Armbågsledsstatistik⁴¹

År	Antal valpar	Armbågsledsstatus per röntgenår							Armbågsledsstatus per födelseår						
		röntg	ua	lindrig	medel	kraftig	totalt	% artros	röntg	ua	lindrig	medel	kraftig	totalt	% artros
Före 1985	33934	1	1	0	0	0	0	0	111	91	7	6	7	20	0
1985	2654	5	4	1	0	0	1	0	125	104	11	7	3	21	0
1986	2315	3	3	0	0	0	0	0	266	211	32	15	8	55	0
1987	2318	85	63	10	9	3	22	26	404	343	31	22	8	61	15
1988	2195	328	281	26	19	2	47	14	705	626	51	17	11	79	11
1989	2231	669	581	58	18	12	88	13	801	691	68	27	15	110	14
1990	2563	811	714	58	25	14	97	12	1087	930	101	34	22	157	14
1991	2444	1015	869	93	30	23	146	14	1144	944	137	52	11	200	17
1992	2550	1203	1001	139	53	10	202	17	1203	1048	114	27	14	155	13
1993	2383	1256	1089	112	35	20	167	13	1291	1133	115	30	13	158	12
1994	2447	1263	1101	111	32	19	162	13	1271	1110	94	47	20	161	13
1995	2212	1295	1131	108	43	13	164	13	1234	1062	114	41	17	172	14
1996	2081	1223	1049	111	46	17	174	14	1208	1056	108	36	8	152	13
1997	2099	1276	1117	111	37	11	159	12	1138	1026	70	30	12	112	10
1998	1988	1205	1066	86	38	15	139	12	1135	1009	86	31	9	126	11
1999	2180	1149	1022	84	31	12	127	11	1316	1170	99	34	13	146	11
2000	2177	1269	1128	97	29	15	141	11	1097	996	75	17	9	101	9
2001	2193	1424	1278	106	26	14	146	10	5	5	0	0	0	0	0
2002															
2003															
Totalt	72964	15480	13498	1311	471	200	1982	13	15541	13555	1313	473	200	1986	13

Under år 2001 röntgades 1433 labradorer på armbågarna. Av dessa hade 149 individer (10,4 %) artros, varav 109 hade lindrigt, 26 måttligt och 14 kraftigt.

År 2002 röntgades 1345 hundar och 114 st (8,5 %) visade sig ha artros. 79 hade lindrigt, 25 måttligt och 10 kraftigt.

⁴⁰ Audell Lars 2002, kapitlet ”Armbågsledsarthros” s. 6 ur häftet ”Information om röntgenkontroll av leder” utgivet av SKK

⁴¹ Norrblom, J, www.labrador.nu

1607 hundar röntgades år 2003, 154 (9,6%) av dessa hade artros. 92 hundar hade lindrig artros, 43 hade måttlig och 19 st hade kraftig artros.

Från tabellen och siffrorna ovan kan man utläsa att den procentuella andelen AD verkar ha minskat något över tid.

Tabell 5: frekvensen AD hos avkomman till olika föräldrakombinationer⁴²

År	ua x ua			ua x AD			AD x AD			ua x okänd			AD x okänd			okänd x okänd			Totalt		
	ua	AD	%	ua	AD	%	ua	AD	%	ua	AD	%	ua	AD	%	ua	AD	%	ua	AD	%
1979	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		2	1	33	2	1	33
1980	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		4	0	0	4	0	0
1981	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		4	2	33	4	2	33
1982	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		12	4	25	12	4	25
1983	0	0		0	0		0	0		4	1	20	1	0	0	23	6	21	28	7	20
1984	0	0		0	0		0	0		2	1	33	2	1	33	36	4	10	40	6	13
1985	0	0		0	0		0	0		17	2	11	6	0	0	81	19	19	104	21	17
1986	3	0	0	0	0		0	0		33	8	20	19	3	14	157	41	21	212	52	20
1987	22	4	15	0	0		0	0		69	18	21	25	6	19	224	33	13	340	61	15
1988	92	10	10	31	4	11	2	1	33	253	35	12	26	0	0	219	29	12	623	79	11
1989	202	31	13	27	4	13	0	0		272	49	15	19	4	17	171	22	11	691	110	14
1990	412	49	11	44	14	24	4	2	33	288	59	17	22	6	21	157	25	14	927	155	14
1991	525	89	14	69	16	19	1	1	50	269	69	20	15	6	29	65	18	22	944	199	17
1992	635	69	10	43	11	20	0	0		293	56	16	20	5	20	57	12	17	1048	153	13
1993	889	116	12	52	16	24	8	2	20	159	18	10	0	0		23	6	21	1131	158	12
1994	923	115	11	63	21	25	2	2	50	93	16	15	6	2	25	21	5	19	1108	161	13
1995	899	142	14	37	10	21	0	0		87	16	16	5	1	17	26	3	10	1054	172	14
1996	885	120	12	54	7	11	0	0		88	18	17	0	0		24	6	20	1051	151	13
1997	800	77	9	30	12	29	0	0		160	20	11	0	0		26	3	10	1016	112	10
1998	810	78	9	24	6	20	0	0		157	33	17	0	0		7	8	53	998	125	11
1999	904	114	11	33	3	8	0	0		180	22	11	5	1	17	15	1	6	1137	141	11
2000	479	47	9	9	0	0	0	0		82	7	8	2	1	33	7	0	0	579	55	9
Totalt	8480	1061	11	516	124	19	17	8	32	2506	448	15	173	36	17	1361	248	15	13053	1925	13

Om man tittar på totalsumman så ger kombinationerna:

ua x ua – 11 % AD

ua x AD – 19 % AD

AD x AD – 32 % AD

Från detta kan vi dra slutsatsen att avel på defekta djur ökar risken att få defekt avkomma.

I SKKs broschyr, Information om röntgenkontroll av leder, kan man även läsa att:

”Vetenskapliga studier visar att utvecklingen av armbågsledsarthros hos de undersökta raserna till stor del är ärftligt betingad. Mycket återstår dock att studera, såsom vilka raser som är drabbade i nämnvärd utsträckning, skillnader i arvbarhet mellan raser, avkommebedömning med avseende på kullsyskon osv. Trots detta rekommenderas redan nu, att endast hundar utan arthrosförändringar används till avel.”⁴³

⁴² Tabell framarbetad av Jörgen Norrblom från SKK:s rasdata.

⁴³ Audell Lars 2002, kapitlet ”Armbågsledsarthros” s. 7 ur häftet ”Information om röntgenkontroll av leder” utgivet av SKK

Ögondefekter

Hos labradoren förekommer flera ögonsjukdomar som registreras centralt vid SKK. Sedan flera registreras PRA och olika typer av katarakt och RD.

För att få registrera labradorvalpar hos SKK ska föräldradjuret vara ögonlysta inom ett år före parning. Regler och rekommendationer som gäller redovisas senare under respektive diagnos. I texten nedan kommer vi att beröra de defekter som LRK har med i sina ögonrekommendationer.

Tabell 6: Ögonstatistik på antalet diagnostiserade individer ⁴⁴

Född År	Reg Antal	Undersökta		UA		PRA		RD		Kat.Tot		Kat.BP		Kat.öp	
		antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%
1976	2930	304	10,4	246	81	9	3			1	0	22	7	28	9
1977	3569	393	11,0	320	81	3	1			1	0	29	7	44	11
1978	3750	482	12,9	384	80	11	2	1	0	2	0	31	6	61	13
1979	3997	642	16,1	538	84	7	1	1	0	3	0	36	6	65	10
1980	4005	725	18,1	596	82	13	2			3	0	43	6	77	11
1981	3498	688	19,7	578	84	17	2	2	0	2	0	28	4	65	9
1982	2713	579	21,3	508	88	1	0	2	0	1	0	21	4	50	9
1983	2940	673	22,9	590	88	6	1	1	0	3	0	25	4	49	7
1984	2563	625	24,4	554	89	4	1			1	0	24	4	48	8
1985	2639	712	27,0	639	90	2	0	6	1	1	0	25	4	49	7
1986	2408	657	27,3	586	89	6	1	4	1			27	4	39	6
1987	2184	597	27,3	526	88	10	2	4	1			16	3	43	7
1988	2264	643	28,4	580	90	4	1	1	0	2	0	24	4	35	5
1989	2223	590	26,5	538	91	8	1					17	3	32	5
1990	2541	665	26,2	605	91	11	2					21	3	32	5
1991	2424	629	25,9	571	91	9	1	1	0	2	0	20	3	32	5
1992	2401	626	26,1	576	92	3	0					13	2	38	6
1993	2392	599	25,0	549	92	8	1			2		13	2	30	5
1994	2366	585	24,7	559	96	1	0			1		8	1	17	3
1995	2214	535	24,2	480	90	4	1	1	0	2	0	16	3	37	7
1996	2031	476	23,4	428	90	2	0					25	5	23	5
1997	1995	520	26,1	483	93	1	0					11	2	25	5
1998	1947	402	20,6	374	93	2	0					13	3	14	3
1999	2246	483	21,5	464	96							10	2	9	2
2000	2163	451	20,9	432	96							14	3	5	1
2001	2213	405	18,3	392	97			4	1	1	0	5	1	3	1
2002	2335	197	8,4	195	99					1	1	1	1		
2003	2341	26	1,1	25	96							1	4		

I tabellen ovan kan man utläsa att den procentuella andelen fria individer har ökat över tid. Man kan även konstatera att den procentuella andelen individer med diagnosen bakre polär katarakt och övrig partiell katarakt har minskat. Här bör man dock beakta att de flesta ögonsjukdomar kommer vid högre ålder och årtalen i tabellen ovan syftar på hundarnas födelseår. (Hundar födda de senaste åren har alltså inte ännu hunnit utveckla vissa defekter ännu.)

Progressiv retinal atrofi, PRA

”Progressiv retinal atrofi är en recessivt ärftlig defekt med vissa varianter. PRA förekommer hos många olika hundraser och leder oundvikligen till blindhet. Hos dessa hundar sker en successiv förtvinning av näthinnan och dess synceller. Oftast uppstår tecken till nedsatt syn, till en början i skymning och mörker, vid en ålder av 4-6 år.” ⁴⁵

⁴⁴ SKK:s statistiklista 2004-01-15

⁴⁵ Wikström B 1996, ”Hundens sjukdomar” s. 202, utgivet av ICA förlaget, Västerås

PRA omfattas av SKK:s hälsoprogram. Hundar som har fått diagnosen PRA och hundar som visat sig vara kända anlagsbärare för PRA skall ej användas i avel. Avkomman från dessa kan inte registreras i SKK. Föräldrar och all avkomma till en hund med PRA är anlagsbärare.

LRK avråder från parning då det tilltänkta avelsdjuret har en anlagsbärare som mor eller far och/eller mor- & farföräldrar.

LRK avråder från parning enligt nedanstående schema:

tilltänkt avelsdjur *	far *	farfar *	farfars far
			farfars mor
		farmor *	farmors far
			farmors mor
	mor *	morfar *	morfars far
			morfars mor
		mormor *	mormors far
			mormors mor

* = bör ej vara anlagsbärare.

I LRKs uppfödarenkät 2002 framgick det att ca 11 % av uppfödarna (av 277 svar) hade någon gång under sin avelsverksamhet avlat på en hund, som de var medvetna om, som i sin stamtavla har anlagsbärare för PRA i tredje led eller närmare.⁴⁶

Man ska vara medveten om att LRK inte alltid har haft ovan nämnda rekommendationer.

Tabell 7: Antalet PRA-diagnostiserade individer över tid⁴⁷

Under-söknings år	Antalet drabbade individer	Under-söknings år	Antalet drabbade individer	Under-söknings år	Antalet drabbade individer	Under-söknings år	Antalet drabbade individer
1976		1983	7	1990	7	1997	8
1977	2	1984	13	1991	5	1998	4
1978	3	1985	8	1992	5	1999	5
1979	6	1986	9	1993	9	2000	6
1980	4	1987	9	1994	7	2001	1
1981	20	1988	4	1995	10	2002	3
1982	14	1989	11	1996	5	2003	4

I tabellen ovan kan man se att diagnostiserade hundar med PRA över tid är ganska varierande i antal.

Retinal dysplasi, RD

Den klassiska formen av RD hos labrador, känd sedan 1970-talet, är en medfödd, recessiv ärftlig defekt i näthinna i båda ögonen, som oftast medför total näthinneavlossning. Defekten är känd hos labrador retriever, bedlingtonterrier och sealyhamterrier. Valpar som har total

⁴⁶ Labradoren nr 4, 2002, s 16.

⁴⁷ SKK Rasdata bearbetat via Lathunden

näthinneavlossning i båda ögonen är blinda och måste avlivas. Denna form av RD kallas nu total RD.

Sedan 1990-talet förekommer en annan form, multifokal RD (MRD), som inte ger lika dramatiska symtom som total RD, men i vissa fall medför sämre synförmåga.⁴⁸

Tabell 8: Antalet diagnostiserade individer med RD över tid⁴⁹

Under-söknings år	Antalet drabbade individer	Under-söknings år	Antalet drabbade individer	Under-söknings år	Antalet drabbade individer	Under-söknings år	Antalet drabbade individer
1976	0	1983	0	1990	0	1997	0
1977	0	1984	0	1991	0	1998	0
1978	1	1985	6	1992	1	1999	0
1979	1	1986	4	1993	0	2000	0
1980	0	1987	4	1994	0	2001	4
1981	2	1988	2	1995	1	2002	0
1982	2	1989	0	1996	0	2003	0

Man kan se att det är ytterst få individer som drabbas av total RD. De fyra hundarna år 2001 kommer alla från samma kull.

SKK graderar och kodar sedan år 2003 RD enligt följande:

- Näthinneveck.
- Multifokal RD
- Geografisk RD
- Total RD

Tidigare graderades och kodades RD enbart som Fokal RD och Total RD. En hund med diagnosen fokal RD kunde då ha allt ifrån enstaka näthinneveck till den grövre defekten geografisk RD.

Total retinal dysplasi (RD)

Total retinal dysplasi är en medfödd kraftig missbildning av näthinnan. Valparna föds i regel blinda. Den recessiva arvsgången innebär att det finns anlagsbärare med normala ögon och total RD kan därför oväntat visa sig i en valpkull. Då vet man att båda föräldrarna är anlagsbärare.

LRK rekommenderar att föräldrar och kullsyskon till hund med RD ej skall användas i avel. (LRKs avelsrekommendationer)

Geografisk retinal dysplasi (GRD)

Geografisk retinal dysplasi är en stor sammanhängande missbildning i den övre centrala delen av näthinnan. Det innebär sannolikt sämre synförmåga för det drabbade ögon. Defekten är sannolikt ärftlig, men arvsgången är okänd.

Retinal dysplasi räknas som en medfödd defekt. Man har dock i USA upptäckt geografisk retinal dysplasi hos hundar i 1-årsåldern som haft normala ögon som valpar.

Enligt LRKs avelsrekommendationer ska hund med GRD inte användas i avel och avkomma till hund som lämnat GRD bör ögonspeglas vid en ålder av 8 veckor och 1-2 år. (LRKs avelsrekommendationer)

⁴⁸ Wikström, B 1996, "Hundens sjukdomar" s 202.

⁴⁹ SKK:s Rasdata bearbetat via Lathunden

Multifokal retinal dysplasi (MRD)

Multifokal retinal dysplasi är många små veck eller få stora veck i den övre centrala delen av näthinnan. Defekten är sannolikt ärftlig, men arvs gången är okänd.

I USA finns beskrivet en form av MRD som kan förekomma ensam eller i kombination med skelettmissbildning av frambenen hos field trial labradorer. Denna form av MRD anses ha dominant arvs gång. Inget fall med kombinationen ögon- och skelettförändring är känt i Sverige.

I LRKs avelsrekommendationer står det att en hund med MRD inte skall användas i avel, samt att avkomma till hund som lämnat MRD bör ögonspeglas vid en ålder av 8 veckor och 1-2 år.

Näthinneveck

Näthinneveck, även benämnt som lindrig retinal dysplasi, är ett fåtal små veck eller enstaka större veck i andra delar av näthinnan än som nämnts ovan. SKK kodar dessa som "näthinneveck". Det är mängden av förändringar och lokaliseringen som avgör om diagnosen blir multifokal retinal dysplasi eller näthinneveck. Näthinneveck hos valpar kan ibland försvinna ("växa bort"). Näthinneveck bedöms med nuvarande erfarenhet inte vara så allvarliga att de ensamma diskvalificerar hunden från avel, även om de skulle vara ärftliga. De är dock defekter som får vägas ihop med hundens övriga fel och förtjänster.

Enligt LRK är det okej att använda en hund med diagnosen näthinneveck i avel om man väger med hundens övriga fel och förtjänster och de tillsammans bedöms OK. Avkomman bör ögonspeglas vid en ålder av 8 veckor och 1-2 år.

Motiven för ögonspeglning av avkomman är att:

- 1) uppfödaren får veta om valparna har normala ögon,
- 2) öka kunskapen om ärftligheten hos RD. (LRKs avelsrekommendationer)

Katarakt

"Linsgrumling, katarakt, kan vara primär och eventuell ärftlig eller sekundär till annan ärftlig ögonsjukdom, allmän sjukdom, näringsbrister, skador eller giftpåverkan. För att beskriva katarakters lokalisering kan de anges såsom bakre polära, främre eller bakre kortikala (i barken), främre Y-sömskatarakt, nukleära (i kärnan) eller totala. Med hänsyn till omfattningen kan katarakter benämnas lindriga, måttliga eller kraftiga. Kortikala katarakter och främre Y-sömskatarakter kallas också övriga partiella katarakter."⁵⁰

SKK graderar och kodar katarakt enligt följande:

- total katarakt
- bakre polär katarakt
- främre Y-sömskatarakt
- övrig partiell katarakt

Total katarakt

När ett öga är drabbat av total katarakt är hela linsen är grumlig och ögat är blint. Defekten kan förekomma i ett eller i båda ögonen. Sjukdomen är relativt ovanlig, men kan drabba hundar så tidigt som under 1 års ålder. Enligt LRKs avelsrekommendationer saknas dokumentation om eventuell ärftlighet, men defekten är så allvarlig att en drabbad hund inte ska användas i avel. (LRKs avelsrekommendationer) Antalet drabbade individer som används i avel är så få att man kan inte säga något om ev ärftlighet.

⁵⁰ Wikström B 1996, "Hundens sjukdomar" s. 200, utgivet av ICA förlaget, Västerås

Tabell 9: Antalet diagnostiserade individer med total katarakt över tid⁵¹

Under-söknings år	Antalet drabbade individer	Under-söknings år	Antalet drabbade individer	Under-söknings år	Antalet drabbade individer	Under-söknings år	Antalet drabbade individer
1976	1	1983	2	1990	0	1997	0
1977	1	1984	2	1991	1	1998	3
1978	2	1985	2	1992	1	1999	1
1979	0	1986	2	1993	1	2000	1
1980	1	1987	2	1994	1	2001	2
1981	4	1988	1	1995	2	2002	1
1982	5	1989	1	1996	0	2003	0

I tabellen ovan kan man se att diagnostiserade hundar med total katarakt över tid är ganska stabilt runt ett par individer.

Bakre polär katarakt.

Bakre polär katarakt är en mindre katarakt av varierande storlek i bakre delen av linsen. Defekten kan ibland orsaka nedsatt synförmåga. Det finns misstankar om att det kan finnas ett samband mellan bakre polär och total katarakt. All erfarenhet tyder på att defekten är ärftlig, men dokumentation saknas om arvs gången.

I LRKs avelsrekommendationer står det att en hund med bakre polär katarakt inte ska användas i avel. (LRKs avelsrekommendationer)

⁵¹ Bearbetat via Lathunden

Tabell 10: frekvensen bp katarakt hos avkomman till olika föräldrakombinationer⁵²

År	ej x ej			ej x BP			BP x BP			ej x okänd			BP x okänd			okänd x okänd		
	ej	BP	%	ej	BP	%	ej	BP	%	ej	BP	%	ej	BP	%	ej	BP	%
okänt	16	3	15,8	3	0	0,0	0	0		29	4	12,1	4	0	0,0	55	15	21,4
1964	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		1	0	0,0
1965	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		0	1	
1966	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		1	0	0,0
1967	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		2	0	0,0
1968	0	0		0	0		0	0		0	0		1	0	0,0	5	0	0,0
1969	3	0	0,0	1	0	0,0	0	0		1	0	0,0	0	0		5	1	16,7
1970	4	0	0,0	0	0		0	0		1	0	0,0	0	0		7	1	12,5
1971	2	0	0,0	0	0		0	0		14	0	0,0	0	1		20	4	16,7
1972	12	3	20,0	1	0	0,0	0	0		11	2	15,4	1	0	0,0	17	0	0,0
1973	22	0	0,0	2	2	50,0	0	0		34	7	17,1	8	3	27,3	53	5	8,6
1974	41	0	0,0	12	1	7,7	0	0		62	3	4,6	5	0	0,0	51	5	8,9
1975	73	3	3,9	20	5	20,0	1	1	50,0	60	3	4,8	4	1	20,0	75	11	12,8
1976	83	5	5,7	31	3	8,8	0	0		86	4	4,4	6	1	14,3	75	9	10,7
1977	140	12	7,9	25	0	0,0	0	0		105	9	7,9	9	2	18,2	84	7	7,7
1978	207	12	5,5	34	4	10,5	2	0	0,0	121	10	7,6	5	2	28,6	77	7	8,3
1979	303	17	5,3	44	8	15,4	0	0		165	8	4,6	8	0	0,0	82	6	6,8
1980	351	25	6,6	44	4	8,3	2	0	0,0	173	8	4,4	15	0	0,0	88	8	8,3
1981	387	11	2,8	51	5	8,9	5	0	0,0	110	2	1,8	18	3	14,3	87	8	8,4
1982	391	12	3,0	33	4	10,8	0	0		74	5	6,3	0	0		52	4	7,1
1983	499	14	2,7	29	2	6,5	0	0		57	4	6,6	7	1	12,5	48	6	11,1
1984	540	17	3,1	32	3	8,6	0	0		17	2	10,5	2	0	0,0	7	2	22,2
1985	604	15	2,4	40	4	9,1	1	1	50,0	14	0	0,0	4	0	0,0	17	3	15,0
1986	536	18	3,2	33	8	19,5	0	0		30	0	0,0	0	0		20	1	4,8
1987	495	13	2,6	34	3	8,1	0	0		19	0	0,0	0	0		24	0	0,0
1988	509	17	3,2	72	8	10,0	0	0		14	2	12,5	2	0	0,0	11	0	0,0
1989	495	13	2,6	42	2	4,5	0	0		22	1	4,3	0	0		14	1	6,7
1990	566	16	2,7	33	4	10,8	0	0		20	1	4,8	0	0		17	2	10,5
1991	540	17	3,1	30	3	9,1	0	0		21	0	0,0	0	0		20	0	0,0
1992	526	10	1,9	14	1	6,7	0	0		34	1	2,9	0	0		31	1	3,1
1993	531	12	2,2	24	0	0,0	0	0		3	0	0,0	0	0		15	1	6,3
1994	508	9	1,7	29	0	0,0	0	0		15	0	0,0	2	0	0,0	11	0	0,0
1995	456	10	2,1	7	3	30,0	0	0		13	1	7,1	4	0	0,0	15	2	11,8
1996	368	14	3,7	22	5	18,5	0	0		11	0	0,0	0	0		14	1	6,7
1997	369	4	1,1	4	0	0,0	0	0		42	1	2,3	0	0		15	1	6,3
1998	230	5	2,1	6	0	0,0	0	0		25	1	3,8	0	0		7	0	0,0
1999	170	2	1,2	6	0	0,0	0	0		19	0	0,0	0	0		7	0	0,0
2000	5	1	16,7	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0	
Totalt	9982	310	3,0	758	82	9,8	11	2	15,4	1422	79	5,3	105	14	11,8	1130	113	9,1

Om man tittar på totalsiffrorna så ger kombinationen av:

en hund med ej katarakt x en hund med ej katarakt - 3% BP

en hund med ej katarakt x en hund med katarakt - 10% BP

en hund med katarakt x en hund med katarakt - 15% BP

⁵² Tabell framarbetad av Jörgen Norrblom ur SKK:s Rasdata.

Ur tabellen kan man avläsa att om man avlar på BP så ökar vi markant risken att få avkommor med BP.

Övrig partiell katarakt.

”Bland alla olika varianter finns en grupp som sannolikt är ärftlig, nämligen små katarakter i främre delen av linsen. De utgör majoriteten av övrig partiell katarakt. De kan beskrivas i ögonintygen som främre subkapsulära, främre kortikala och främre Y-sömskatarakter. De kommer oftast i medelåldern och ökar ofta i antal när hunden blir äldre. De orsakar sannolikt ingen påtaglig synnedsättning. Dokumentation saknas om eventuell ärftlighet och arvsgång. De små katarakterna i främre delen av linsen har med nuvarande erfarenhet inte bedömts vara så allvarliga att de ensamma diskvalificerar hunden från avel, även om de skulle vara ärftliga. De är dock defekter som får vägas ihop med hundens övriga fel och förtjänster.” (LRKs avelsrekommendationer)

Tabell 11: Frekvensen övrig partiell katarakt hos avkomman till olika föräldrakombinationer⁵³

År	ej x ej			Ej x ÖP			ÖP x ÖP			Ej x okänd			ÖP x okänd			okänd x okänd		
	Ej	ÖP	%	ej	ÖP	%	ej	ÖP	%	Ej	ÖP	%	ej	ÖP	%	ej	ÖP	%
okänt	11	1	8,3	8	2	20,0	0	0		31	4	11,4	2	0	0,0	67	3	4,3
1964	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		1	0	0,0
1965	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		1	0	0,0
1966	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		1	0	0,0
1967	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		2	0	0,0
1968	0	0		0	0		0	0		1	0	0,0	0	0		3	2	40,0
1969	0	0		4	0	0,0	0	0		1	0	0,0	0	0		6	0	0,0
1970	2	0	0,0	2	0	0,0	0	0		1	0	0,0	0	0		8	0	0,0
1971	1	0	0,0	1	0	0,0	0	0		12	1	7,7	2	0	0,0	22	2	8,3
1972	6	1	14,3	8	1	11,1	0	0		8	2	20,0	3	1	25,0	16	1	5,9
1973	12	4	25,0	10	0	0,0	0	0		41	4	8,9	5	2	28,6	55	3	5,2
1974	39	6	13,3	7	1	12,5	1	0	0,0	51	7	12,1	11	1	8,3	50	6	10,7
1975	60	7	10,4	28	8	22,2	0	0		57	4	6,6	7	0	0,0	76	10	11,6
1976	81	7	8,0	31	3	8,8	0	0		70	5	6,7	17	5	22,7	74	10	11,9
1977	111	20	15,3	39	4	9,3	3	0	0,0	92	14	13,2	18	1	5,3	78	13	14,3
1978	156	26	14,3	51	11	17,7	9	6	40,0	115	15	11,5	8	0	0,0	71	13	15,5
1979	219	28	11,3	91	20	18,0	13	1	7,1	145	13	8,2	20	3	13,0	73	15	17,0
1980	236	31	11,6	107	15	12,3	28	9	24,3	136	27	16,6	29	4	12,1	88	8	8,3
1981	214	19	8,2	154	23	13,0	39	10	20,4	111	7	5,9	13	2	13,3	79	16	16,8
1982	214	19	8,2	145	21	12,7	32	9	22,0	59	10	14,5	10	0	0,0	49	7	12,5
1983	306	22	6,7	136	24	15,0	48	8	14,3	56	5	8,2	5	3	37,5	46	8	14,8
1984	361	33	8,4	138	19	12,1	34	7	17,1	15	2	11,8	3	1	25,0	9	0	0,0
1985	349	23	6,2	194	19	8,9	66	14	17,5	8	1	11,1	7	2	22,2	14	6	30,0
1986	337	23	6,4	182	22	10,8	28	3	9,7	20	1	4,8	8	1	11,1	16	5	23,8
1987	308	24	7,2	161	33	17,0	14	5	26,3	9	0	0,0	10	0	0,0	17	7	29,2
1988	348	23	6,2	171	20	10,5	35	9	20,5	11	0	0,0	3	4	57,1	8	3	27,3
1989	257	20	7,2	203	27	11,7	40	5	11,1	14	2	12,5	5	2	28,6	11	4	26,7
1990	274	17	5,8	269	29	9,7	22	8	26,7	18	1	5,3	1	1	50,0	13	6	31,6
1991	292	26	8,2	217	19	8,1	28	8	22,2	9	0	0,0	10	2	16,7	18	2	10,0
1992	201	18	8,2	253	19	7,0	46	14	23,3	34	1	2,9	0	0		27	5	15,6
1993	274	14	4,9	194	17	8,1	58	10	14,7	2	0	0,0	1	0	0,0	14	2	12,5
1994	309	13	4,0	176	14	7,4	28	6	17,6	13	1	7,1	2	1	33,3	9	2	18,2
1995	255	17	6,3	162	17	9,5	22	3	12,0	16	0	0,0	2	0	0,0	13	4	23,5
1996	233	7	2,9	138	3	2,1	27	1	3,6	7	1	12,5	3	0	0,0	15	0	0,0
1997	214	4	1,8	145	4	2,7	9	1	10,0	30	2	6,3	11	0	0,0	15	1	6,3
1998	145	2	1,4	68	1	1,4	25	0	0,0	18	0	0,0	8	0	0,0	7	0	0,0
1999	122	2	1,6	49	0	0,0	5	0	0,0	15	0	0,0	4	0	0,0	7	0	0,0
2000	6	0	0,0	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0	
Totalt	5953	457	7,1	3542	396	10,1	660	137	17,2	1226	130	9,6	228	36	13,6	1079	164	13,2

Även ur denna tabell kan man utläsa att om man använder defekta individer i avel ökar risken att få defekta avkommor.

⁵³ Tabell framarbetad av Jörgen Norrblom ur SKK:s Rasdata.

Entropion

Entropion är en inåtrullning av ögonlockskanten hos labrador oftast yttre delen av undre ögonlocket. Tillståndet är ofta smärtsamt och kan leda till komplikationer i hornhinnan med nedsatt synförmåga som följd. Frekvensen av entropion hos labrador i Sverige är låg. De flesta fall av entropion beror ytterst på anatomiska avvikelser i huvudets utformning, särskilt relationen öga - ögonlock, faktorer som i hög grad är ärftliga. Dokumentation saknas dock om eventuell ärftlighet och arvsgång.

Hund med entropion, som inte beror på skada eller annan icke ärftlig orsak, skall inte användas i avel.” (LRKs avelsrekommendationer)

Tabell 12: Agrias statistik över veterinärvård för entropion

ÅR	Skadefrekvens per 10.000 labradorer	Skadefrekvens per 10.000 samtliga raser
1995	5,2	3,7
1996	6,0	4,3
1997	6,1	3,6
1998	3,9	6,1
1999	4,1	6,3
2000	2,5	3,5
2001	1,7	4,1

I tabellen ovan kan vi utläsa en tendens till att den procentuella andelen labradorer med entropion minskar.

I LRKs hälsoenkät 2001 var det 5 individer av 780 labradorer som hade entropion.

Skadestatistik Agria

Försäkringsbolaget Agria registrerar alla utbetalningar som görs till djurägarna.

Utbetalningarna är registrerade på om de avser liv- eller skadeförsäkring, samt vilken defekt det gäller. Labrador Retrieverklubben har tillgång till detta register.

Vilken är den vanligaste orsaken till att vi avlivar labradorer?

Här är statistiken för utbetalning av livförsäkring sorterad efter högst frekvens, för att kunna se vilken som är den vanligaste avlivningsorsaken. Listan nedan visar de 10 diagnoser som har högst frekvens.

1.	Trafikskada	17,7 / 10000 i rasen
2.	Höftledsfel	17,5 / 10000 i rasen
3.	Kronisk deformerande artros i armbågsled	16,2 / 10000 i rasen
4.	Pyometra	8,8 / 10000 i rasen
4.	Tumör i juver	8,8 / 10000 i rasen
6.	Idiopatisk epilepsi	8,6 / 10000 i rasen
7.	Furunkulos	8,2 / 10000 i rasen
8.	Malignt lymfom (cancer i mjälten)	8,2 / 10000 i rasen
9.	Symtom på sjukdom u fastställd orsak, lever	7,6 / 10000 i rasen
10.	Lymfosarkom / Malignt lymfom (leukos)	7,2 / 10000 i rasen

Observera. Om en diagnos hade en mkt hög skadefrekvens ett år kan den vara med på denna lista fastän diagnosen kan ha låg frekvens de övriga åren.

På plats nr 11 kommer osteokondros i radius/ulna. Slår vi ihop kronisk deformerande artros i armbågsled och osteokondros i radius/ulna är sjukdom i armbågsleden den vanligaste orsaken till att vi avlivar våra hundar.

Vilka är de vanligaste orsakerna till veterinärvårdsersättning?

Här har man sorterat statistiken för veterinärvård efter högst skadefrekvens, sedan är de diagnoser där labradoren något år har legat högre än övriga raser utplockade. I listan nedan är vissa liknande diagnoser sammanslagna i samråd med veterinär Maud Heijbel, t.ex. har kronisk deformerande artros i armbågsled och osteokondros i radius/ulna sammanförts till armbågsledsdysplasi.

1. Hälta UNS (utan närmare specifikation)
2. Neoplastiska förändringar i hud och underhud (tumörer)
3. Pyometra
4. Inflammation ytteröra
5. Klåda och våteksem
6. Mag-/tarminfl, Kräkning och diarré
7. Klobrott / Klokapselbrott
8. Korsbandsskada
9. Symtom på trötthet
10. Tandfraktur
11. Furunkulos
12. Epilepsi
13. Armbågsledsdysplasi
14. Lipom, hud underhud (fettsvulst)
15. Kejsarsnitt
16. Blodöra
17. Rävskabb (Sarcoptes)
18. Höftledsdysplasi
19. Akut dermatit av okänt ursprung (dermatit = hudinflammation)
20. Symtom på infektionssjukdom
21. Akut cystit (urinvägsinfl.)
22. Nybildningar i ögonlock
23. Akut endometrit / metrit (livmoderinfl. – innersta slemhinnan)
24. Lumbosacral instabilitet (L7-S1 syndromet)
25. Rotspetsabscess (tandrot m varböld)
26. Ormbett
27. Symtom på generell smärta
28. Hypotyreos (underfunktion sköldkörteln)
29. Abscess i hud och underhud (varböld)
30. Symtom från rörelse apparaten

Observera att i Agrias skadestatistik registreras enbart de hundar som är försäkrade hos Agria samt endast de fall där veterinärkostnaden överstiger självrisk. Veterinärkostnader som är lägre än självrisk finns inte med i denna statistik.

Hälsoenkät

Labrador Retrieverklubben har gjort två hälsoenkäter. Den första skickades ut 1995 och avsåg alla labradorer födda under 1990. Den andra skickades ut 2001 och avsåg alla labradorer födda under 1996.

Frågorna i enkäterna ställdes sätt att ägarna fick svara på om deras hundar hade olika hälsoproblem eller sjukdomar. I samband med några av frågorna tillfrågades ägarna om vilken diagnos deras hundar har fått, i de fall hunden har haft problem.

I hälsoenkäterna ställdes inga frågor om HD, AD eller ögonsjukdomar, eftersom dessa registreras centralt av SKK.

I hälsoenkäten framkom att labradoren har vissa problem med öron, eksem, allergier, krampanfall och leder.

Tabell 13: Andelen och antalet hundar som har haft hud och öronsjukdomar någon gång under sitt liv. (De kan alltså ha haft dem en eller flera gånger.)

Sjukdom	1995		2001		%diff.
	antal	%	antal	%	
Öroninflammation	388	34	272	34	0
Retrievereksem	225	19	148	19	0
Furunkulos*	94	8	68	9	1
Klåda p g a allergi	114	10	56	7	-3

* Tassinfektioner

Tabell 14: Andelen hundar som har haft krampanfall

	1995		2001		%diff.
	antal	%	antal	%	
Krampanfall minst en gång	84	7	57	7	0
Av dessa:					
- Mer än en gång	67	79	51	90	11
- Krampe debut före 3 års ålder	59	70	37	65	-5

Enligt hälsoenkäten verkar andelen hundar som har haft krampanfall mer än en gång ha ökat. Den första raden visar andel/antal som har haft krampanfall någon gång under sitt liv. Därefter följer siffror för hur stor andel av dessa hundar som har haft krampanfall mer än en gång. Tabellen visar också hur många av hundarna som haft sitt första anfall före tre års ålder. Se även statistik om epilepsi från Agria i detta kapitel.

6 % (48 individer) hade haft has/knäledshälta. Diagnoserna var ställda enligt följande:

Hasled:

Osteokondros 6
Ledbandskada 1

Knäled:

Korsbandskada 11 (därav 4 båda knälederna)
Övrigt 2

Has- och/eller knäled:

Osteokondros 1
Artros 3
Ledbandskada 3
Annan skada 4
Övrigt 10

I enkäterna separerades inte frågorna om has/knäledshälta. I tabellen redovisas de diagnoser som kan hänföras till antingen has- eller knäled för sig, liksom de diagnoser som kan tänkas vara antingen eller. Frekvensen av så kallade korsbandsskador (för det mesta inte en akut skada utan en förslitning), som beror på dålig hållbarhet i vävnaden, är relativt hög. Dessutom

har fyra hunder drabbats av problem i båda knälederna. Detta är en typ av hälsoproblem som man bör se upp med, särskilt som hundarna det gäller inte är så gamla.”⁵⁴

Övriga hälsoproblem

Tidigare i kapitlet har vi mer noggrant gått igenom höft-, armbågsledsdysplasi och olika ögonsjukdomar. Nedan kommer vi att behandla andra sjukdomar som, enligt Agrias statistik eller LRKs hälsoenkät, är frekventa hos labrador retriever.

Pyometra

”Pyometra eller kronisk varig livmoderinflammation är en av de vanligaste sjukdomarna hos medelålders tikar. Man brukar skilja på akut livmoderinflammation, vilken vanligen drabbar tiken efter en valpning, och den ”klassiska” pyometran, som uppkommer i perioden efter en löpning. Den akuta livmoderinflammationen är alltid infektiöst betingad, medan den kroniska pyometran primärt förorsakas av en hormonell rubbning.”

”Pyometra kan drabba även yngre tikar, då vanligtvis efter det att de fått en hormonbehandling för att förhindra löpning eller oönskad dräktighet.”⁵⁵

I statistiken från Agria kan vi se att pyometra är en av de vanligaste orsakerna vi avlivar våra hunder för. Det är även en av de vanligaste sjukdomarna som våra hunder opereras för.

Tabell 15: Agrias statistik över pyometra

ÅR	Veterinärvård		Livutbetalningar	
	Skadefrekvens per 10.000 labradorer	Skadefrekvens per 10.000 samtliga raser	Skadefrekvens per 10.000 labradorer	Skadefrekvens per 10.000 samtliga raser
1995	102,0	202,5	5,6	10,9
1996	106,8	195,2	1,9	10,9
1997	110,5	200,7	8,8	12,1
1998	117,1	128,1	7,6	8,5
1999	121,6	138,4	2,0	8,5
2000	110,3	107,6	7,2	4,8
2001	131,2	107,4	6,2	4,6

I tabellen ovan kan vi se att i mitten av 90-talet låg labradoren lägre än övriga raser. Sedan dess har dock skadefrekvensen ökat markant och 2001 är labradoren mer drabbad än andra raser i genomsnitt.

I LRKs hälsoenkät 2001 hade 12 labradorer av totalt 780 haft livmoderinflammation. Observera de 780 individerna är både hanhundar och tikar.

Tumör i juver

”Juvertumörer är mycket vanliga hos okastrerade tikar från medelåldern och uppåt. De kan vara godartade tex adenom, papillom eller blandsvulster, eller elakartade i form av cancer eller sarkom.”⁵⁶

Enligt hälsoenkäten är tumör- och andra cancersjukdomar inte så vanliga inom vår ras. I Agrias statistik kan man utläsa att knappt 9 individer av 10000 avlivas p.g.a. denna sjukdom.

⁵⁴ Bendz A 2002, Artikel ”Hälsoenkäten 2001” s. 23 ff, ur LRKs klubbtidning Labradoren nr 4 2002

⁵⁵ Linde-Forsberg C 1990, kapitlet ”Parning och valpning” s. 233 ur boken ”Hunduppfoäaren” utgiven av SKK

⁵⁶ Wikström B 1996, ”Hundens sjukdomar” s. 127, utgivet av ICA förlaget, Västerås

Epilepsi

”Med epilepsi menas en rubbning av hjärnans funktion med regelbundet återkommande krampanfall. Mellan anfallen är hunden helt frisk. Vid epilepsi (även kallad ”äka”, ”primär”, ”idiopatisk” epilepsi) kan inga tecken på organisk sjukdom påvisas, vare sig i nervsystemet eller i andra, inre organ. Epilepsi har påvisats hos många hundraser och hos en del visats vara autosomalt recessivt ärftlig. Den bör betraktas som ärftlig också hos andra raser, där sjukdomen uppträder i vissa ”linjer”. Detta betyder, att hundar med epilepsi eller föräldradjur som lämnat avkomma med epilepsi, inte bör användas i avel.

Epilepsi uppträder för första gången i regel mellan cirka 1 och 3 års ålder. Majoriteten epileptiska hundar har således sitt första anfall före 3 års ålder. Vid krampanfall som debuterar före 6 månaders ålder eller efter 7 års ålder, bör andra orsaker sökas såsom valpsjukevirusinfektion eller tumörsjukdom”⁵⁷

Tabell 16: Agrias statistik över veterinärvård för epilepsi

ÅR	EPILEPTIFORMA KRAMPER		IDIOPATISK EPILEPSI		Totalt	
	Skadefrek. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga raser	Skadefrek. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga raser	Skadefrek. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga raser
1995	8,9	6,9	11,2	9,0	20,1	15,9
1996	15,7	7,8	14,9	10,2	30,6	18,0
1997	8,4	6,5	19,0	10,9	27,4	17,4
1998	6,9	9,3	17,7	14,8	24,6	24,1
1999	17,4	14,2	19,0	15,1	36,4	29,3
2000	23,0	13,6	14,0	8,9	37,0	22,5
2001	36,5	17,2	5,1	6,6	41,6	23,8

I tabellen ovan kan man utläsa att procentuella andelen epilepsi har ökat med tiden. Det är ett konstaterande som även bekräftas i LRKs hälsoenkäter. Vi har tidigare kunnat läsa att hundar med krampanfall mer än en gång har ökat med 11 procentenheter från första enkäten till andra.

Furunkulos

Furunkulos är en hudinflammation (dermatit) där huden är infekterad med bakterier, vilket benämns pyodermi. ”En pyodermi kan vara ytlig eller djup. I de senare fallen omfattas hundens samtliga skikt och ibland också underhuden.”

Furunkulos klassas till gruppen ”djupa pyodermier”, vilka kan medföra att infekterande hårsäckar brister och förstörs. ”Exempel på orsaker som kan leda till pyodermi är hudparasiter, hormonrubbningar, allergier, utfodringsbrister.”⁵⁸

”Vid furunkulos infekteras hårsäckarna och det bildas variga eller blodfyllda blåsor, som spricker till sår. Ofta ser en läkning av hudytan, efter det den infekterade blåsan tömt sig, men snart nog infekteras området igen med upprepning av symtomen. Dessa blåsor är i typiska fall lokaliserade till vinklarna mellan tårna, särskilt framtassarna, och till hakan.”

Staphylococcus intermedius är den bakterien som oftast orsakar hudinfektionen vid furunkulos.⁵⁹

⁵⁷ Wikström B 1996, ”Hundens sjukdomar” s. 165, utgivet av ICA förlaget, Västerås

⁵⁸ Wikström B 1996, ”Hundens sjukdomar” s. 94 ff, utgivet av ICA förlaget, Västerås

⁵⁹ Linde-Forsberg C 1990, kapitlet ”Parning och valpning” s. 233 ur boken ”Hunduppfoäaren” utgiven av SKK

Tabell 17: Agrias statistik över furunkulos

ÅR	Veterinärvård		Livutbetalningar	
	Skadefrekvens per 10.000 labradorer	Skadefrekvens per 10.000 samtliga raser	Skadefrekvens per 10.000 labradorer	Skadefrekvens per 10.000 samtliga raser
1995	46,2	9,6	2,8	1,2
1996	32,9	7,8	2,9	1,1
1997	32,8	7,7	2,9	1,3
1998	35,4	13,7	6,7	1,4
1999	27,3	13,7	8,2	1,4
2000	40,3	10,4	3,1	0,7
2001	50,7	11,0	3,1	0,9

Vi kan inte utläsa några stora skillnader över tid från tabellen ovan, vilket även bekräftas från LRKs hälsoenkäter. Man ser dock tydligt att sjukdomen är mycket vanligare hos labrador retriever än hos de flesta raser.

I LRKs hälsoenkäter tog man även reda på hur stor andel av de hundar som haft furunkulos som var hanhundar. Det visade sig att i 1995 års hälsoenkät var 78 % hanhundar och i enkäten 2001 var siffran 80 %. Furunkulos är alltså framförallt ett problem hos hanhundar. (Hälsoenkäten 2001)

Inflammation i ytteröra

”Inflammation i ytterörat, otitis externa, är vanligt hos hund. Hos unga hundar och hos hundar med nära kontakt med katter förekommer ibland öronskabb, *Otodectes cynotis*. Skabbotit är i regel ganska lätt att behandla. I andra fall förekommer rikligt med bakterier och /eller jästsvampar och dessa otiter har en stark benägenhet att bli kroniska. Detta beror mycket på hörselgångens anatomi, som gör att det utan speciella instrument är omöjligt att se och göra rent den nedre delen. Den kan också ha att göra med en omfördelning av körtlarna i hörselgångens hud.” (se nedan) ”En del kroniska öroninflammationer har också samband med generella hudförändringar, som kan vara symtom på annan organsjukdom. Långvariga inflammationer i yttre hörselgången kan bli mycket smärtsamma.”⁶⁰

⁶⁰ Wikström B 1996, ”Hundens sjukdomar” s. 185 ff, utgivet av ICA förlaget, Västerås

Tabell 18: Agrias statistik över veterinärvård för inflammation ytteröra

	AKUT OTIT		KRONISK OTIT		AKUT PURULENT OTIT		TOTALT	
ÅR	Skadefrekv. per 10.000 labradorer	Skadefrekv. per 10.000 samtliga raser	Skadefrekv. per 10.000 labradorer	Skadefrekv. per 10.000 samtliga raser	Skadefrekv. per 10.000 labradorer	Skadefrekv. per 10.000 samtliga raser	Skadefrekv. per 10.000 labradorer	Skadefrekv. per 10.000 samtliga raser
1995	73,7	103,9	0,7	1,8	10,4	5,1	84,8	110,8
1996	73,2	95,2	2,2	2,5	10,5	6,9	85,9	104,6
1997	70,9	100,1	6,9	2,7	7,6	6,2	85,4	109,0
1998	67,0	69,5	3,1	4,8	8,5	7,0	78,6	81,3
1999	105,9	72,9	9,9	5,5	6,6	8,8	122,4	87,2
2000	74,9	54,6	9,9	6,5	14,8	6,9	95,6	68,0
2001	107,2	66,2	17,4	9,4	11,6	7,1	136,2	82,7

I tabellen ovan kan man se en tendens till att frekvensen av otit, inflammation i ytteröra, har ökat hos labrador. I LRKs hälsoenkäter kan man dock inte se någon ökning av detta problem, den procentuella andelen var där 34 % i båda enkäterna. I enkäten 2001 visade det sig att 20% hade haft öroninflammationer flera gånger.

Våteksem

”Hudinflammation, dermatit, är ett mycket vanligt problem hos hund. Det är ett allmänt begrepp som omfattar såväl immunologiskt orsakade som infektiösa inflammationer. Om huden är infekterad med bakterier, används benämningen pyodermi.” Jag har berört detta område tidigare när jag behandlade furunkulos, vilken är en djup pyodermi. Nu kommer jag att begränsa oss till de ytliga.

”Vid bakteriella infektioner i huden påträffas vid odling i regel stafylokocker, som i måttliga mängder är normalt förekommande på hudytan. Ändrade förhållanden i hudmiljön kan göra, att stafylokockerna växer till i oanad omfattning och emellanåt angriper huden med pyodermi som följd. Exempel på orsaker som kan leda till pyodermi är hudparasiter, hormonrubbingar, allergier, utfodringsbrister.

Välbekant för många hundägare är den snabbt uppträdande, ytliga pyodermi, som ofta kallas ”hot spot”, fukteksem eller våteksem. Under gynnsamma omständigheter kan vilande bakterier på huden med blixstens hastighet eller i varje fall över en natt breda ut sig till en varig, kladdig, ömmande fläck, där håren klistras samman till en illaluktande kaka.

Infektionen orsakas av vanliga hudstafylokocker och dess uppkomst gynnas av värme och fukt. Vanligast förekommer hot spots hos retriever, vilket har satts i samband med att dessa hundar gärna badar sommartid. I enstaka fall uppträder dock fukteksem också under andra årstider och utan att hunden har varit i vatten.”⁶¹

⁶¹ Linde-Forsberg C 1990, kapitlet ”Parning och valpning” s. 233 ur boken ”Hunduppfödaren” utgiven av SKK

Tabell 19: Agrias statistik över veterinärvård för våteksem

	HOT SPOT		YTLLIG AKUT PYODERMI		PURULENT DERMATIT		TOTALT	
ÅR	Skadefrek v. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga	Skadefrek v. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga	Skadefrek v. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga	Skadefrek v. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga
1995	11,2	8,0	5,2	10,1	3,7	3,5	20,1	21,6
1996	9,7	8,7	12,0	9,7	12,7	9,2	34,4	27,6
1997	11,4	11,8	9,1	10,0	9,1	6,8	29,6	28,6
1998	7,7	7,5	14,6	14,0	6,9	6,3	29,2	27,8
1999	18,2	9,4	11,6	15,9	4,1	7,0	33,9	32,3
2000	20,6	10,3	9,1	11,2	3,3	4,3	33,0	25,8
2001	27,4	11,8	17,4	13,6	8,3	4,0	53,1	29,4

Enligt tabellen ovan har våteksem blivit mer vanligt hos labrador retriever. I LRKs hälsoenkät kan man dock inte se någon ökningstendens, i båda enkäterna har 19 % av hundarna haft retrievereksem.

Klåda och allergi

”Inandade allergiframkallande ämnen, allergener, ger hos hund en form av allergi, atopi, med symtom framför allt från huden i form av klåda, vanligast i ansiktet, armhålorna och på tassarna. I enstaka fall medför inandade allergener hos hund symtom från luftvägarna eller enbart öronhuden. För att atopi skall uppstå, måste hunden ha mött dessa antigener vid minst ett tidigare tillfälle och antikroppar ha bildats mot dem vid denna tidpunkt. Ämnen som kan uppträda som antigener vid atopi, är olika slags pollen, husdamm och husdammkvalster, svampsporer, djur- och människoepitel (mjäll). Atopisk allergi debuterar oftast mellan ett och tre års ålder. Man vet, att de drabbade djuren är genetiskt disponerade och att det således finns ärftliga anlag. I försök på hund har visats, att alla avkommor till två atopiska föräldrar själva blir atopiker före två års ålder. Ofta är symtomen till en början säsongbundna till vår, sommar eller höst men allteftersom hunden blir allergisk mot allt fler luftburna ämnen, visar de ofta en tendens att successivt överbrygga hela året.” Klåda kan även ha flera andra orsaker, så som fodermedels-, kontaktallergi, löss och skabb.⁶²

Tabell 20: Agrias statistik över veterinärvård för klåda

	KLÅDA		ATOPI		TOTALT	
ÅR	Skadefrek. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga	Skadefrek. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga	Skadefrek. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga
1995	21,6	17,0	10,4	10,2	32,0	27,2
1996	25,4	19,5	23,2	10,8	48,6	30,3
1997	24,4	23,9	20,6	12,5	45,0	36,4
1998	24,7	34,6	30,0	16,8	54,7	51,4
1999	36,4	40,6	18,2	20,1	54,6	60,7
2000	45,3	40,2	23,9	17,2	69,2	57,4
2001	64,0	51,5	26,6	19,2	90,6	70,7

⁶² Wikström B 1996, ”Hundens sjukdomar” s. 98 ff, utgivet av ICA förlaget, Västerås

LRKs hälsoenkät verkade tyda på en liten minskning av klåda p.g.a. allergi. Enkäten 1995 hade procentenhet på 10 % och 2001 var motsvarande siffra på 7 %. I tabellen ovan kan vi dock inte se någon tydlig minskning av atopi. Där emot kan vi se att den procentuella andelen hundar med defekten klåda ökar med tiden.

Mag- och tarminflammation, samt kräkning och diarré

”Inflammation i magsäcksslemhinnan, gastrit, kan uppstå akut till följd av infektion med bakterier eller virus, efter upptag av otjänligt foder, som innehåller mögel- eller bakteriegifter, eller av vissa läkemedel eller andra preparat, gifter, syror eller alkalier och främmande kroppar”

Kräkning kan uppkomma på grund av flera olika skäl, tex främmande föremål i tarm eller i magsäcken. Kräkning, samt diarré, kan även vara ett symptom på inflammation i magtarmkanalens slemhinnor, gastroenterit, vilka kan orsakas av otjänligt foder eller vatten samt förgiftningar. ”Diarré är kardinalsymtomet för störning i tarmarna men kan ha en annan primär bakgrund än inflammation eller annan slemhinneskada i tarmen.”⁶³

Tabell 21: Agrias statistik över veterinärvård för mag-, tarminflammation, kräkning och diarré

ÅR	KRÄKNING		AKUT GASTRIT		KRÄKNING OCH DIARRÉ		TOTALT	
	Skadefrek. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga	Skadefrek. per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga	Skadefrek. per 10.000	Skadefrek. per 10.000 samtliga	Skadefrek. v per 10.000 labradorer	Skadefrek. per 10.000 samtliga
1995	23,8	16,0	14,9	15,0	2,2	3,7	40,9	34,7
1996	25,4	18,5	12,7	12,1	8,2	7,5	46,3	38,1
1997	33,5	23,0	12,2	17,4	6,9	9,1	52,6	49,5
1998	36,2	35,6	20,8	19,2	11,6	11,8	68,6	66,6
1999	28,9	32,6	9,1	13,3	5,0	14,9	43,0	60,8
2000	44,5	35,4	14,0	12,8	12,3	17,0	70,8	65,2
2001	64,8	44,5	13,3	12,5	23,3	19,7	101,4	76,7

Studerar man tabellen ovan verkar det som om kräkning och diarré har ökat.

Korsbandsskada

”Knäleden utsätts ofta för skador, som hos hund vanligen uppträder som korsbands- och/eller meniskskador. Korsbanden, ett främre och ett bakre, stabiliserar knäleden inifrån. Meniskerna är de två broskskivor, som i leden bildar stötdämpande underlag för lårbenets ledrullar.”⁶⁴

⁶³ Wikström B 1996, ”Hundens sjukdomar” s. 58 ff., utgivet av ICA förlaget, Västerås

⁶⁴ Wikström B 1996, ”Hundens sjukdomar” s. 149, utgivet av ICA förlaget, Västerås

Tabell 22: Agrias statistik över korsbandsskada

ÅR	Veterinärvård		Livutbetalningar	
	Skadefrekvens per 10.000 labradorer	Skadefrekvens per 10.000 samtliga raser	Skadefrekvens per 10.000 labradorer	Skadefrekvens per 10.000 samtliga raser
1995	52,1	58,9	3,7	2,8
1996	44,8	51,3	2,9	2,8
1997	45,7	51,2	3,9	3,2
1998	50,8	39,3	4,8	2,4
1999	54,6	44,3	3,1	2,0
2000	44,5	27,7	3,1	1,3
2001	60,6	27,0	5,1	1,6

I tabellen ovan kan vi antyda en liten minskning av den procentuella andelen korsbandsskador bland samtliga raser. Hos labrador ser vi dock ingen sådan tendens.

I LRKs hälsoenkät 2001 hade 11 hundar, av 780 st, fått diagnosen korsbandsskada.

Neoplastiska förändringar (tumörer) i hud och underhud

Enligt veterinär Lennart Garmer är neoplastiska förändringar direkt översatt tumörförändringar. Neoplas betyder nybildning, i vanligt tal säger/menar vi tumör.

Tabell 23: Agrias statistik över neoplastiska förändringar, hud underhud

ÅR	Veterinärvård		Livutbetalningar	
	Skadefrekvens per 10.000 labradorer	Skadefrekvens per 10.000 samtliga raser	Skadefrekvens per 10.000 labradorer	Skadefrekvens per 10.000 samtliga raser
1995	81,2	199,8	0,9	4,1
1996	95,6	199,2	2,9	5,8
1997	86,9	213,2	1,0	3,9
1998	96,3	90,4	1,9	1,4
1999	112,5	100,0	1,0	1,2
2000	139,9	90,1	1,0	1,1
2001	131,2	94,1	1,0	1,7

Vi kan utläsa från tabellen ovan att neoplastiska förändringar i hud/underhud har blivit allt mer vanligt förekommande genom åren hos vår ras labrador retriever.

Klobrott/klokapselbrott

”Klokapselbrott och till och med brott på klobenet förekommer ofta. Ibland måste då klokapseln avlägsnas, vid brott på klobenet i regel hela klon. Om klobenet kan sparas, tar det c:a 6 veckor innan den nya klon har vuxit ut.

Klor kan lossna och falla av vid olika autoimmuna sjukdomar, till följd av klofalsinfektion och vid vissa fall av hypothyreos. Vid klokapselsjukdomar kan det således ibland löna sig att söka en bakomliggande orsak. Klofalsinfektioner kan orsakas både av bakterier och svampar. Svampangrepp gör klona deformerade och förvridna. I dessa fall krävs ofta långvarig behandling med antimikrobiellt medel, särskilt om svampinfektion föreligger.”

Klokapselfrakturer och klobrott kan i viss mån förhindras genom att se till att hunden hela tiden har korta klor.⁶⁵

Tabell 24: Agrias statistik över veterinärvård för klobrott/klokapselbrott

ÅR	Skadefrekvens per 10.000 labradorer	Skadefrekvens per 10.000 samtliga raser
1995	41,0	21,2
1996	48,5	24,0
1997	40,4	23,7
1998	33,9	27,3
1999	43,0	34,5
2000	50,2	29,7
2001	69,8	35,5

Uppfödares tankar om rasens hälsa

L RK skickade, hösten 2002, ut en historisk förfrågan till erfarna labradoruppfödare. En fråga var hur de uppfattat att rasens hälsa hade förändrats genom årtiondena. Det mest frekventa svaret var att medvetenheten har ökat; förr trodde man, det fanns ingen statistik då, man till och med inte röntgade förr. Idag vet man - man tar sjukdomarna mer på allvar.

I början av 2003 skickade L RK ut en enkät till alla ”aktiva” uppfödare (uppfödare som hade haft minst en kull valpar sedan 1998-01-01). 277 st svar kom tillbaka.

Enkäten behandlade bland annat uppfödarnas uppfattning om rasen och aveln idag.

Uppfödarna fick även ange om de inriktade sin avel lite mer åt jakt, utställning eller om de arbetade efter att ha både jakt och utställning (både och).

Av alla svar ansåg 86 % att hälsan hos labradoren är ganska/mycket bra. De som var inriktade mot utställning/mest utställning tycktes vara något mer nöjda än de övriga. 92 % av dessa ansåg att hälsan var ganska/mycket bra.

I enkäten fick uppfödarna även ange hur länge de hållit på. De nyare uppfödarna verkade generellt sett mindre nöjda med rasens hälsa än de äldre.

Enkäten bestod även av en prioriteringsfråga, där uppfödarna fick prioritera; hälsa, mentalitet, genetisk variation, exteriör samt jaktlig funktion, i förhållande till varandra. En klar majoritet värderade mentalitet och hälsa högst. ”Detta innebär inte att uppfödarna inte prioriterar annat i sin avel, men att mentalitet och hälsa är det som sätts främst.” Det visade sig dock att uppfödare inriktade mot jakt prioriterar dessa två något lägre än de andra.

Slutsatser och diskussion

I detta kapitel har jag redogjort för de mest frekventa defekter/sjukdomar som finns inom rasen labrador retriever. Majoriteten av dessa är ärftliga, så som *höft-*, *armbågsledsdysplasi*, *progressiv retinal atrofi*, *retinal dysplasi*, *katarakt*, *entropion*, *epilepsi* och *atopi*. Vissa hundar kan även ha en ärftlig anatomi som gör att benägenheten att få en sjukdom ökar. Hundar med trånga örongångar har t ex större benägenhet att få inflammationer i ytterörat.

⁶⁵ Wikström B 1996, ”Hundens sjukdomar” s. 94, utgivet av ICA förlaget, Västerås

Labradorens ögon har blivit mer ”friska”, om man tittar på den procentuella andelen över tid. Det är framförallt katarakterna som har minskat. *PRA* verkar ligga mer stabilt mellan 1-3 fall per år. *Total RD* är inte speciellt vanligt förekommande.

Även när det gäller *AD* kan man se en klar förbättring hos vår ras. Den procentuella andelen defekta djur har stadigt minskat sedan 1997. Däremot verkar den procentuella andelen *HD* vara mer stabilt (runt 20 %). Man ska även vara medveten om att enligt vissa forskningsundersökningar, som stora foderkedjor gjort, har utfodringen av våra växande unghundar en stor betydelse för hur leden kommer att se ut. Dessutom har SKK gjort en undersökning som visar att valet av sederingsmedel kan påverka det slutliga resultatet av höftledens gradering.

Det verkar som om *pyometra*, *epilepsi*, *inflammation i yttre öra*, *klåda*, *våteksem* och *neoplastiska förändringar i hud/underhud* har blivit mer förekommande inom vår ras. Man kan fråga sig vad detta kommer sig av.

Vi har ingen central registrering av dessa defekter, vilket vi har av *HD*, *AD* samt ovan nämnda ögonsjukdomar. Gör detta att ovetande uppfödare avlar på individer som bär på dessa anlag eller har en högre disposition till att få vissa sjukdomar?

Inflammation i yttre örat kan även vara ett symptom på en foderallergi. Är det så att våra foder är sämre idag eller är det med hundarna som med oss människor att allergierna ökar? Detta strider dock mot att *atopi*, vilket är allergi, inte verkar öka. Enligt LRKs hälsoenkät verkade tendensen snarare vara åt andra hållet, en minskning.

Pyometra är en sjukdom som vanligen drabbar äldre tikar. Kan det vara så att medelåldern på våra labradorer blir allt högre och därmed även risken för att få *pyometra*?

Även diagnoserna *kräkning* samt *kräkning och diarré* verkar ha ökat i frekvens. Vad kommer detta sig? Har våra hundar fått känsligare magar och i så fall, varför? Är våra foder mer otjänliga? Sväljer våra labradorer mer olämpliga föremål, m m?

Statistiken över de defekter/sjukdomar, som inte registreras centralt hos SKK, har vi fått genom LRKs Hälsoenkäter samt från Agria. Det hade även varit intressant att undersöka om man kan hitta någon förändring hos veterinärstationerna när det gäller att sätta diagnoser. Har förfarandet av diagnoserna ändrats över tid?

Man ska även vara medveten om att i detta kapitel har jag endast tagit med defekter som är frekventa enligt SKKs rasdata, Agrias statistik eller LRKs hälsoenkäter. I SKKs rasdata finns endast de defekter som registreras centralt med. I Agrias statistik kommer endast de fall som överstiger självrisken med. De behandlingar som inte är så kostsamma finns inte med i deras statistik. LRKs hälsoenkät är riktad till en årskull av labradorer. Det har dock varit två hälsoenkäter och därmed är två olika årskullar analyserade.

Det finns sjukdomar som man ofta ser inom vår ras men som enligt ovan nämnda data inte verkar vara så frekvent, t ex diskoid lupus, en form av ”skrovelnos” även känd som collienäsa. Det är en autoimmun sjukdom där antikroppar bildas mot kroppens egna ämnen. Hundarna får en skrovlig, ev sprucken och ibland t o m svårt sårig, nosspegel. Denna defekt förekommer mer inom vissa linjer.

Det finns mycket som man skulle kunna undersöka mer noggrant, men idag så vet vi inte mer. Medvetenheten kommer förhoppningsvis att fortsätta öka när det gäller defekter/sjukdomar inom vår ras.

Källförteckning

Litteratur

- Audell L och Hedhammar Å 2002. "Information om röntgenkontroll av leder". Svenska Kennelklubben. Spånga
- Bendz, A 2002. Hälsoenkäten 2001. Labradoren nr 2, 2002.
- Bendz A 2003. Artikel "Labradoruppfödarna i Sverige – en rapport från uppfödarenkäten 2002" i klubbtidning Labradoren nr 3 2003. Labrador Retrieverklubben
- Hagelin I-M. 1973 (1988) "Labradoren". ICA-förlaget AB. Västerås.
- Linde-Forsberg C 1990. kapitlet "Parning och valpning" ur boken "Hunduppfödaren". Svenska Kennelklubben. Spånga
- Wikström B 1996. "Hundens sjukdomar". ICA förlaget AB. Västerås

Övrigt

- Agrias skadestatistik
- Enkätmaterial (LRKs enkäter till aktiva och erfarna uppfödare)
- LRKs avelsrekommendationer
- LRKs hälsoenkät
- Norrblom Jörgen, www.labrador.nu
- SKK Rasdata

7 Exteriör utveckling

Margareta Claeson-Thoor

Förord

Avsikten med detta kapitel är att undersöka om och i så fall hur labradoren utvecklats exteriört över tid. Detta har skett som ett led i arbetet med RAS.

De tabeller och siffror som redovisas är hämtade ur Rasdata/labrador.nu.

Här redovisas utställningsresultat från 1976 – 2002.

Klasserna som redovisas, i de fall de förekommer, är Juniorklass, Unghundsklass, Öppenklass och Jakt/bruksklass. För Champion-och Veteranklass finns inga resultat, såvitt inte Cert eller CK utdelats.

När man läser resultaten bör man ha i minnet att det är antalet utställningstillfällen/pris som redovisas, inte antalet individer. Många labradorer ställs ut fler gånger under samma/flera år och kommer då med i statistiken varje gång. En och samma hund kan ju också, vid olika tillfällen, erhålla olika prisvalörer.

Å ena sidan är det rimligt att anta att en labrador som ofta erhåller CK (championkvalitet) eller 1: a pris ställs ut fler gånger än en labrador som ofta erhåller lägre pris. Å andra sidan kan man nog förutsätta att så har det varit i alla tider, så visst kan man få en viss fingervisning om hur rasen utvecklas över tid.

Utställningsintresse och utställningsmöjligheter

Enligt de bifogade tabellerna så har labradoruppfödare och labradorägare visat ett påtagligt jämnt intresse för utställningar under de gångna 25 åren.

1978 visades labradorer på officiella utställningar vid 2289 tillfällen .

Samma siffra 25 år senare var 2332 tillfällen. En differens på 43 utställda labradorer under en tidsperiod av 25 år måste väl ses som anmärkningsvärd.

Något som också är anmärkningsvärt är att tikarna dominerar så stort i utställningsringarna. Totalt under åren 1976 – 2002 har 35743 tikar ställts ut. Samma siffra på hanhundssidan är 27806 en skillnad på 7937 utställningstillfällen

Öppenklassen har den i särklass största anmälningssiffran med 37074 hundar sedan 1976.

Därefter kommer unghundsklassen med 16698 deltagande. Juniorklassen som infördes först 1987 har haft 8545 anmälningar. Till jakt/bruksklass har vi kunnat anmäla sedan 1999 och i den har 1232 labradorer deltagit.

Mellan 1978 och 2002 har det varit mer än 2000 deltagare som varje år som fått en bedömning av auktoriserad domare. Det år då flest antal hundar blev bedömda var 1991 då hela 2769 labradorer ställdes ut. Efter 1991 minskade utställarintresset något för att år 2002 vara nere i 2337. Deltagarantalet är ändå påfallande konstant.

Man kan också se att samma sak gäller när man tittar på antalet gånger man haft möjlighet att ställa ut sin hund. Om man ser på antalet cert som delats ut de sista 15 åren ligger medeltalet relativt jämnt. Att certen någon gång ”hålls inne” kan inte påverka statistiken i nämnvärd grad. Antalet 2 cert per utställning är ju i stort sett lika med antalet utställningsmöjligheter och år.

Från 1981 och framåt har det, för labrador retriever, funnits mer än 50 officiella utställningar årligen. De sista 4 åren ligger medeltalet per utdelade cert /år på 131 d.v.s. labradorutställare har haft minst 66 utställningar/år att delta på.

År 2004 planerar Svenska Kennelklubben att arrangera 36 utställningar, Svenska Spaniel - och Retrieverklubben arrangerar 30 och Labrador Retrieverklubben 1.
Som kuriosas kan nämnas att 1971 arrangerade Svenska Kennelklubben 12 utställningar.

Höjd kvalitet i utställningsringarna

En siffra som inte är konstant under de 27 år vi har utställningsstatistik är antalet utdelade CK (championkvalitet). Här har kvaliteten i rasen höjts betydligt under åren. Säkert ingen nyhet för dem som deltagit under den här tidsperioden men nog så glädjande ändå.

I tabellen nedan kan vi se hur den totala andelen och antalen CK ökat under årens lopp.

År	Andel	Antal
1976	27 %	449
1986	29 %	725
1996	32 %	762
2002	36 %	860

När man skiljer på hanar och tikar ser CK fördelningen ut så här.

Hanar			Tikar		
År	Andel	Antal	År	Andel	Antal
1976	27 %	227	1976	26 %	222
1986	33 %	354	1986	27 %	371
1996	35 %	360	1996	31 %	402
2002	39 %	397	2002	34 %	463

Som synes har andelen Labradorer av championkvalitet ökat betydligt mer på hanhundssidan än på tidsidan.

Tabellen nedan visar den totala fördelningen och förändringen av prisvärder från 1976 och framåt.

1: a pris			2: pris		
År	Andel	Antal	År	Andel	Antal
1976	69 %	1162	1976	26 %	448
1986	67 %	1648	1986	27 %	676
1996	71 %	1651	1996	22 %	516
2002	71 %	1677	2002	22 %	524

3: e pris			0 pris		
År	Andel	Antal	År	Andel	Antal
1976	2 %	45	1976	1 %	17
1986	3 %	74	1986	0,6 %	16
1996	5 %	118	1996	0,7 %	17
2002	4 %	111	2002	0,6 %	16

När man skiljer på hanar och tikar ser fördelningen ut så här.

Hanar

1: a pris

År	Andel	Antal
1976	69 %	573
1986	64 %	688
1996	69 %	716
2002	71 %	710

2: a pris

År	Andel	Antal
1976	27 %	226
1986	29 %	320
1996	23 %	244
2002	22 %	226

3: e pris

År	Andel	Antal
1976	2 %	17
1986	3 %	40
1996	4 %	51
2002	4 %	47

0 pris

År	Andel	Antal
1976	1 %	10
1986	0,9 %	10
1996	0,7 %	8
2002	1 %	10

Tikar

1: a pris

År	Andel	Antal
1976	69 %	589
1986	70 %	960
1996	72 %	935
2002	72 %	967

2: a pris

År	Andel	Antal
1976	26 %	222
1986	26 %	356
1996	21 %	272
2002	22 %	298

3: e pris

År	Andel	Antal
1976	3 %	28
1986	2 %	34
1996	5 %	67
2002	4 %	64

0 pris

År	Andel	Antal
1976	0,8 %	7
1986	0,4 %	6
1996	0,6 %	9
2002	0,4 %	6

Tabellerna visar att andelen 2: a pris minskat till förmån för andelen 1: a pris som ökat. Detta gäller såväl på hanhundssidan som på tidsidan.

Andelen 3: e pris har ökat något men ökningen får anses som marginell.

Andelen 0 pris är tämligen konstant men förhållandevis mycket liten

Förutom de här nämnda prisvalörerna har det utdelats ett antal KEP (kan ej prisbelönas).

Deras antal är så litet att de saknar egentlig betydelse.

Nedanstående tabell visar skillnaden i antal utställda hundar och antal gånger då Labrador Retrievers deltagit på officiella utställningar.

Här ser vi att utställningsdeltagandet varit mycket jämnt fördelat under årens lopp.

År	Antal hundar	Antal gångar
1976	1016	1673
1977	1097	1776
1978	1340	2289
1979	1460	2501
1980	1262	2152
1981	1533	2669
1982	1386	2409
1983	1319	2286
1984	1255	2243
1985	1251	2263
1986	1243	2429
1987	1303	2607
1988	1140	2269
1989	1198	2457
1990	1229	2548
1991	1246	2769
1992	1213	2542
1993	1291	2698
1994	1219	2543
1995	1187	2564
1996	1161	2314
1997	1068	2232
1998	1117	2207
1999	1105	2267
2000	1080	2288
2001	1133	2222
2002	1199	2332

Examensarbete vid SLU

I ett examensarbete vid SLU har Anne Bucksch och Sofia Lindberg undersökt hur många avkommor som har minst en förälder som har deltagit på utställning, retrieverjaktprov eller övriga prov.

När det gäller utställning visar undersökningen att bland alla labradorvalpar som fötts 1991 – 2000 har 90 % minst en förälder som deltagit på utställning. Av dem har 75 % 1:a pris i lägst unghundsklass.

De har även undersökt i vilken utsträckning det totala antalet avelsdjur deltagit på utställning. Tidsperioden är densamma som ovan. Här är det drygt 70 % som deltagit och drygt 59 % av dem har erhållit 1: a pris i ukl/ökl. 29 % har premierats med CK

Enkät svar

Avelsgruppen har skickat ut en enkät till alla som fött upp minst en kull under de sista fem åren. Enkäten skickades ut i december 2000/2 och gick ut i 542 exemplar. Svar inkom från 277 uppfödare d.v.s. 51 %.

De svar som inkom gällande labradorens exteriör redovisas nedan.

Enkäten visar att de allra flesta är nöjda med labradorens utseende. 75 % av alla uppfödare som svarat anser att den exteriöra kvaliteten på rasen är ganska/mycket bra medan 21 % anser den vara ganska/mycket dålig.

De som föder upp till utställning/mest utställning är naturligt nog mer positiva till den exteriöra kvaliteten. Här är det hela 86 % som är nöjda. Av de uppfödare som föder upp till både jakt och utställning är det 82 % som är nöjda och av de jaktrinriktade uppfödarna är det 63 % som tycker att utseendet är ganska/mycket bra.

Enkätsvaren visar också att uppfödare med längre erfarenhet är mer nöjda med rasens exteriör än de med mindre erfarenhet.

Ungefär samtidigt med den ovanstående enkäten skickades det också ut en separat enkät till ett urval av erfarna uppfödare. Frågan i det här fallet lydde, hur har rasen stått sig genom årtiondena – vad har gått förlorat och vad tillkommit i avseende på exteriör. Deras svar redovisas nedan.

Förr färre välvinklade, många högställda.

Idag bättre exteriör, dock fler överdrifter

Vissa detaljer dyker upp i trender.

Vi har god kvalitet.

Uppfödare har varit trogna standarden.

Idag högre kvalitet.

Idag fler dåliga pälsar och dåliga svansar.

En hel del har sämre pälsar och raka skuldror, en del för korta bröstorgar.

En del helt otypiska hundar får 2or

Idag uppdelat – tunga och lätta typer.

Idag typvariationerna ganska stora.

Delningen – elände men omöjlig att hejda. Är för dual purpose – om vi får en möjlighet att erövra Ch – titel utan vettlösa krav på jaktprov kan vi lättare behålla och befästa dual-labradoren, vilken mest definierar rasens standard.

Idag större variation, fler för grova och fler för spinkiga.

Idag mycket ojämnt – från tunna whippetben till enorma benstommar.

Dual labben – den som bäst definierar rasens standard.

Engelsk rasstandard för labrador retriever

Den första egentliga rastandarden för Labrador Retriever formulerades först 1916. Då bildades the Labrador Retriever Club i England. En av klubbens mest angelägna uppgifter var att snarast möjligt skriva en rasstandard. Vissa delar i den standarden tyder på att en av de viktigaste uppgifterna var att särskilja Labrador och Flatcoated retriever från varandra. Att blanda Flatcoatblod i Labradoravel och vice versa hade hittills inte varit helt ovanligt i England.

I standarden från 1916 skriver man beträffande helhetsintrycket att jämfört med the Wavy eller Flat-coated Retriever ska den vara bredare i skallen, bredare över bröst och bröstorg, bredare och starkare över länd och bakställ o.s.v.

Om färgen skriver man att Labradoren vanligtvis är svart men att andra färger är tillåtna om den är enfärgad..

I början på 1900-talet var den gula Labradoren en liten minoritet som knappast räknades.

Även den bruna färgen dök ju upp då och då men togs inte alls på allvar. Under en period var det nära att man delat upp de svarta labradorerna och de gula i två olika raser. Så blev det nu inte och det får vi nog vara tacksamma för idag.

Den gula Labradoren fick emellertid sin egen standard skriven 1925 när the Yellow Labrador Club bildades. 1959 ansågs den standarden förlegad och sedan dess har alla färger följt samma standard. Intressant är att i standarden för den gula Labradoren nämner man för första gången att Labradoren ska ha dubbel päls.

1950 reviderades 1916 års standard och godkändes av the Kennel Club. Nu uppmärksammade man att Labradoren inte skulle röra sig för trångt bak eller för brett i fronten. Ögonfärgen ändrades från brun till brun / hasselnötsbrun. Stopet skulle vara mer markerat än föregående standard angav. Alla tre färgvarianterna aktualiserades och man beskrev också de olika färgnyanser som förekommer hos gula Labradorer. För första gången beskrev man hur ett saxbett är konstruerat. Man la också till att frambenen skulle ha god benstomme och att bakstället inte ska slutta mot svansen. När man beskrev halsen uteslöt man ordet lång. 1982 reviderades standarden åter med de tilläggen att mankhöjden för hane och tik angavs i centimeter och att hanhundar måste ha båda testiklarna fullt utvecklade och normalt belägna i pungen.

Slutsats och kommentar

Undersökningen visar att utställningsintresset under undersökningstiden legat på en mycket jämn nivå. Ser man på antalet individer som bedömts i ringarna är det endast 183 stycken fler än det var 1976.

Inte heller har antalet registrerade valpar per år påverkat utställningsdeltagandet i märkbar grad. 1976 registrerades 2822 valpar, 1980 hade vi en topp på 4145 registreringar medan samma siffra för 2001 var 2193.

Kvaliteten på de utställda hundarna har ökat under årens lopp. Den totala andelen CK var 1976 27 % och 2002 var den 36 %. Andelen utdelade 2:a pris har minskat från 26 % till 22 % till förmån för andelen 1:a pris som ökat från 69 % till 71 %.

Utställningsreglerna har förändrats då och då under tidsperioden. Klassindelningarna har inte alltid sett likadana ut och CK som tidigare delades ut i segrarklass delas idag ut i alla klasser. Om detta kan ha påverkat prisvärdeerna vet vi inte. Klart är nog ändå att den förändring som genomfördes 1 juli i år 2003 när tilläggschampionaten infördes kommer att avspeglats i resultatlistorna för detta år.

Genom uppfödarenkäterna har vi sett att de allra flesta är nöjda med rasens exteriör även om vi kan se en viss skillnad mellan uppfödare som föder upp huvudsakligen till utställning och de som föder upp huvudsakligen till jakt. Totalt har ändå 75 % svarat att den exteriöra kvaliteten på rasen är ganska/mycket bra.

Enkäten till exteriördomare

Som en del av arbetet med RAS (rasspecifik avelsstrategi) skickade avelsgruppen ut en enkät till samtliga svenska exteriördomare som dömer Labrador Retriever. Enkäten gick ut till 47 domare, 28 av dem svarade.

Frågorna var följande:

Har labrador retrievern förändrats sedan Du började döma rasen?

Av de 9 domare som dömt rasen 24 år eller längre tid anser ca 2/3 att den förändrats ganska mycket eller väldigt mycket.

I gruppen med domare som dömt rasen 14 – 20 år menar 3 att förändringen är ganska liten medan 2 anser att rasen förändrats ganska mycket.

Av de 14 domare som dömt labrador 8 år eller kortare tid har 2 avstått att svara på frågan på grund av för liten erfarenhet.

Ytterligare 2 domare har valt att avstå att svara.

Av resterande 10 domare är det bara 1 domare som anser att rasen förändrats ganska mycket. Övriga 9 domare ser en ganska liten förändring eller ingen förändring alls.

Om Du tycker att rasen förändrats, vad har du då iakttagit?

10 domare har avstått att svara på frågan

7 domare anser att typen blivit mer ojämn. I den här gruppen finns domare som dömt rasen från 1-50 år.

4 domare har svarat att mentaliteten blivit bättre.

3 domare anser att hundarna blivit för grova.

3 domare tycker att jaktlabradorerna är dåligt byggda.

2 domare har svarat jämnare typ, bättre exteriör, inte tjocka hundar, bättre stommar, för grova huvuden.

Enstaka domare har svarat ingen förändring, tjockare hundar, bättre bakbensvinklar, jaktlabradorer med frågetecknen för mentalitet, för tunga med frågetecknen för jaktanlag, förbättrade bakställ, sämre fronter, bättre pälsar, bättre bett, negativt med inkorsning av jaktlabradorer.

Är det något som förändrats i positiv riktning? Om ja – vad anser Du då?

8 domare har avstått att svara på frågan.

4 domare har svarat nej på frågan. Dessa 4 har dömt rasen 7-41 år.

16 domare som dömt rasen 1-50 år har svarat ja på frågan. Av dessa är det 10 som anser att mentaliteten förändrats till det bättre.

3 domare anser att förändringen består i att hundarna inte är tjocka.

2 domare har svarat att den positiva förändringen består av bättre bett, bättre stommar, bättre bakbensvinklar, jämnare kvalitet på utställningshundarna, bättre pälsar.

Enstaka domare anför fronter, exteriör, uttryck, hög uppfödarkvalitet och överlinjer som exempel på en positiv förändring.

Är det något som förändrats i negativ riktning? Om ja – vad anser Du då?

7 domare har avstått att svara på frågan. Av dessa anser 4 att de har för liten erfarenhet.

2 domare har svarat nej.

19 domare har svarat ja.

4 domare anser att den negativa förändringen består av tjockare hundar, inkorsning av jaktlabrador och hundar av jaktlabradortyp.

3 domare som svarat ja på frågan pekar på grova tunga huvuden och på mentaliteten.

2 domare ser en negativ förändring i fronter, svansar, pälsar och stor typskillnad.

Enstaka domare anser att andra exteriöra detaljer blivit sämre.

Hit hör lågställda hundar, för grova individer, för mycket stomme, sämre uttryck, korta halsar, sämre bakställ, sämre kors, sämre könsprägel, fel ögonform och fel ögonfärg.

Jaktlabradorer med frågetecknen för mentalitet och för tunga hundar med frågetecknen för jaktanlag hör också till den här kategorin.

Är det något Du skulle vilja att vi som föder upp rasen borde uppmärksamma i vårt avelsarbete? Om ja – vilka råd skulle Du ge oss?

3 domare har avstått att svara på frågan varav 2 anger dålig erfarenhet som skäl.

3 domare har svarat nej.

18 domare har svarat ja.

6 domare har bett oss uppfödare att fokusera på rasstandarden.
3 domare har bett oss se upp med mentalitet, fetma och tänder.
2 domare anser att vi bör vara mer uppmärksamma på storlek, fronter, tassar, huvuden, pälsar samt ögonens färg och form.
Någon domare skulle önska ett större samarbete och öppenhet uppfödare emellan.
En domare efterlyser en öppen dialog mellan uppfödare och domare.
Någon vill också att vi ska förvalta , ej förändra.
Enstaka domare vill att vi ska uppmärksamma typ, rörelser, överarmens konstruktion, avsaknad av uttersvans, kors och bakställ.
Någon vill också att vi ska se upp med alltför tunga, djupställda hundar.

Vad anser Du vara de tre största problemen med rasen idag?

4 domare har avstått att svara varav 3 anger för liten erfarenhet som skäl.
7 domare som dömt rasen mellan 4-32 år har svarat splittring av typ.
7 domare har svarat för grova hundar.
6 domare har svarat pälsar.
5 domare anser att jaktlabradoren är ett av de största problemen med rasen.
4 domare tycker att feta hundar samt rörelser är ett de största problemen med rasen.
3 domare anmärker på kors och bakställ, grova huvuden och lågställda hundar.
3 domare tycker att rasen är bra (i stort sett).
2 domare anger följande fel som stora problem: Tandförluster, höga svansar, dåliga tassar, smala huvuden, dålig överarm, fel storlek, ledproblem och mentala problem.
Enstaka domare anmärker på typ, uthållighet, fronter, dåliga proportioner, hudproblem och allmänt försämrade exteriör.
En domare anmodar oss att läsa rasstandarden och en anser att titelsjuka är ett av de största problemen med rasen.

Vad anser Du vara de tre största förtjänsterna med rasen idag?

6 domare har avstått att svara på frågan och här är det 4 domare som dömt rasen 2-41 år som anger liten erfarenhet som skäl till att avstå.
18 domare har svarat mentaliteten.
6 domare har svarat att rasen är funktionell och allsidig.
3 domare anser att en av de största förtjänsterna med rasen är god och tydlig könsprägel på individerna.
2 domare anser att bakställena hör till de främsta förtjänsterna.
Enstaka domare har framhållt följande som stora förtjänster:
Exteriör, stomme, rörelser, stabil ras, tänder, storlek, något bättre fronter och kondition.
En domare påpekar att rasen fortfarande går att rädda.

Kommentar:

Utställningsdomare har ett mycket stort inflytande över olika rasers utveckling.
”Storvinnande” hundar fortplantar sig i större utsträckning än andra och sätter under relativt kort tidsperiod sin prägel på rasen.
Även om Labrador Retriever är en , till antalet, relativt stor ras gäller detta även hos oss.
Mot den bakgrunden är det lite skrämmande att se vad exteriördomarenkäten visar.
Det är bara på två punkter man kan se en tendens till samstämmig åsikt i domarkåren.
Den ena gäller mentaliteten. Där har 18 av 28 domare svarat att mentaliteten är en av rasens största förtjänster. Den andra gäller en genomgående negativ inställning till de stora typvariationer som finns inom rasen.
När det gäller rasens övriga fel och förtjänster ger enkäten inte så stor ledning till uppfödarna.

Svaren visar att man har mycket skilda åsikter om vad som är bra och dåligt med rasen Labrador Retriever men när man läser enkäten bör man nog ha i beaktande att domarna svarar utifrån vad de ser i utställningsringarna.

Det kan kanske förklara en del av differenserna i svaren.

Det är ju otvetydigt så att vissa domare nästan aldrig får se överviktiga eller mycket grova hundar medan andra sällan får se de som är av lättare typ.

8 Jaktlig funktion

Bitte Sjöblom

Inledning

Detta är ett försök att spegla den jaktliga utvecklingen för rasen Labrador Retriever i Sverige som en del ingående i projektet Rasspecifik Avels Strategi, initierat av SKK.

Källmaterialet är stort och inte databehandlat under den tidiga expansionen av jaktprovsverksamheten. Denna översikt återger flera olika undersökningar som gjorts under tidigare perioder. Man kan inte helt jämföra dem eftersom de är gjorda på lite olika sätt och med olika förutsättningar, men de torde ändå sammantaget ge en bild av labradorens jaktliga utveckling och av utvecklingen på jaktproven. Parametrarna har också förändrats löpande så att det inte är möjligt att göra en direkt jämförelse genom tiden. Exempelvis har jaktprovsreglerna reviderats löpande, vilket tidvis kan ha påverkat prisbilderna. Siffrorna som ligger till grund för de olika undersökningarna är hämtade ur olika källor och kan vid jämförelser därför variera något.⁶⁶

Man kan ändå i materialet se tendenser och det som ytterst speglar intresset är andelen unghundar som startar på jaktprov och i vilken utsträckning man använder avelsmaterial som är provat eller beskrivet på jaktprov. I övrigt har focus lagts på andelen hundar som gått till pris och andelen som gått till 1:a pris.

Några exempel på vad som hänt under senare tid:

- En nybörjarklass infördes 1985.
- 0-pris började inte registreras hos SKK förrän 1990, vilket påverkar antalet startande i varje klass i statistiken.
- Regelrevideringar vart 5:e år, större eller mindre.
- Under början av 2000-talet lanseras också workingtesterna,⁶⁷ C- proven, en inofficiell och mycket populär tävlingsform i jaktlig anda.
- 1:a juli 2003 införes de nya tilläggschampionaten, där det inte behövs en jaktprov – respektive - utställningsmerit för att erhålla ett championat, SU(u)CH för utställning och SJ(j)CH för jaktchampionat.
- Varmviltsproven, A-proven, införs också som officiella prov fr.o.m. den 1 juli 2003.⁶⁸

Nedan följer i kronologisk ordning en sammanställning av några arbeten som finns tillgängliga idag. Labradorklubben har också skickat ut en enkät till alla jaktprovsdomare och till de uppfödare som haft kullar de senaste 5 åren, för att få en uppfattning om hur man ser på rasen, dess jaktliga status och utveckling.

Bakgrund

Vi hämtar det mesta av vårt importerade avelsmaterial från England och påverkas mycket av det som händer där, därför finns en engelsk tidsaxel. De svenska rasstandardrevideringarna följer också de engelska och är nästan alltid en direkt översättning från den engelska, där

⁶⁶ ex data från SKK: s rasdata eller SSRK: s hemsida/Apportören, Labradorklubbens avelsråds redogörelser eller ur publicerade artiklar, och källorna framgår inte alltid. Orsakerna till skillnaderna kan vara flera, ex att man stansar in fel registreringsnummer vid resultatrapportering – eller slarvigt ifyllda anmälningsblanketter, och i vissa fall att starter i fler klasser under samma år ger ett resultat i ett register och ett annat i andra register. I stort torde skillnaderna dock vara marginella.

⁶⁷ Se bilaga 1 om provstrukturer

⁶⁸ Se bilaga 1 om provstrukturer

ordvalörer kan göra en viss skillnad. I Sverige hade vi en ”rasexplosion” under slutet av 1970-talet – början av 1980-talet, men under senare år har registreringarna stabiliserats på drygt 2000 registreringar per år. I de tabeller som kommer längre fram kan vi se att de senaste 5 åren registreras mellan c. 2200 och drygt 2400 valpar per år, i England mer än det tiodubbla. Vi gör också en svensk tidsaxel.

Det är intressant att veta hur stor del av hundarna som provas för att få något mått på den jaktliga statusen i rasen. De egenskaper som gjort labradoren så populär är till stor del desamma som vi önskar oss när vi vill använda den som jakthund. När det gäller retrieverns roll vid jakt på fågel och småvilt har vi i Sverige inte samma jakttraditioner som man har i hemlandet England. Ett field trial, det engelska jaktprovet, är en jakt, och ofta en trampjakt med inslag av någon driven såt. Man tävlar för att vinna men det finns också ett inslag av kvalitetsbedömning av hundarnas prestationer. Domarna kan till stor del styra jakten. Hundens självständiga arbete utnyttjas i begränsad omfattning under provet. Framgångarna skapas av hund och förare tillsammans och det är knappast någon tvekan om att man finner goda dresserbara hundar genom den metoden. Labradoren är en efterskottshund. I Sverige har vi av tradition en tämligen utbredd allmogejakt av ett annat slag. Med allmogejakt menas här den tillgängliga jakt på klöv- och småvilt inklusive fågel, som jakträttsinnehavare i Sverige traditionellt ägnar sig åt. Inriktningen kan variera i olika delar av landet.

Labradoren är - förutom det den är specialist på, nämligen apportering - en mycket användbar allroundhund för vår allmogejakt, både för att stöta i mindre såtar och för att användas vid eftersök på klövvilt. Numera har vi ju en lag som föreskriver tillgänglig eftersökshund vid jakt (med vissa undantag). Man kan ibland läsa annonser där man säljer valpar efter föräldrar som driver med skall eller som ”river ner” skadat klövvilt och inget av detta är typiskt för rasen. De jaktprov - B-proven - som ligger till grund för den statistik vi hittills har, kan betraktas som ett mellanting mellan de engelska proven och vår svenska jakttradition, där hunden arbetar i delar av provet på ett mer självständigt sätt, exempelvis under fältarbetet, än vid ett engelskt field trial. Med den nya provformen - A-proven - kommer hunden att provas mer som i hemlandet, det vill säga i en kokurrensbedömning med en vinnare parallellt med en kvalitetsbedömning. Utvecklingen av ”sporthundar” i den nya tävlingsformen working test (jfr lydnadstävlingar hos SBK) kommer att vara intressant att följa.

I texten kommer att finnas följande förkortningar:

Förkortningen ukl avser unghundsklassen, nkl avser nybörjarklassen, ökl avser öppen klass och ekl avser elitklassen i B-provsstrukturen.

Tidsaxel över labradorens historia i England⁶⁹

- ❑ Tidigt 1800-tal, import av St.Johns Dog från New Foundland
- ❑ Mitten av 1800-talet, mer import, kennlar bildades
- ❑ **1859** Första Internationella utställning med retrieverklasser
- ❑ **1873** KC - den Engelska Kennelklubben bildas-1880 inleder man ett registreringsprogram
- ❑ Sent 1800-tal kom importrestriktioner och Brittiska karantänslagar
- ❑ **1900** det första Retriever Society field trial (det engelska praktiska retrieverjaktprovet)
- ❑ **1903** Labradoren erkänns som egen ras med de första egna klasserna på KC-utställningar; Rasklubben bildas
- ❑ **1904** första CC (cert) delas ut till labrador - Munden Single och Dunboyne
- ❑ **1904** första labrador som tävlade på ett field trial var Munden Single och insatsen belönades med ett CoM (Certificat of Merit)
- ❑ **1906** den första labrador som vann ett field trial var Flapper f 1902
- ❑ Första labradoren som blev Field Trial Champion var också GBFTCH Flapper
- ❑ **1909** första Retriever Championship vinnare var labradoren Dungavel Phoebe
- ❑ **1909** första Bench Champion (CH Broome Park Bob & CH Belle Chienne)
- ❑ **1915** första Dualchampion föddes, Dual CH Bancory Bolo
- ❑ **1916** The Labrador Club formar den första rasstandarden
- ❑ **1921** Cruft's best Sporting Dog (CH Banchory Rando)
- ❑ **1925(-1959)** The Yellow Labrador Club skriver en egen rasstandard
- ❑ **1932 & 1933** Cruft's BIS Dual Champion Bramshaw Bob
- ❑ **1937** Cruft's BIS var CH Cheverells Ben of Banchory
- ❑ **1944** den första gula Dual Champion var Staindrop Saighdear;⁷⁰
- ❑ **1946** senaste (hittills i UK) Dual Champion; Dual CH Knaith – Banjo, gul
- ❑ **1950** kom en revidering av rasstandarden
- ❑ **1958** KC erkänner Show Championtiteln bland Gundogs
- ❑ **1959** Cruft's Reserv Bis var CH Ruler of Blaircourt
- ❑ **1971** korsningar mellan flatcoated retriever och labrador retriever var tillåtna för registrering och tävling; den senaste gjordes 1971 i KC
- ❑ **1982** en rasstandard revidering gjordes (mindre)
- ❑ **1986** ny rasstandard revidering
- ❑ **2002** en rasstandard revidering
- ❑ **2003** 100-årsjubileum för rasen i hemlandet England

Kommentar-fundering:

Initialt föddes labradorerna upp av dem som använde dem som apportörer och de dömdes också av samma personer på field trials och på utställningar. Fortfarande utser man på vissa field trial "Best Looking" som inte är en titel, men det är en ära och visar att man fäster vikt vid hur hunden ser ut. Man utser oftast också Guns' Choise, skyttarnas val av hund- och det anses som en stor ära. Revideringar av rasstandarden kommer allt tätare under senare tid; - är det anpassning och en eftergift för modesvängningar? Om man strävade efter att bibehålla den ursprungliga labradoren – skulle man då alls behöva revidera rasstandarden? Nu mera är det en sällsynt företeelse att samma personer dömer field trials/jaktprov och utställning. I England känner jag bara till 1 domare, som gör det idag, Sandra Halstead. I Sverige finns år 2003 Inge E:son Thoor och Monica Andersson. Revideringar av de engelska proveglerna finns inte med här.

⁶⁹ Källor: "The Workers" av DR Isabella Kraft & Gary Johnsson; samt "Is the Breed Standard relevant to today's Labradors?" av Mrs Janice Pritchard

⁷⁰ Kenneln finns fortfarande och innehas av grundarens dotter, Mrs Joan Hayes

Svensk tidsaxel ⁷¹

- **1945** arrangerade Svenska Spanielklubben sitt första jaktprov. Alla hundar provades som spaniels. Ingående moment var fält, vatten, släp och apportering och provet var inofficiellt. Två labradorer startade. Ett referat av Mårten Kalling finns att läsa under avsnittet om Labradorens historia. Vid SSK: s bildande, 1945, fanns 59 medlemmar och 50 år senare, 1995, var siffran uppe i cirka 24 000, inklusive rasklubbarna. 2001 var siffran upp i 26.000 medlemmar av vilka ungefär 2/3 är rasklubsmedlemmar.⁷²
- **1947** hölls det första officiella jaktprovet.
- **1957** hölls det första officiella kallviltsprevet med eget regelverk för retriever. Bedömningen var en momentbedömning. Regelverket var utarbetat av Stig Onnerfelt. Den startande retrievergruppen bestod av 8 nummer.
Provet's delar:
Spårprov: Ökl blodspår 200 meter (ukl 100 m, segrarkl.400 m) med klöv vid spårslut.
Apportering: Hunden provades i en ruta 150x60 meter. Föraren rör sig efter en mittlinje. Fem vilt var utlagda och hunden måste finna minst tre för att bli godkänd. Tiden var begränsad till 12 minuter
Vattenarbete: Hunden skulle apportera en and som samtidigt med skott kastades i vassen (segrarkl 2 änder)
Lydnaden bedömdes i samtliga moment och betygsattes separat. Poängbedömning tillämpades. Provtypen kom att, en med del modifieringar, att leva kvar till 1975.
- **1968** var det dags för den första översynen av jaktprovsbestämmelserna för retriever. Man kunde slopa det tidsödande spårmomentet, och utnyttja det relativt nyligen införda viltspårsprovet som inträde för start på jaktproven. Man lossade fler skott, kastade fler vilt och provade dirigerbarheten.
- **1969** ersattes segrarklassen med en elitklass och **kvalitetsbedömning** infördes. Samtidigt infördes ett klappjaksprov som senare blev praktiskt jaktprov för erhållande av jaktprovschampionatet. Samarbetet och stresståligheten betonades mer än tidigare. Rovdjur var tillåtna vid spårprov som apportobjekt i elitklass.
- **1972** arrangerades det första Retrievermästerskapet. Labradoren SJCH Manymills Bounty var segraren. 10 hundar startade, (2 golden och 8 labradorer). 8 av de startande hundarna var champions, varav 1 utställningschampion, 4 dubbelchampions och 3 jaktchampions
- **1973** hölls en domarkonferens där den danska modellen diskuterades, vilket innebar att en domare skulle döma hundarna rakt igenom på ett och samma ställe. Arbetet med det nya regelverket pågick till
- **1976**, och då övergick man från **momentbedömning** till **egenskapsbedömning**, - i princip det system vi har idag.
- **1985** kom en revidering av jaktprovsbestämmelserna; Nybörjarklassen infördes.
- **1992** var det dags för nästa revidering. Från och med detta år ses jaktprovsbestämmelserna över vart 5:e år och läses under de följande 5 åren.
- **1993** kom en lag på eftersökshund (med vissa undantag) vid jakt på fågel och småvilt.⁷³
- **1994** startade 41 hundar på Retrievermästerskapet; 32 labradorer, 6 flatcoated och 2 golden och 1 chesapeake. 23 av dessa var SJCH.
- **1996** arrangerades det första internationella provet enligt FCI:s regelverk (varm vilt).
- **1997** revidering av jaktprovsbestämmelser.
- **2002** revidering av jaktprovsbestämmelser.
- **2003** införs en ny provform, A-proven, varmviltsprov.
- **2003** års retrievermästerskap hade samlat 38 startande. 14 var jaktprovschampions av olika valörer. Grundomgången var ett workingtest där 10 hundar gick vidare till finalen dag 2 vilken

⁷¹ Källa Apportören och Gunnar Petersson

⁷² Källa SSRK:s hemsida

⁷³ Jaktförordningen (1987:905) § 17 utdrag ”Vid jakt efter ringduva, gäss eller änder skall en hund som kan apportera eller markera nedskjuten fågel medföras. Vid jakt efter övrig fågel skall en hund som kan apportera eller markera nedskjuten fågel medföras under tiden mellan solens nedgång och en timme före solens uppgång. Skyldigheten att medföra hund gäller inte om jakten sker på snötäckt mark eller från båt i öppet vatten.”

genomfördes som ett officiellt A-prov. Vinnaren var NORDJCH Searover Flame, som fick ett Cert.

Bedömningen av hundarna på jaktproven har under perioden i huvudsak genomgått tre olika faser: Från *momentbedömning* till *kvalitetsbedömning* vidare till det system vi har idag, *en egenskapsbedömning i kombination med en kvalitetsbedömning*.

Protokoll för databehandling

1994 motionerade bl.a. Labradorklubben till SSRK: s Fullmäktige om en utformning av jaktprovsprotokoll för databehandling. Motionen bifölls och under 2001 kom en modell av egenskapsprotokoll med intensitetsskalor⁷⁴ att testas för att införas under 2002. Rasklubben lägger idag protokollen i en databas och behandlar resultatet, men systemet behöver mogna ytterligare.

Egenskapspoäng ska fyllas i på protokollen i ukl, nkl och ökl. En av svagheterna i systemet idag, är att alla svenska domare inte fyller i protokollen och att utländska domare inte får fylla i dem, eftersom de inte utbildats i metoden. Domarna och skalorna behöver också ”kalibreras”. Provets flexibla uppläggningar skiljer dem också från principerna vid MH-beskrivningar och Mentaltester, där man strävar efter att standardisera provbanor så långt det är möjligt. Målsättningen är att kunna göra spindeldiagram av samma typ som vid MH-beskrivningarna för att använda vid en avkommebedömning för respektive avelsdjur.⁷⁵

Lite mer historia ur tidiga Apportören, klubbens medlemsskrift

1 september, 1969 ges ett nytt medlemsblad ut, med underrubriken ”Tidskrift för Svenska Spanielklubben” där man utlyser en tävlan om namn, och i nummer 2 den 2a december kungör man att namnet ”**Apportören**” vunnit. Intresset hade varit stort, 17 namnförslag hade inkommit från 26 förslagsställare.

I ????? nr 1 1969 (tidningen publicerades faktiskt så; den hade ju ännu inget namn, se ovan) finns också ett förslag till nya provregler för retriever. Med utgångspunkt från de erfarenheter man fått under 1968 års 5 jaktprov gjordes vissa omarbetningar som i princip godkändes av årsmötet 1969.

I december 1970 finns en insändare av en grupp aktiva som vill fortsätta med sin ”fantastiska hobby”, jaktproven, och efterlyser bl.a.

- ☐ en nybörjarklass utan åldersgräns
- ☐ ett slopat krav på viltspårsmärkt för start i öppen klass
- ☐ föreslår titeln Jaktchampion istället för Brukschampion
- ☐ de startande vill ha en kopia av domarens protokoll med poäng direkt efter varje genomfört moment, samt delpoängen på apportmomentet, så att föraren under provets gång vet hur han/hon ligger till
- ☐ en skriftlig kritik inom rimlig tid, helst samma dag eller näst helst samma höst som proven hålls
- ☐ en riktigt svår klass ovanpå elitklassen, t.ex. ett SM
- ☐ gärna ha publik på proven

I klubbtidningen diskuteras vid denna tidpunkt viltspåret mycket och det ingick ju också då som en integrerad del i retrieverproven, i ökl (se ovan).

I nr 2, juni 1971 står att man slopar viltspårskravet för start i öppen klass och ersätter det med ett släppspår i klassen. I detta nummer kan vi för första gången läsa ett referat

⁷⁴ se bilaga 3

⁷⁵ se bilaga 4 spindeldiagram

från ett vårprov för retriever. Den kopplade meriteringen för championaten diskuteras också flitigt och SSRK: s styrelse tillsätter en utredningsgrupp, som redovisar sina slutsatser i en lång artikel i nr 4 av Apportören 4 december, 1971.

I nr.1 mars 1971 skriver Marianne Fürst-Danielsson i Apportören om Labrador retriever. Hon skriver att det första exemplaret av rasen labrador i officiella sammanhang, en utställning 1897, i Sverige, var en svart hund som hette Major och ägdes av friherre Dickson (som f.ö. hade två hundar med samma namn). Friherre Dickson jagade bl.a. i de Jämtländska fjällen. Fram till 30-talet fanns endast ett fåtal stamboksförda och utställda hundar.

Nationalskalden och Nobelpristagaren Verner von Heidenstam bodde på Naddö i Östergötland och var verksam där mellan 1903-1916. Heidenstam finns avbildad med en hund som misstänkt liknar en labrador och i rullorna omnämns som hans labrador och var tillsammans med promenadgrisen hans trogna följeslagare på promenader. Marianne Fürst-Danielsson skriver vidare att vår första, verkligt stora svenskfödda hund, var - **NORDUCH INTUCH SJCH Knalles Othello e. Liddly Hassan (eng.imp.) u. Lady Av Oppensten**, uppförd av Knut Littorin och senare ägd av Sigyn Littorin. Den första SJCH som syns i listorna var just Othello ("Petter")född 1957.

De labradorer som visar sig i de tidiga prislistorna i Sverige kommer inte ur det vi idag kallar field trial linjer, dessa var ännu inte representerade på prov i Sverige. Tilläggas här bör, att många labradorer från showkennlar i England också fungerar som "picking up dogs", eftersökshundar, apportörer vid jakter. "Picker up" - den som har till uppgift att göra eftersök - plocka upp - påskjutet och skadat vilt vid jakt, ett arbete som till stor del påminner om det "fria söket" i dagens retrieverprov.

Det engelska blod som dominerat och dominerar vår svenska stam vid denna tid är från Sandylands kennel⁷⁶, där inriktningen i huvudsak varit apporterande showhundar. Sandylands Soloman reg. i England 1961, i Sverige 1967, köptes som apportör till Sven Olsson på Lidingö. Sven jagade sjöfågel i Tåkern med Soloman.

Tidiga import av field trial labradorer:

De första som finns i registrerade importerades i som jakthundar och kom att användas endast i liten omfattning i avel:

Alla tre importerades av Dick von Blixen Finecke.⁷⁷

- Gallowmill Briar reg. 1975
- Palgrave Hardy reg.1979
- *Toby of Osprey reg. 1979, född 1975*

Den första jaktchampion, som importerades till Sverige (av Twiggs kennel 1981) var SJCH IEFTCH (Irländsk JCH) Broadbank Mint. Han prövades i avel och visade sig lämna c:a 55 % höftledsdysplasi och lämnade därmed inga stora spår efter sig i avel.

Sandringham Bluff i kombination med (1984) Drakeshead Svea och (1985) Drakehead Faith kom att ha stort inflytande på den svenska labradoraveln på jaktsidan. Deras avkommor och också i kombination med Manymills Electron och hans son Iliadens Haimon utgör grundstenarna i våra mest namnkunniga kennlar på jaktsidan idag.

Under mitten och senare hälften av 1980-talet kom en del import av field trial blod till Sverige. Ett antal jaktinriktade kennlar bildades också under denna tid och framgångarna på jaktproven lät inte vänta på sig. Antalet starter på jaktproven ökar också stadigt fram till 1994 då siffrorna sjunker igen, och är nu nere på ungefär samma nivå som 1990, se tabell 3 och 4 diagram i bil.5.⁷⁸ En faktor som påverkat det sjunkande antalet starter

⁷⁶ Apportören 1/1971

⁷⁷ Källa: Intervju med Inger Eckhardt de Mant

⁷⁸ se bilaga 5 och diagram

kan ha varit den stora arbetslösheten som kom vid den tiden och en allmänt höjd prisnivå. Antalet starter minskade mer än antalet hundar till start. De till synes låga siffrorna före 1985 påverkas naturligtvis av att 0-pris inte registrerades.

Tidigare gjorda undersökningar - och lite statistik från jaktproven

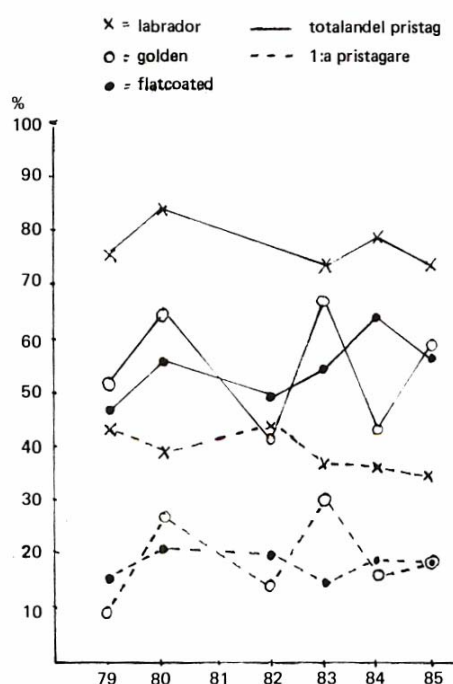
1979-1985

Veterinär Christer Nälser har valt att i sin undersökning nedan att använda begreppet "field trial labradorer" för den typ av labrador som vi generellt menar när vi talar om labradorer av engelska jaktlinjer, och det är den mest relevanta beteckningen, varför den också används i texten i detta dokument.

Begreppet "jaktlabrador" är etablerat här i Sverige, men har inte samma tydliga avgränsning som "field trial labrador". I de enkäter som besvarats och i det allmänna språkbruket benämns både de labradorer som är av en lättare typ, och de som allmänt används för svensk jakt för "jaktlabradorer".

Om det finns någon anledning att skilja typerna åt, bör avgränsningen göras så tydlig som möjligt. Till största delen handlar det ännu om hundar ur olika blodslinjer, framför allt i hemlandet England, medan gränserna mellan de båda grupperna överskrids mer här i Sverige. Ur en artikel om prisutvecklingen på jaktproven i en jämförelse mellan de tre största retriever-raserna Golden, Labrador och Flatcoated retriever, sammanställd av Eva Kibe och Lena Wiedebäck är följande information hämtad.⁷⁹

Fig. 1 En jämförelse av prisutvecklingen mellan de tre största retrieverraserna.

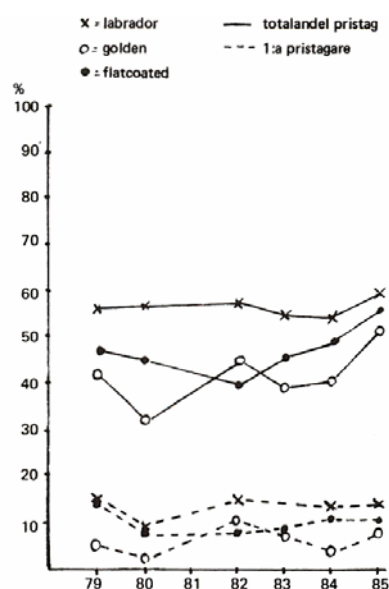

Figur 1. Prisutveckling rasvis. SSRKs jaktprov unghundsklass 1979–1985. Källa: Nälser

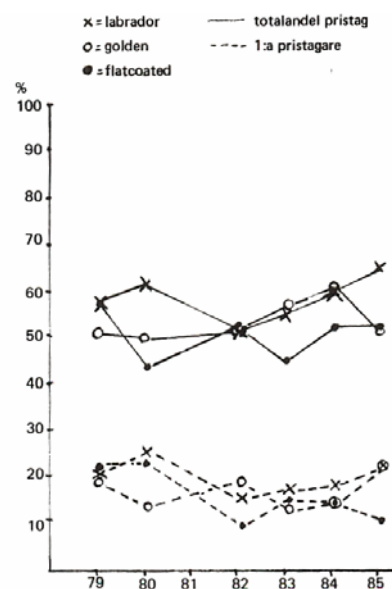
I ukl gick ungefär 75% av labradorerna till pris och ca 40% till 1:a pris under denna period. I denna klass bedöms normalt en mer opåverkad hund än i övriga klasser. Vid denna tid fördes den unga hunden i huvudsak kopplad och allt vilt behövde inte lämnas i handen.

⁷⁹ Källa Apportören Special 1986

Regelverket föreskrev inte prövning av passivitet och tolerans av annan hund på samma sätt som idag. Allteftersom hunden vandrar uppåt i klasserna, blir resultatet en samverkan mellan hund och förare, alltså mer en ekipagebedömning. Mest utpräglat är detta i elitklassen. Det är också av vikt att se att hunden går att dressera och utveckla i önskad riktning. Under slutet av denna tid ökar andelen field trial labradorer. Av dem som startade gick i ökl ca 60 % till pris och ca 15 % till första pris. Under denna period ligger andelen till pris tämligen stabilt, med en ökning under 1984-1985. Kan det vara field trial hundarnas entre på arenan? Ca 4% av unghundarna prövades på jaktprov.

Figur 2. Prisutveckling rasvis. SSRKs jaktprov öppen klass 1979-1985. Källa: Nälser

Figur 3. Prisutveckling rasvis. SSRKs jaktprov elitklass 1979-1985. Källa: Nälser

I SSRK Special 1987⁸⁰ finns en rapport för Labrador Retriever som är sammanställd av Brit-Marie Brulin och Christer Nälser. I det stycke som gäller den jaktliga utvecklingen står att läsa:

”Av denna (syftar på den rapport ur vilken diagrammen i Fig1-3 är hämtade) framgår att labrador intar en ledande plats på SSRK: s jaktprov. Skillnaden är störst i unghundsklass, mindre i öppen klass och obetydlig i elitklass. Detta bör tolkas så, att de skillnader som finns successivt suddas uti de högre klasserna, dels på grund av att de sämre individerna i de olika raserna sällas bort, dels på att de kvarvarande hundarna har bibringats en hög grad av dressyr och träning. I elitklassen handlar det därför om en ekipagebedömning, där tränar och förarinsatsen måste anses ha en stor betydelse för prestationsförmågan. Något förenklat kan man säga om elithundarna, att de har den höga klass som krävs för att de ska ta sig dit, vad de sedan uträttar där beror i hög grad på hur de förs och hur de tränas.

Det är dock ett viktigt observandum att de labradorer som lyckats erövra 1:a pris i elitklass allt oftare är av s.k. field trial typ. Går vi tillbaka till sjuttioalet var det inte ovanligt att en provvinnande labrador också var utställningschampion. Detta är en ovanlighet idag och sannolikt en sällsynthet imorgon.”

⁸⁰ SSRK Special 1987 sid 47-48

I ekl gick ca 64 % till pris och ca 21 % till 1: a pris. Årsvariationerna är tämligen stora i den här tabellen. Sammanfattningsvis kan sägas att ju högre upp i klasserna man kommer, desto mer lika blir prisbilden inom de tre retrieverraserna, och labradorens försprång från unghundsklassen krymper.

I denna artikel konstateras också att field trial labradoren är överlägsen ”standard labradoren” på jaktproven och att man i avelsarbetet bör ägna särskild omsorg vid de jaktliga egenskaperna hos de ”vanliga” labradorerna.

1987-1993⁸¹

I SSRK Special kan man år 1993 läsa en sammanställning gjord av Labradorklubbens avelsråd där man tittat på jaktmeriteringen i generationerna bakom de kullar som är födda 1987-1992, 14 311 registrerade labradorer. Där kan man utläsa att avelshundarna -eller deras föräldrar är dokumenterade på jaktprov och väl synliga i en SJCH eller SUCH-titel. Det innebär minst ett 2: a pris på jaktprov i ökl. Säkerligen har man också rätt i att ännu fler är efter jaktprovsmriterade föräldrar eftersom lägre prisvärderer än så inte syns i titlar. 42 % har SJCH eller SUCH i något av de två första leden.

Detta är en grupp som nästan halverats under 1991 och 1992. 18 % av kullarna har inslag av linjer med jaktmeriter från England. 1987 föddes 30 sådana kullar och 1992 föddes över 80 sådana kullar. 11,5% är kullar där båda föräldrarna är jaktmeriterade i England.

Fram till 1989 föddes enstaka kullar field trial labradorer, från 1990 kommer en ökning på 10-15 kullar per år, *under den period som undersökningen gäller.*

Denna ökning fortsätter inte i samma takt, kanske beroende av en uppblandning i den svenska labradorstammen. (I Jaktkassans⁸² egen kullstatistik är ökningen inte riktigt lika stor.)

1989-1993⁸³

Nedan följer saxat ur en artikel i Labradoren 1994 om den jaktliga utvecklingen där fokus lagts på unghundar och starter i unghundsklassen. Det engelska field trial blodet sätter alltmer spår i den svenska labradorpopulationen. Intresset för att bevaka de jaktliga egenskaperna ökar under denna period. 1989 fanns 117 svenska kennlar representerade på SSRK:s jaktprov, 1993 var siffran uppe i 162, en ökning på 38%!

Tabell 1 1989 - 1993 ukl

År	Antal registreringar	Antal startande hundar	Andel startande i %*
1989	2234	132	5
1990	2567	200	7
1991	2444	146	5
1992	2552	244	8
1993	2383	279	9

* Andel startande i ukl i % är beräknat på antal hundar i ålder berättigade att starta i ukl, d.v.s. hundar i åldern 9-24 månader

X % av antalet registreringar x 15= antalet startande

12

Ser man till vad som hänt från den första tabellen, fig. 1 perioden 79-85 har andelen till pris i ukl sjunkit från c:a 75% till 70%.

⁸¹ Källa Apportören 1993 Avelsrådets sammanställning

⁸² se sid 15

⁸³ Artikel ur Labradoren 1994 av Gerd Larsson och Bitte Sjöblom

Andelen hundar som erövrat ett första pris varierar från 39 % -66 %. ”Antalet startande hundar liksom antalet starttillfällen ökar år från år om man undantar 1991. Det var det år, då debattens vågor gick höga om bortlottningsproblemet! Tabellen (tabell 2) visar att färre hundar fick starta trots att antalet starter ökade. Man skulle kunna dra den förhastade slutsatsen, att en hög andel 1: a prisbelönade hundar ett år, betyder att hundarna det året var ovanligt duktiga. Ser man på antalet starter ser man dock att andelen 1:a pris inte skiljer sig nämnvärt från övriga år.”

Tabell 2 1989-1993 unghundklass

År	Antal starter	Antal hundar	Andel hundar till 1:a pris	Andel starter till 1:a pris	Starter per hund
1989	277	132	42 %	27%	2.02
1990	314	200	39%	31%	1.57
1991	336	146	66 %	33%	2.30
1992	489	244	54%	31%	2.00
1993	601	279	44 %	36%	2.15

”Tendensen att starta fler gånger efter erhållet första pris kan man också se; 1989 startade 20 hundar i unghundsklassen efter att ha fått sitt första pris. 1993 startade 89 hundar sedan de fått sitt första pris.”

1991-01-01 till 2000-12-31⁸⁴

Perioden finns delvis beskriven i ett examensarbete vid SLU av Anne Bucksch och Sofia Lindberg. Arbetet heter *Retrieveravel i Sverige* och gör en jämförande analys av avelsarbetet i de tre största retrieverraserna. 21896 labradorer ingår i arbetet, varav 933 avelshanar och 2063 avelstikar. I det materialet är drygt 64 % av kullarna efter minst en förälder som är meriterad på jaktprov, och drygt 25 % har en förälder som har 1: a pris på jaktprov. Både jaktprov- och utställningsmeriterade föräldrar har knappt 60 %. En marginellt mindre andel mödrar är meriterade på jaktprov än andelen fäder. ”En stor andel avkommor har utställda men inte jaktmeriterade föräldrar, vilket tyder på en uppdelning i olika linjer.” Det är också ett relativt enkelt alternativ för meritering för att få en lägre registreringsavgift för valpkull i SKK.

En närmare studie av åren 1990-1993

1990 var det första år man också dataregistrerade 0-pris och därför väljer vi att börja det året.

Tabell 3 1990-1993 alla klasser

År	Antal starter	Antal hundar	Starter per hund	Andel till pris c:a %	Andel till 1:a pris %
1990	1370	598	2,3	70	25
1991	1452	650	2,2	72	26
1992	1805	782	2,3	71	25
1993	1982	888	2,2	71	26
1994	2180	953	2,3	73	25

Kommentar:

Under 1994 nådde labradoren all time high vad gäller jaktprovstarter med 2108 för att sedan falla tillbaka under följande period. Antalet hundar som provas ökar medan antalet starter per

⁸⁴ Källa d 15

⁸⁴ Artikel ur *Retrieveravel i Sverige* Examensarbete 231 2002 Anne Bucksch och Sofia Lindberg

hund ligger stabilt runt 2,2 -2,3. Andelen starter till pris ökar långsamt, medan andelen starter till 1:a pris ligger tämligen stabilt på 25-26 %.

Tabell 4 - 10 år senare. 2000-2003 alla klasser

År	Antal starter totalt	Antal hundar	Starter per hund	Andel starter till pris c.	Andel till 1:a pris %
2000	1339	702	1,9	74	27
2001	1416	722	2.0	80	27
2002	1367	657	2.0	75	27
2003 (prel)	1278	591	2,16	75	27

Kommentar:

Antalet starter per hund har minskat och ligger på ungefär 2. En orsak kan vara ekonomi och att man därför inte kommer oförberedd till proven. Andelen starter till pris har ökat något och ligger tämligen konstant runt 74 -75 % en med en topp 2001 (jfr 1991). Andelen 1:a pris har ökat till tämligen stabila 27%.

Låt oss se närmare på de olika klasserna under den senaste perioden 1998-2003⁸⁵

Tabell 5 1998-2003 unghundsklass

År	Antal starter	Antal hundar	Starter per hund	Andel starter till pris c:a %	Andel starter till 1:a pris c:a%
1998	347	174	2.0	80 (280)	39.7 (138)
1999	298	159	1.9	78 (233)	35.6 (106)
2000	366	216	1.7	75 (276)	33.1 (121)
2001	379	201	1.9	82 (311)	34 (129)
2002	312	175	1.8	57 (179)	36.5 (114)
2003	257	158	1.7	87 (223)	41,6 (107)

Kommentar:

Antalet starter per hund ligger på 2 eller strax under. Andelen starter till pris ligger högre än för alla klasser sammantaget, liksom andelen starter till 1: a pris. År 2002 avviker när det gäller andelen starter till pris och det var året då de nya provreglerna trädde kraft och då egenskapsprotokollen skulle fyllas i med en intensitetsgradering enligt en skala. Hunden skulle också föras okopplad om inte domaren meddelade annat. Det skrivs också in i regelverket att hunden del av prövningen skall följa annan hunds arbete – men får då vara kopplad.

⁸⁵ Tabell 3-8 källa SSRK:statistik och Rasdata

Tabell 6: 1998-2002 nybörjarklass

År	Antal starter	Antal hundar	Starter per hund	Andel starter till pris c:a %	Andel starter till 1:a pris c:a%
1998	267	167	1.6	74.2 (198)	26.2 (70)
1999	228	132	1.7	58.3 (133)	14.9 (34)
2000	215	145	1.5	64.7 (139)	21.9 (47)
2001	285	180	1.6	77.2 (220)	19.3 (55)
2002	276	150	1.8	62.7 (173)	19.0 (55)

Kommentar:

Antalet starter ligger mellan 1,5-1,8 per hund. Andelen starter till pris är varierande mellan 58,3-77,2 % och andelen starter till 1:a pris ligger betydligt lägre än i ukl. De nya provreglerna tycks inte påverka lika mycket denna klass, kanske för att hundarna är äldre, därmed mognare och har bibringats mer dressyr? Ett pris i denna klass - eller ukl - räcker för att få ställa ut hunden i Jaktklass. Den lilla ökningen av starter i nkl kan 2002 kan bero på att man från och med detta år får starta till det att hunden erhållit 2 stycken 1:a pris.

Tabell 7: 1998-2002 öppen klass

År	Antal starter	Antal hundar	Starter per hund	Andel starter till pris c:a %	Andel starter till 1:a pris c.
1998	546	240	2.5	74.3 (419)	19.9 (112)
1999	509	220	2.3	74.3 (378)	24.9 (127)
2000	448	203	2.2	77.3 (346)	26.5 (119)
2001	425	208	2.0	76.7 (326)	22.4 (95)
2002	468	204	2.3	76.5 (358)	26.9 (126)

Kommentar:

I denna klass ökar antalet starter per hund till mer än 2. I denna klass ligger jaktmeriten för utställningschampionatet (2:a pris i ökl) fram till 1/7 år 2003. Andelen starter till pris ligger tämligen stabilt och högre än i nkl. Andelen till 1:a pris ligger lägre än i ukl men högre än i nkl. Vi har också flest antal hundar till start i denna klass, knappast förvånande. Hur denna klass utvecklas och påverkas av de nya championatsreglerna med okopplade tilläggschampionat blir intressant att följa.

Tabell 8: 1998-2002 elitklass

År	Antal starter	Antal hundar	Starter per hund	Andel starter till pris c:a %	Andel starter till 1:a pris c:a%
1998	421	170	2.5	76.2 (321)	23.7 (100)
1999	338	147	2.3	70.1 (237)	19.5 (66)
2000	310	138	2.2	74.5 (231)	21.9 (68)
2001	327	133	2.5	84.9 (274)	32.7 (107)
2002	311	128	2.4	76.8 (239)	23.5 (73)

Kommentar:

I ekl, förmodligen i jakten på SJCH, stiger antalet starter per hund. Andelen till 1:a pris är mycket varierande, från 19,5-32,7. Elitklasserna kan också variera rejält i svårighetsgrad. Jämför man trots allt denna tabell med Nälser's fig. 3, ligger andelen till pris högre, liksom andelen starter till 1:a pris.

Jämförelser över tid med perioden 1989-1993

Tabell 9: 1999-2003 Unghundsklass⁸⁶

År	Antal starter	Registreringar	Startberättigade unghundar	Andel hundar till 1:a pris %	Antal starter per hund	Andel av startberättigade reg.%
1999	298	2180	2725	35,6 (106)	1,9 (159)	5.8
2000	366	2177	2721	32,8 (121)	1,7 (216)	7.9
2001	379	2193	2741	34 (129)	1,9 (201)	7.3
2002	312	2405	3006	36,5 (114)	1,8 (175)	5.8
2003	257	2491	3114	40 (102)	1.6 (158)	5,1

Kommentar:

Registreringarna är färre under denna period 1999-2003. Andelen startande av de startberättigade hundarna har inte följt den uppåtgående trend vi kunde se under perioden 1989-1993, utan stannat av och sjunkit något. Däremot tar andelen 1:a pristagare ett språng uppåt, till 40 % under 2003.

Utveckling på flera håll

I Sverige har vi en utveckling under 1990 talet där grupper av uppfödare både inom spaniel och retrieverraserna kommer att bilda egna intresseföreningar i syfte att fokusera alltmer på det rent jaktliga såsom ex Jaktkassan (också Jaktspanielklubben och Jaktretrieverklubben som båda ligger utanför SKK-sfären bildas). De för retrievern klassiska jaktformerna är inte lika vanliga i Sverige som i hemlandet England. Prövningar av hundar i praktiska sammanhang har hittills förekommit officiellt i mycket liten omfattning, och i dessa grupper påbörjar man en verksamhet i linje med de engelska proven. Den utvecklingen bidrar så småningom till att SSRK också kommer att skapa ny provstruktur:⁸⁷

- ❑ A-prov som är varmviltsprov
- ❑ B-prov de "gamla" kallviltsproven
- ❑ C-prov, workingtester på dummy.

Jaktkassan bildades 1991 som en intressegrupp för att speciellt bevaka de jaktliga blodslinjerna inledningsvis på labradorer, när hundarnas antal ökade i en sådan omfattning att det inte längre var möjligt att ha allt i huvudet. Ambitionen var att följa upp field trial linjerna och vissa andra jaktligt inriktade kennlar (Twiggs och Iliaden) för avelsarbetet. Fram till och med 2003 är 12 % av avkommorna till de hanar som finns registrerade i Jaktkassans hanhundslistor prövade. Det är av intresse att försöka skilja ut dem för att få en uppfattning om hur det ser ut i den övriga delen av labradorstammen. Hundarna startar på samma prov

⁸⁶ $X\% = \frac{\text{antalet registreringar}}{12} \times 15 = \text{antalet startberättigade}$ ⁸⁶

⁸⁷ se bilaga 1 om provstrukturer

och påverkar på så sätt statistiken. En uppblandning av den tidiga svenska populationen kan vi också se, där dessa field trial hundar används i den övriga labradorstammen.

Svenska tävlingsekipage haft stora internationella framgångar i jaktliga sammanhang både i Europacupen, Nordiskt Mästerskap och nu senast, 2003, vid den stora engelska CLA Game Fair i Leeds, England, där det svenska laget vann en av de internationella working testerna. I dessa sammanhang har labradorer av field trial typ kunnat hävda sig väl.

Jämförelse mellan field trial labradorer och övriga

Jaktkassans definierar i sitt register den grupp labradorer de är intresserade av som ”minst 75 % engelsk field trial-blod samt hundar från kennlarna Iliaden och Twigg”.

Ser vi på den gruppen under perioden 1984-2002 ser det ut på följande sätt:⁸⁸

Tabell 10: Field trial labradorer/Jaktlabradorer 1984-2002

År	Födda	Kullar	Startade*	% startade
1984	7	1	7	100
1985	17	3	7	41
1986	53	7	25	47
1987	55	10	25	45
1988	101	15	51	50
1989	131	19	42	32
1990	224	33	93	41
1991	293	39	106	36
1992	308	46	127	41
1993	367	51	146	40
1994	334	42	100	30
1995	362	47	82	23
1996	266	30	66	25
1997	258	37	86	33
1998	216	31	78	36
1999	275	39	107	39
2000	347	50	108	31
2001	252	36		
2002	305	46		
Totalt:	4171	582	1256	35

* avser starter i ukl och nkl

Kommentar:

I genomsnitt under perioden startar en betydligt större andel av dessa labradorer på jaktprov än om man ser till hela populationen. Numera finns alla officiella uppgifter på siten www.labrador.nu dock inte uppdelat på något speciellt sätt.

År 2000 startade totalt 216 hundar i unghundsklassen och 145 i nybörjarklassen, sammanlagt 361 labradorer. 108 av dessa var field trial labradorer enligt ovanstående definition.

Totalt registrerades det året 2177 labradorer; 347 var field trial labradorer, 1830 övriga labradorer.

⁸⁸ Källa Jaktkassan

Av de 347 field trial labradorerna startade 31 % eller 108 stycken på prov i ukl och nkl. Av de 1830 övriga startade 253 stycken (361-108) i ukl eller nkl eller knappt 14%. Lite mer än dubbelt så många av field trial labradorerna startar på prov i ukl och nkl i denna jämförelse.

I den uppfödarenkät som redovisas nedan speglas ett större intresse och engagemang för den jaktliga delen än vad de officiella jaktprovresultaten visar.

Vart har den utveckling vi hittills har haft lett till?

I ett försök att beskriva den utveckling som skett i hemlandet England - och som vi med allt mindre eftersläpning importerar till Sverige, återges här -fritt översatt och något modifierad en utvecklingskiss av Janice Pritchard.

Först fanns en

VARIATION

Sedan följde en

SELEKTION

**Så bildades
rasklubb**

TÄVLINGAR MED REGELVERK

**Man skriver en
rasstandard**

RASSTANDARD

NY SELEKTION

**Tävlings-
verksamheten
utvecklas**

REGELREVIDERINGAR

SPECIALISERINGAR
(ÖVERDRIFTER?)

NY SELEKTIONER

UPPDELNING

SHOW och FIELD TRIAL
LABRADORER

**Resultat: Snabbare avelsframsteg till priset av
reducerade genpooler**

Uppfödarnas uppfattningar

Här följer en sammanställning av de svar som rör jaktdelen i den uppfödarenkät som Labrador Retrieverklubben skickade ut 2002, sammanställd av Anna Bendz:

LABRADORUPPFÖDARNA I SVERIGE - en rapport från uppfödarenkäten 2002 av Anna Bendz (avelsgruppen)

I december 2002 skickade avelsgruppen ut en enkät till alla som definierades som aktiva uppfödare av labrador retriever.⁸⁹ Enkäten är ett led i arbetet med den rasspecifika avelsstrategin (RAS) som varje rasklubb ska ta fram. Resultaten från enkäten kommer alltså användas i RAS-dokumentet, men enkätsvaren är också intressanta i en mer generell bemärkelse eftersom de ger en bra bild av hur uppfödningen ser ut och vad uppfödarna har för åsikter om rasen och aveln idag.⁹⁰ Detta är säkert något som kan intressera många labradorägare och uppfödare och därför sammanställs svaren från enkäten i följande artikel. Analysen är begränsad eftersom artikeln annars skulle ta upp orimligt mycket plats i tidningen, men de huvudsakliga resultaten finns med. Jag börjar med att ge en allmän bild av hur uppfödningen idag ser ut, fortsätter med att beskriva vilka aktiviteter uppfödarna ägnar sig åt (och kan tänka sig att ägna sig åt) med sina hundar, därefter beskrivs uppfödarnas åsikter när det gäller rasen och aveln generellt, sedan handlar det om uppfödarnas egen avel och till sist om synpunkter på anlagsprövning av jaktliga egenskaper.

Under varje rubrik presenteras tabeller med svaren på de olika frågorna. Jag gör också en indelning av uppfödarna i olika grupper, nämligen efter hur länge de har fött upp och efter vilken typ av avel de är inriktade på. På så sätt blir det möjligt att jämföra hur olika grupper av uppfödare svarar och se om det finns några skillnader mellan erfarna och mindre erfarna uppfödare samt mellan uppfödare med olika inriktning på sin avel. I artikeln kommenterar jag tabellerna, men försöker undvika att tolka resultaten. Det är istället upp till varje läsare att göra.

Uppfödarna

Vi börjar med att se hur de uppfödare som har svarat har karakteriserat sin egen uppfödning.

Tabell 1: Typ av uppfödning

<i>Typ av uppfödning</i>	<i>Andel</i>	<i>Antal</i>
Enbart jakt	24	66
Mest jakt, lite utst.	14	37
Både och	33	91
Mest utst, lite jakt	16	43
Enbart utst.	4	12
Annat	9	24
Summa	100	273

⁸⁹ Som jag har redogjort för i förra numret av Labradoren skickades enkäten ut till 542 uppfödare och vi fick in 277 st, en svarsfrekvens på 51 %. Då resultaten analyseras är det viktigt att vara medveten om att inte alla uppfödare har svarat och att det därför inte är alldeles oproblematiskt att uttala sig om uppfödare generellt. Se Labradoren nr 2 2003.

⁹⁰ Att frågorna är ställda som de är i enkäten, med fokus på funktion, mentalitet, hälsa, exteriör och genetisk variation, är alltså en följd av direktiven vi följer i arbetet med RAS.

Som vi ser i tabellen ligger tyngdpunkten av dagens uppfödning på ”både jakt och utställning” (hädanefter kallat ”både och”) samt åt det jaktliga hållet. Ungefär 20 % av uppfödarna ägnar sig enbart eller nästan enbart åt att föda upp till utställning jämfört med 38% som anger att de föder upp till jakt eller mest jakt.

I nästa tabell kan vi se hur lång erfarenhet av uppfödning som de svarande har.⁹¹

Tabell 2: Erfarenhet av uppfödning

<i>Erfarenhet</i>	<i>Andel</i>	<i>antal</i>
Mindre än 5 år	43	118
6-10 år	20	56
11-20 år	21	57
Mer än 20 år	15	42
Summa	100	273

Av dem som svarat är relativt stor del ganska nya uppfödare, 43 % har fött upp labrador i mindre än fem år. 36 % har dock fött upp mer än 11 år, vilket innebär att det ändå är en hel del av de svarande som har lång erfarenhet. Ser vi på hur många kullar uppfödarna har fött upp, kan vi konstatera att 77 % av de svarande har fött upp färre än 10 kullar. En intressant fråga att ställa sig med tanke på diskussionerna om rasens delning i flera varianter, är om de nyare uppfödarna tenderar att dra sig mot ”extremerna”, det vill säga enbart jakt eller enbart utställningsuppfödning. Hur det ser ut, syns i nästa tabell. I tabellen redovisas enbart de som fött upp i mindre än fem år och de som fött upp i mer än 11 år.

Tabell 3: Andel mindre erfarna respektive mer erfarna uppfödare som ägnar sig åt en viss typ av uppfödning

<i>Typ av uppf.</i>	<i>Mindre än 5 år</i>	<i>Mer än 11 år</i>
Enbart jakt	29	18
mest jakt, lite utst	14	9
Både och	27	38
Mest utst, lite jakt	12	24
Enbart utst	3	6
Summa %	100	100
Antal	117	98

Här kan vi finna vissa skillnader. Det är vanligare att enbart föda upp till jakt bland de mindre erfarna uppfödarna än bland de mer erfarna, likadant när det gäller mest jakt-lite utställning. De mer erfarna uppfödarna tenderar att i högre grad än de mindre erfarna att satsa på ”både och” och i någon mån mer åt utställningshållet. (Antalet svar när det gäller utställningsinriktade uppfödare är här litet, så slutsatsen måste vara försiktig.) Den jaktinriktade uppfödningen har ökat över tid och aveln inriktad på både jakt och utställning har minskat. Ett annat sätt att mäta erfarenhet på är att se hur många kullar uppfödarna har fött upp. Resultatet är att de som har fött upp få kullar är mer inriktade på jakt än de som fött upp många kullar. Ju fler kullar som fötts upp, desto mer inriktning på både och-uppfödning.

Uppfödarnas aktiviteter

Vi går nu vidare med att titta på vad uppfödarna ägnar sig åt tillsammans med sina hundar. I enkäten ställdes en fråga om hur ofta uppfödarna ägnar sig åt diverse aktiviteter. Tabellen

⁹¹ Tabellen utgår från en fråga där uppfödarna anger vilket år de startade med sin uppfödning. Kategorierna i tabellen är alltså sammanslagna.

nedan visar den andel som ägnar sig åt en viss aktivitet mer än 5 gånger per år. Inom parentes anges också hur stor andel som sysslar med en aktivitet mer än 10 gånger per år.

Tabell 4: Andelen uppfödare som ägnar sig åt en viss aktivitet

<i>Aktivitet</i>	<i>Mer än 5 ggr/år (mer än 10 ggr/år) %</i>
Utställning	22 (6)
Jaktprov	24 (6)
Jakt	46 (36)
Viltspår	8 (1)
Övrigt	49 (30)

Det är ungefär lika stor andel uppfödare som mer än fem gånger per år ägnar sig åt jaktprov som att ställa ut. Även de riktiga entusiasterna, de som ställer ut eller är på jaktprov mer än tio gånger om året, är ungefär lika många. Något mindre än hälften av de uppfödare som svarat använder sina hundar i jakt och 36 % använder hundarna i jakt mer än tio gånger om året. I kategorin övrigt ingår exempelvis lydnad och övriga bruksgrenar samt utbildning och användning som tjänstehund av olika slag.

Uppfödarna tillfrågades också i hur stor utsträckning de jakttränar sina hundar. Ungefär 67 % anger att de jakttränar några gånger per månad eller mer, endast 10 % anger att de aldrig ägnar sig åt jaktträning. Av de som jakttränar sina hundar är det ungefär 80 % som använder sina hundar i jakt.

Nedan ser vi vilka typer av aktiviteter uppfödare med olika lång erfarenhet ägnar sig åt. Endast jakt, utställning och jaktprov är med (viltspår är för få totalt sett för att dra slutsatser om i den här typen av analys). Siffrorna gäller dem som ägnar sig åt respektive aktivitet mer än fem gånger per år.

Tabell 5: Andelen erfarna/mindre erfarna uppfödare som ägnar sig åt en viss aktivitet mer än fem gånger per år

<i>Aktivitet</i>	<i>Mindre än 5 år</i>	<i>6-10 år</i>	<i>Mer än 11 år</i>
Utställning	14 %	17* %	35 %
Jaktprov	22 %	24 %	27 %
Jakt	49 %	48 %	41 %

*= litet antal svar, svårt att dra slutsatser

De mest erfarna uppfödarna tycks ägna sig åt utställning i större utsträckning än de mindre erfarna. Andelen som startar på jaktprov är relativt jämnt fördelad, men de mest erfarna är något flitigare att delta. När det gäller jakt kan vi istället se att de mest erfarna ägnar sig åt detta i något mindre utsträckning än de andra. I nästa tabell presenteras resultatet när det gäller uppfödare med olika inriktning.⁹²

⁹² I tabellerna som innefattar typ av uppfödning är kategorierna sammanslagna så att "enbart jakt" och "mest jakt, lite utställning" respektive "enbart utställning" och "mest utställning, lite jakt" är sammanlagda.

Tabell 6: Andelen uppfödare med olika inriktning som ägnar sig åt en viss aktivitet

<i>Aktivitet</i>	<i>Jakt/mest jakt</i>	<i>Både och</i>	<i>Utst/mest utst</i>
Utställning	0 %	38 %	40 %
Jaktprov	47 %	15 %	4* %
Jakt	81 %	34 %	12* %

*= litet antal svar, svårt att dra slutsatser

Resultatet är, föga förvånande, att uppfödarna med inriktning mot enbart eller till största delen jakt i mindre utsträckning deltar i utställningar och i betydligt större utsträckning åt jaktprov och jakt än de andra kategorierna. När det gäller de utställningsinriktade uppfödarna är det så få som fler än 5 gånger per år deltar på jaktprov eller jagar att det inte går att dra några slutsatser utifrån jämförelsen.

Uppfattning om rasen och aveln idag

I enkäten ställde vi några frågor där uppfödarna fick ange sina åsikter om rasen och aveln. I tabellen visas andelen som anser att läget när det gäller ett antal faktorer är ganska eller mycket bra samt andelen som anser läget vara ganska eller mycket dåligt.

Tabell 7: Uppfödarnas åsikter om rasens egenskaper

<i>Egenskaper</i>	<i>ganska/mycket bra</i>	<i>Ganska/mycket dåligt</i>
Temperament	92 %	6 %
Hälsa	86 %	11 %
Jaktegenskaper	73 %	18 %
Utseende	75 %	21 %
Genetisk variation	59 %	20 %

Som vi ser är det i samtliga fall så att det är en större andel som anser att läget är bra än dåligt. Mest nöjda är uppfödarna med rasens temperament och minst med den genetiska variationen. Men även när det gäller genetisk variation är över hälften positiva. Generellt sett är alltså uppfödarna nöjda med de faktorer eller egenskaper som vi frågade dem om. Uppfödarna fick emellertid också själva ange vilka problem de anser är de största inom rasen. Det är förstås ett antal olika problem som anges, men det mest frekventa svaret (c. 29 %) är problemet med att rasen är delad i olika typer. Uppfödarna fick också ange rasens största förtjänster. Även här finns det många olika svar, de två vanligaste är rasens temperament/mentalitet samt rasens användbarhet och mångsidighet. Uppfödarna är i allmänhet mer överens om förtjänsterna än problemen, svaren är mindre spridda när det gäller förtjänsterna.

Vi kan nu dela in uppfödarna i olika kategorier för att se om det finns skillnader beroende på vilken typ av uppfödning man ägnar sig åt och hur erfaren man är som uppfödare. I tabellen nedan kan vi se andelen som anser att läget är ganska eller mycket bra, uppdelat på typ av uppfödning.

Tabell 8: Andel uppfödare som anser läget är ganska eller mycket bra när det gäller olika egenskaper, uppdelat på typ av uppfödning

<i>Egenskaper</i>	<i>Jakt/mest jakt</i>	<i>Både och</i>	<i>Utställning/mest utst.</i>
Hälsa	87 %	83 %	92 %
Temperament	89 %	96 %	97 %
Utseende	63 %	82 %	86 %
Jaktegenskaper	68 %	79 %	78 %
Genetisk variation	54 %	65 %	70 %

Vi kan se att det finns vissa skillnader mellan uppfödarna i vad de tycker. De som är inriktade mot utställning eller mest utställning/lite jakt tycks vara något nöjdare med rasens status än de andra grupperna. Framförallt finns här skillnader när det gäller hälsa och genetisk variation där utställningsinriktade uppfödare skiljer sig från de andra genom att vara mer positiva. Uppfödarna som är inriktade på jakt eller mest jakt och lite utställning är mer missnöjda med framförallt utseende och jaktegenskaper än de andra grupperna. Svaren på frågan är något svårtolkade. Frågan ställdes så att uppfödarna skulle ange sin synpunkt på rasen generellt sett, men det är möjligt att vissa svar syftar på en viss typ av labrador. Exempelvis är det möjligt att jaktuppfödarna syftar på de andra varianterna av labrador då de svarar att jaktegenskaperna är dåliga. Den största skillnaden finner vi när det gäller genetisk variation, där jaktinriktade uppfödare är mer missnöjda än de andra grupperna av uppfödare.

Nästa tabell visar åsikterna hos erfarna uppfödare jämfört med andelen mindre erfarna uppfödare. Liksom ovan anges siffrorna för den andel som har svarat ganska eller mycket bra på frågan.

Tabell 9: Andel uppfödare som anser att läget är mycket eller ganska bra när det gäller olika egenskaper, uppdelat på erfarenhet

<i>Egenskap</i>	<i>Mindre än 5 år</i>	<i>6-10 år</i>	<i>Mer än 11 år</i>
Hälsa	81 %	84 %	92 %
Temperament	91 %	88 %	97 %
Utseende	73 %	76 %	77 %
Jaktegenskaper	70 %	69 %	77 %
Genetisk variation	49 %	63 %	68 %

Resultatet är att de nyare uppfödarna generellt sett är mindre nöjda med rasens status än de äldre uppfödarna. Detta gäller på samtliga punkter och mest när det gäller den genetiska variationen.

Ytterligare en fråga i enkäten passar in i det här avsnittet, nämligen den som frågar efter uppfödarnas synpunkter på om det är möjligt att kombinera ett bra utseende (definierat som tvåa i öppen klass på utställning) med goda jaktegenskaper (definierat som tvåa i öppen klass på jaktprov). Cirka 82 % svarade ja på frågan, 10 % nej (återstående har svarat "vet ej"). Uppdelat på uppfödarkategorierna som gäller erfarenhet av uppfödning och typ av uppfödning får vi följande resultat.

Tabell 10: Andel uppfödare som anser att det är möjligt att kombinera ett bra utseende med goda jaktegenskaper, uppdelat på erfarenhet och typ av uppfödning.

<i>Uppfödarkategori</i>	<i>Andel ja-svar</i>
Mindre än 5 år	74 %
Mellan 6 och 10 år	79 %
Mer än 11 år	92 %
Jakt/mest jakt	74 %
Både och	98 %
Utst/mest utst	84 %

Ju längre erfarenhet, desto mer övertygade är uppfödarna att det går att kombinera ett gott utseende med goda jaktegenskaper, som detta definieras i frågan. Bland de som satsar på ”både och”-uppfödning menar föga förvånande så gott som samtliga att en kombination av utseende och jakt är möjligt.

Uppfödarnas egen avelsverksamhet

Under den här rubriken samlar jag några frågor som handlar om uppfödarnas egen avel. Vi börjar med en fråga som många ansåg svår att besvara, nämligen att rangordna olika faktorer i förhållande till hur högt de prioriteras i den egna aveln. I tabellen nedan ser vi hur stor andel som har prioriterat respektive faktor högt, det vill säga som nummer ett eller som ett eller två. (Observera att de olika faktorerna inte fick ha samma siffra. Uppfödarna kunde alltså inte sätta exempelvis både jakt och utseende som nummer ett.)

Tabell 11: Andel uppfödare som prioriterar olika faktorer högst respektive högst plus näst högst

	<i>Prioritet 1</i>	<i>Prioritet 1+2</i>
Jakt	11 %	19 %
Utseende	4 %	9 %
Mentalitet	50 %	88 %
Hälsa	33 %	81 %
Genetisk variation	3 %	6 %

I tabellen ser vi att mentalitet och hälsa är det som prioriteras högst i relation till annat. Detta innebär inte att uppfödarna inte prioriterar annat i sin avel, men att mentalitet och hälsa är det som sätts främst.

I de följande tabellerna visas skillnaderna mellan erfarna och mindre erfarna uppfödare samt mellan uppfödare med olika inriktningar på sin avel, när det gäller prioriteringar. Tabellen är delad i två delar. Skälet är att i fallet med jakt, utseende samt genetisk variation är det ingen större poäng att ange andelen som prioriterar detta högt: när vi delar upp uppfödarna i grupper blir det så få svarande i varje kategori att det är vanskligt att dra slutsatser. För att kunna dra slutsatser om skillnader mellan olika typer av uppfödare anger jag därför andelen som prioriterar dessa faktorer lågt, det vill säga 4 eller 5, istället. När det gäller mentalitet och hälsa anges som tidigare andelen som prioriterar detta högt (motsvarande problem som ovan gäller förstås här om man vill titta på andelen som prioriterar lågt). Vi börjar med tabellen med mentalitet och hälsa:

Tabell 12: Andelen uppfödare som prioriterar mentalitet och hälsa högst eller näst högst, uppdelat på erfarenhet och typ av uppfödning.

	<i>Mindre än 5 år</i>	<i>6-10 år</i>	<i>Mer än 11 år</i>	<i>Jakt/mest jakt</i>	<i>Både och</i>	<i>Utst./mest utst.</i>
Mentalitet	86 %	87 %	87 %	77 %	92 %	92 %
Hälsa	80 %	83 %	81 %	66 %	92 %	92 %

Mentalitet prioriteras ungefär lika högt oavsett vilken erfarenhet man har som uppfödare. Ser vi på typ av uppfödning, prioriterar uppfödarna inriktade mot jakt mentalitet i något mindre utsträckning än de andra. Samma förhållande gäller för prioritering av hälsa. Vi går nu vidare och analyserar de andra tre faktorerna där vi alltså i tabellen ser andelen som prioriterar som fyra eller fem.

Tabell 13: Andelen uppfödare som prioriterar jakt, utseende samt genetisk variation lägst eller näst lägst, uppdelat på erfarenhet och typ av uppfödning

	<i>Mindre än 5 år</i>	<i>6-10 år</i>	<i>Mer än 11 år</i>	<i>Jakt/mest jakt</i>	<i>Både och</i>	<i>Utst./mest utst.</i>
Jakt	50 %	80 %	63 %	12 %	76 %	90 %
Utseende	64 %	93 %	48 %	90 %	41 %	27 %
Genetisk variation	73 %	96 %	72 %	76 %	75 %	76 %

De mer erfarna uppfödarna prioriterar jakt i mindre utsträckning än vad de mindre erfarna gör (en större andel har alltså satt jakt som 4 eller 5). Även när det gäller typ av uppfödning finns skillnader mellan grupperna. De uppfödare som inriktar sig mot utställning eller mest utställning prioriterar jakt lägre än de som är inriktade mot jakt eller huvudsakligen jakt. Går vi vidare till utseende, så prioriteras detta mindre bland de mindre erfarna uppfödarna och bland dem som är inriktade mot jakt. Vad gäller genetisk variation är skillnaderna mellan grupperna något mindre.

I nästa tabell visas resultaten från en fråga som gäller inställningen till olika typer av släktskapsavel eller inavel. Uppfödarna fick svara på hur nära släktingar de kunde tänka sig att para.

Tabell 14: Uppfödarnas inställning till släktskapsavel

<i>Typ av parning</i>	<i>Andel</i>
Syskon- kusin- och sysslingparning	0 %
Kusin- och sysslingparning (ej syskon)	24 %
Sysslingparning (ej syskon eller kusin)	36 %
Ej släkt alls	40 %
Summa	100%
Antal svar	277

Som synes anser en majoritet (60 %) av uppfödarna att det är acceptabelt med någon typ av inavel/släktskapsavel. De flesta av dessa vill emellertid inte para individer som är närmare släkt än sysslingar. Finns det då någon skillnad mellan olika typer av uppfödare?

Tabell 15: Inställning till släktskapsavel hos uppfödare med olika inriktning

	<i>Mindre än 5 år</i>	<i>6-10 år</i>	<i>Mer än 11 år</i>	<i>Jakt/mest jakt</i>	<i>Både och</i>	<i>Utst/mest utst</i>
Kusin el sysslingparning	18	9	39	17	27	38
Sysslingparning	25	57	36	32	42	38
Ej släkt alls	58	34	23	50	31	25
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal svar	113	53	94	102	90	48

I tabellen kan vi se att erfarna uppfödare är mer benägna att använda sig av besläktade individer i avel, individer av närmare släkt än vad de mindre erfarna uppfödarna kan tänka sig. Även mellan olika typer av uppfödare finns det skillnader. Uppfödare som är inriktade mot utställning är mer positiva till släktskapsavel än de som är inriktade mot jakt. ”Både-och” ligger lite i mitten.

Uppfödarna tillfrågades om de någon gång använt en hund med höftleds- eller armbågsledsdysplasi i sin avel och även om de hade använt en hund i avel som de var medvetna om har anlagsbärare för ögonsjukdomen PRA i närmare än tredje led. C. 15 % eller 36 personer svarade att de hade använt en hund med höftleds- eller armbågsledsdysplasi någon gång under sin avelsverksamhet. Cirka 11 % (29 personer) har någon gång använt en hund i avel som de var medvetna om har anlagsbärare för PRA i närmre än tredje led. (Eftersom det är så pass få som har svarat ja på dessa frågor är det mindre bra att dela upp i olika kategorier.)

Uppfödarnas synpunkter på prövning av jaktanlag

I enkäten ställdes några frågor om uppfödarnas vilja att pröva sina hundars jaktanlag på olika sätt. Den första frågan gällde om uppfödarna skulle pröva sina hundar i högre grad än de gör nu, om det fanns en form av anlagsprövning där det ställs mindre krav än på dagens jaktprov. Hälften svarade då ja (50 %), 14 % nej och 36 % angav att de redan prövar alla sina hundar på jaktprov. Vi går vidare genom att titta på olika kategorier av uppfödare.

Tabell 16: Åsikter om prövning av jaktanlag bland uppfödare med olika erfarenhet och inriktning

<i>Uppfödarkategori</i>	<i>Andel ja-svar</i>
Mindre än fem år	49 %
6-10 år	54 %
Mer än 11 år	50 %
Jakt/mest jakt	20 %
Både och	58 %
Utst/mest utst	87 %

Som vi ser finns ingen skillnad beroende på erfarenhet. Däremot finns stora skillnader när det gäller typ av uppfödning, där de utställningsinriktade uppfödarna har svarat ja i betydligt högre utsträckning än jaktinriktade uppfödare. Bland både och-uppfödarna svarar mer än hälften ja. Men det är inte så att majoriteten av de jaktinriktade uppfödarna är negativt

inställda till att pröva anlag. Istället har de svarat att de redan prövar alla sina hundar på vanliga jaktprov (64%).⁹³

En annan fråga som ställdes, enbart till de uppfödare som använder sina hundar i jakt, var om de är intresserade av att anlagspröva sina hundar genom varmviltsprov. 61 % svarade då ja. Uppfödare med inriktning mot jakt är mest positiva. De andra är inte negativt inställda, men använder sina hundar i jakt i mindre utsträckning.

Inom labradorklubben har det så kallade JUM-projektet startats för en tid sedan.⁹⁴ I enkäten ställdes därför frågan om i vilken utsträckning uppfödarna är positiva till att funktionsbeskriva sina hundar eller valpkullar inom JUM-projektet. (I funktionsbeskrivningen ingår bland annat kontroll av viltintresse, enkla markeringar och enklare sök.) En stor majoritet svarade ja, nämligen 80 %. I tabellen nedan kan vi se hur svaren ser ut inom olika kategorier uppfödare.

Tabell 17: Åsikter om JUM bland uppfödare med olika erfarenhet och inriktning

<i>Uppfödarkategori</i>	<i>Andel ja-svar</i>
Mindre än fem års erfarenhet	80 %
6-10 år	86 %
Mer än 11 års erfarenhet	77 %
Jakt/mest jakt	70 %
Både och	89 %
Utst/mest utst	87 %

Skillnaden mellan erfarna och oerfarna uppfödare är inte särskilt stor. När det gäller de olika typerna av uppfödning kan vi se att uppfödarna med inriktning mot jakt är mindre positiva än de andra, men en stor majoritet har ändå svarat positivt.

Källförteckning

Litteratur och artiklar:

Apportörens jubileumsnummer 1995, artikel av Gunnar Petersson "Jaktprovsvksamheten 1945-1995"

Apportören 1971 nr 1 och 4

SSRK Special 1986 artikel av Eva Kibe och Lena Widebäck

SSRK Special 1987 sid. 47-48 Christer Nälser och Bat Bruhlin

Apportören 1993 Labradorklubbens Avelsråds sammanställning (Inger Boström)

Artikel ur Labradoren 1994 av Gerd Larsson och Bitte Sjöblom

Retrieveravel i Sverige Examensarbete 231 år 2002 av Anne Bucksch och Sofia Lindberg

"The Workers" av Dr Isabella Kraft & Gary Johnsson

"Is the Breed Standard relevant to today's Labradors?" (2003) av Mrs Janice Pritchard

Artikel av Anna Bendz 2003 "Labradoruppfödarna i Sverige - en rapport från uppfödarenkäten 2002"

Övrigt:

SSRK:s hemsida

SSRK:s provregler för A, B och C prov

⁹³ Av både och-uppfödarna är det 30 % som prövar sina hundar på jaktprov, av de utställningsinriktade 7% (fyra personer).

⁹⁴ För beskrivning av JUM, se Labradoren nr 1, 2001, eller www.labradorklubben.se

SKK:s rasdata

www.labrador.nu (Jörgen Norrblom)

Jaktförordningen (1987:905) § 17 utdrag ”Vid jakt efter ringduva, gäss eller änder skall en hund som kan apportera eller markera nedskjuten fågel medföras. Vid jakt efter övrig fågel skall en hund som kan apportera eller markera nedskjuten fågel medföras under tiden mellan solens nedgång och en timme före solens uppgång. Skyldigheten att medföra hund gäller inte om jakten sker på snötäckt mark eller från båt i öppet vatten.”

Jaktkassans statistik tillhandahållen av Anki Hamilton

Intervju med Inger Eckhardt de Mant

Information/kuriosa ur Apportörens första årgångar

Bilagor:

3: Provstrukturer 2003

4: Antal hundar till start på jaktprov över tid

5: Kodnyckel för retrieverjaktprovsprotokoll

6: Exempel på spindeldiagram över jaktliga egenskaper för retriever

7: Antal starter och andel till pris på jaktprov över tid

8: Kennlar med över 20% av avkommorna till start på jaktprov

9: Kennlar med över 20 avkommor till start på jaktprov

9 Mentalitet

Anna Bendz

Inledning

Mentalitet betyder enligt Svenska akademins ordlista läggning eller kynne. Mentalitet har alltså att göra med hur en person eller ett djur är till sitt sätt. I det här avsnittet ska vi beskriva hur en hunds mentalitet kan mätas, redovisa några resultat när det gäller labradoren som ras och till slut också ställa oss frågan om hur labradorens mentalitet uppfattas av uppfödare och domare. Är mentaliteten ett problem i rasen som vi bör göra någonting åt eller är uppfattningen att mentaliteten hos vår ras är god? Då mentaliteten utvärderas bör man även se till vad som står i den aktuella rasstandarden där labradorens önskvärda sätt att vara på beskrivs:

Den är godmodig, mycket rörlig, har utmärkt luktsinne, är en god apportör och har passion för vatten. Labrador Retriever är en anpassningsbar och tillgiven följeslagare. Till temperamentet är den intelligent och formbar med stark vilja att vara till lags. Den är vänlig, utan spår av aggressivitet eller blyghet.

Begreppet mentalitet är inte helt enkelt att hantera och mäta. Det vanligaste sättet att mäta mentalitet på inom hundvärlden är genom mentalbeskrivning hund (MH). En mentalbeskrivning beskriver (ej testar) hundars mentalitet på ett antal områden. Beskrivningen består av tio standardiserade moment där hundens sätt att hantera olika situationer observeras. Det sammanlagda resultatet beskriver hundens mentalitet i ett antal olika avseenden. Vi har ett bra material när det gäller mentalbeskrivna labradorer genom genetikern Per-Erik Sundgrens Genetica.⁹⁵

Ett annat tänkbart sätt att mäta just labradorens mentalitet på är via jaktprov. Under 2002 började en ny typ av jaktprovsprotokoll för retriever användas. I dessa protokoll tilldelas hunden olika egenskapspoäng. Det är alltså egenskaper som man vill komma åt, vilket är ett vidare begrepp än mentalitet. I JUM-projektet⁹⁶ kompletteras MH med ett jaktligt funktionstest. Funktion är ett begrepp som syftar på den funktion som en speciell ras har, i det här fallet apportering. Enligt golden retrieverklubben, som utvecklade JUM-projektet, är en god mentalitet grunden som hunden står på men detta räcker inte för de hundraser som har en speciell funktion.⁹⁷ Med andra ord går inte hela labradorens sätt att vara på och de egenskaper vi förväntar oss att en labrador ska ha, att fånga in genom MH. Funktion och mentalitet är relaterade till varandra, då en viss mentalitet kan tänkas vara mer lämplig för den jaktliga funktionen än andra. Funktion kan därför sägas avspegla mentaliteten i vissa avseenden, samma sak gäller för många av de egenskaper som beskrivs på jaktproven. Däremot finns det flera egenskaper som beskrivs i jaktprovsprotokollen som inte kan hänföras till mentalitet. Sammanfattningsvis kan vi säga att mentalitet och funktion/ jaktliga egenskaper är begrepp som är relaterade till varandra men att de inte är ekvivalenta. De beskriver alltså inte riktigt samma sak. Vi kan uttrycka det som att MH inte helt fångar in labradorens jaktliga mentala egenskaper men också att de jaktliga egenskaper som berörs i jaktprovsprotokollen inte täcker

⁹⁵ Se www.genetica.se

⁹⁶ Se t ex www.labradorklubben.se för information om JUM

⁹⁷ Se Labradoren nr 1 2001, s 51f.

in hela mentaliteten hos labradoren. En möjlighet är alltså att se MH och jaktprov som kompletterande varandra när det gäller att beskriva labradorens mentalitet.

I detta avsnitt fokuserar vi främst på det material som finns insamlat via mentalbeskrivningarna då detta material är det största vi har tillgång till och även det som täcker in mentalitetsbegreppet bäst. De nya jaktprovsprotokollen är ännu inte så pass använda att materialet är relevant. I framtiden kan det emellertid vara relevant att beskrivningen av labradorens mentalitet kompletteras med en analys av jaktprovsprotokollen då det inte är självklart att mentalbeskrivningarna kan täcka in alla delar av labradorens jaktliga mentalitet. Innan detta görs, bör vi dock föra en diskussion om hur mentalitet kommer till uttryck i jaktprovssituationer och om vilka egenskaper i jaktprovsprotokollen som kan föras in under begreppet mentalitet.

Begrepp inom mentalkunskapen

Inom dåvarande Arméns hundskola utvecklades under första hälften av 1900-talet en terminologi för att fånga in och beskriva hundens mentalitet. Dessa begrepp är fortfarande aktuella och ligger till grund för MH.⁹⁸ Nedan sammanfattas begreppen.

Dådkraft

Med dådkraft menas vilken förmåga hunden har att övervinna rädsla. En stor dådkraft är framförallt användbar hos hundar som i sitt arbete utsätts för stark psykisk press. I en mentalbeskrivning mäts dådkraft genom att observera hur hunden hanterar en situation då den är rädd.

Skärpa

Skärpa är samma sak som aggressivitet, men ofta använt i en positiv mening. Man brukar tala om skärpa i situationer då hunden behöver en viss aggressivitet i sitt arbete. Inom flera brukshundsraser är detta en värdefull egenskap. Viktigt i de fall skärpa är användbart, är att hunden kan avreagera, det vill säga upphöra med sin aggressivitet då förhållandena ändras. Etologen Erik Wilsson påpekar att skärpa hos vissa typer av hundar saknar praktiskt värde och att det i dessa fall inte finns någon anledning att bibehålla eller öka skärpan genom avelsarbete.⁹⁹ Detta torde vara fallet för labrador.

Försvarslust

Försvarslust handlar om hundens vilja att försvara sin förare, revir eller annat. Skärpa och försvarslust är till viss del kopplade tillvarandra.

Kamplust

Kamplust har två betydelser i dagens MH. Dels handlar det om en ”social kamplust” där hundens benägenhet att intressera sig för sitt ”byte” mäts och dels om ”jaktkamplust” som handlar om hundens lust att leta efter och förfölja ett byte. Wilsson menar att kamplust hos jakthundsraserna motsvarar ”bytesintresse” och ”jaktlust”.

Nervkonstitution

Nervkonstitution har att göra med hur ändamålsenligt hunden reagerar i olika situationer. Reaktionen hos hunden ska alltså vara kopplad till den situation den befinner sig i och hunden

⁹⁸ Källhänvisning till avsnittet är Wilsson, Erik (1992): *Etologi och dressyrlära. Om hundars beteende*.

Hundskolan i Sollefteå.

⁹⁹ Wilsson (1992), s 118.

ska snabbt kunna förändra sin reaktion då situationen ändras. Om hunden t ex stöter på något den blir rädd för och det senare inte visar sig vara så farligt, ska beteendet förändras. En god nervkonstitution är "...en värdefull egenskap för alla hundar och påverkar i hög grad hundens dresserbarhet och prestationsförmåga, i synnerhet under pressande arbete".¹⁰⁰

Temperament

Temperament hos en hund innebär, ungefär som hos människor, att hunden är livlig och snabb i sitt sätt. Dessutom handlar det om i hur hög grad hunden kan anpassa sig till nya situationer och miljöer. Hundar med högt temperament reagerar mer och starkare än hundar med mindre temperament.

Hårdhet

En hund är motsatsen till hård, det vill säga vek, om obehagliga upplevelser får en bestående inverkan på hunden. Även hundens förmåga att minnas lustfyllda upplevelser uppmärksammas när det gäller hårdhet/vekhets. Hårdheten påverkar hundens dresserbarhet. En vek hund är lite mer lättdresserad, men det finns samtidigt en risk att den tar åt sig (minns obehagliga upplevelser) mycket länge.

Samarbetsvilja

Samarbetsvilja mäter hundens förmåga att samarbeta med sin förare, hur benägen hunden är att underordna sig förarens ledarskap. Viktigt att påpeka är att samarbetsvilja mycket är ett resultat av hundens tidigare dressyr.

Tillgänglighet

En tillgänglig hund har lätt att söka kontakt med bekanta och obekanta människor. Givetvis påverkas detta av den tidigare erfarenheten hunden har av människor. Vare sig överdriven eller obenägenhet att ta kontakt anses önskvärt.

Begreppen ovan sammanfattar hundens mentalitet generellt sett. (Hur viktiga egenskaperna är varierar givetvis mellan olika raser.) Det är alltså dessa egenskaper som mentalbeskrivningen är avsedd att mäta. Vilka egenskaper i jaktprovsprotokollen kan då sägas passa in under någon av mentalitetsdelarna ovan?

De egenskaper som beskrivs i jaktprovsprotokollen är följande:

Hundtolerans

Spårningsförmåga

Vatten: arbetsvillighet

Vattenarbete: glädje

Simteknik

Grepp: avlämning, mjukhet och lämplighet

Apporteringslust: inleverering och gripande

Stadga: fasthet och uppträdande

Skottreaktion

Markeringsförmåga

Dirigerbarhet

Näsa

Uthållighet

Fart

¹⁰⁰ Wilsson (1992), s 121.

Marktäckning Söklust Samarbetsvilja

Hundtolerans, det vill säga att hunden inte uppträder aggressivt mot andra hundar, kan vi möjligen inordna som en mental egenskap. I kodnyckeln för jaktprovsprotokollen är det optimala värdet att hunden är ”tolerant”. Det är mindre bra om hunden antingen stör andra hundar eller själv störs av andra hundar. Att hunden uppträder aggressivt, kan beskrivas som om att den har en viss skärpa och hundtolerans kan därför hamna under den rubriken. Detta är emellertid inte oproblematiskt då skärpa inom bruksraserna anses som en positiv egenskap-frågan är dock om aggressivitet mot andra hundar kan ses som en positiv form av skärpa. Att en hund är intolerant mot andra hundar kan kanske också ses som en överdriven reaktion i en viss situation. Isåfall handlar hundtolerans även om nervkonstitution.

I egenskapsprotokollen återfinns begreppet samarbetsvilja, där kan vi alltså finna en parallell till det som åsyftas i mentalitetsbegreppet ovan. Även i jaktprovssituationen är naturligtvis samarbetsviljan i mer eller mindre utsträckning en produkt av träning och det är svårt att avgöra vad av samarbetsviljan som ligger som en ”ärfilig” del av hundens mentalitet. I egenskapsprotokollet anges den optimala samarbetsviljan ligga emellan allt för stor självständighet och allt för stor förarbundenhet. Samarbetsviljan kan också kopplas till hårdhet/vekhhet. En alltför vek hund riskerar troligen att bli förarbunden i för hög utsträckning, medan en hård hund tenderar att gå åt det allt för självständiga hållet.

De andra egenskaperna är svårare att direkt koppla till mentalitetsbegreppen. I varje situation på ett jaktprov blir dessutom flera mentala egenskaper aktuella. Exempelvis är hundens nervkonstitution aktuell i flera situationer under ett jaktprov, då hundens förmåga att koncentrera sig och reagera ändamålsenligt i en pressad situation provas.

Labradorens mentalitet

Vi går nu över till att beskriva och analysera labradorens mentalitet, som den framkommer i MH-protokollen. En MH-beskrivning genomförs så, att hund och förare tillsammans går en ”bana” med olika moment där hunden får möta olika situationer. Beskrivaren noterar sedan hundens reaktioner i protokollet enligt standardiserade kategorier. I framställningen går vi igenom alla moment var för sig. För att labradorens mentalitet ska kunna sättas i relation till något, gör vi en kortfattad jämförelse med andra rasers reaktioner på samma moment. All information om momenten i texten kommer från Svenska brukshundsklubbens ”Anvisningar mentalbeskrivning hund”.¹⁰¹ Uppgifterna på hur hundarna reagerar i olika moment kommer från Genetica.se och de spindeldiagram som finns där för olika raser. I spindeldiagrammen kan vi se rasgenomsnittet för de olika momenten uttryckt i siffror. (Se bilaga 1)¹⁰² De reaktioner som beskrivs utgår från de fastställda kategorier som används i mentalbeskrivningen. Kategorierna går från 1 till 5 och beskriver en viss typ av beteende. I texten nedan anges medelvärde för de olika raserna i respektive moment, rasens medelvärde motsvarar sedan en viss beteendekategori. (Se bilaga 2)¹⁰³

¹⁰¹ De nuvarande anvisningarna gäller från och med 2002-07-01.

¹⁰² Genetica.se är en hemsida som skapats av genetikern Per-Erik Sundgren.

¹⁰³ Bilagan består av Svenska brukshundsklubbens dokument *Protokoll Mentalbeskrivning*, där siffervärdena som anges i diagrammen översätts till klartext.

Medelvärde är inte alltid det bästa sättet att sammanfatta ett material på. Om det finns många hundar som har värde ett och fem till exempel, så hamnar medelvärdet ändå någonstans i mitten. Med andra ord: har vi en stor spridning i hur hundarna beter sig under ett visst moment säger inte medelvärdet så mycket. På grund av detta har vi kompletterat analysen av de resultat som hör till spindeldiagrammen med en analys av resultaten för enskilda moment.¹⁰⁴ På så sätt har vi kunnat konstatera för vilka moment medelvärdet är missvisande och i de fallen redovisas en mer utförlig analys under momenten nedan.¹⁰⁵

Moment 1: Kontaktvillighet

I det här momentet beskrivs hundens förmåga att ta kontakt med och besvara kontakt från okända människor. Momentet består av tre delar, hälsning, samarbete och hantering.

Hälsning

- 1) Hund och förare går runt några passiva åskådare.
- 2) Hund och förare går fram till testledaren som står passiv och tyst c a 10 m från åskådagruppen
- 3) Testledaren hälsar ekipaget välkomna genom röst och handslag med föraren. Om hunden hälsar på testledaren ska denne besvara hälsningen direkt.
- 4) Testledaren fortsätter genom att hälsa på hunden med dess namn (om hunden inte hälsat redan). Visar hunden försiktighet ska testledaren inte tränga sig på.

Labradorens reaktion:

I det här momentet tar den genomsnittlige labradoren själv kontakt, eller tar kontakt när föraren gör det (medelvärde 4,0, vi hamnar alltså i kategori 4). Hunden uppträder balanserat. Extremerna här är att hunden helt avvisar kontakt och morrar eller biter, respektive att hunden uppvisar ett "extremt kontaktbeteende". Medelvärdet för samtliga raser är 3,8. I det här avseendet reagerar alltså labradoren ungefär på samma sätt som de flesta andra hundar.

Samarbete

- 5) Testledaren tar hunden i kopplet och förflyttar sig 10 m från platsen. Hunden ska aktivt lockas att följa med. Vägrar hunden avbryts momentet. Testledaren avslutar det hela genom att vända sig om och göra ett kort stopp. Här är momentet slut. Testledaren kan klappa om hunden för att sedan återgå till föraren. Kopplet överlämnas till föraren.

Labradorens reaktion:

Labradoren hamnar här på medelvärdet 3,7 vilket innebär att den "följer med villigt och engagerar sig". Värde ett i det här momentet innebär att hunden inte följer med alls, värde fem att den följer med villigt och visar intensivt intresse mot testföraren, hoppar och gnäller. Medelvärdet för samtliga raser är i det här fallet 3,4- vilket avrundas till kategori 3. Labradoren är alltså i det här fallet mer benägen till kontakt-samarbete än många andra raser.

Hantering

¹⁰⁴ Materialet är hämtat från rasdata och Lathunden (se genetica.se)

¹⁰⁵ Vi har studerat spridningsmått som talar om hur stor variansen är för varje moment, samt gjort en jämförelse mellan olika typer av centralmått- nämligen medelvärde, median (det värde som delar en fördelning i två delar) och typvärde (det vanligaste värdet i en fördelning) Spridningsmåtten vi använt är standardavvikelse. Jämförelsen mellan olika typer av centralmått görs som en kontroll, ofta är det så att om medelvärde och median avviker mycket från varandra är det en indikator på att fördelningen på olika värden är sådan att medelvärdet är en dålig beskrivning.

- 6) Hunden ska vara stående i utgångsläget. Om den sätter sig under hanteringen får den göra det. Testledaren hanterar hunden genom att föra händerna på varsin sida om hundens bröstorg, vidare längs bålen, över länder och ner mot bakbenen. Därefter tittar testledaren på hundens tänder.

Labradorens reaktion:

Här hamnar labradoren återigen i kategori 4 (medelvärde 3,6) vilket i klartext innebär att den accepterar hanteringen och svarar med kontaktbeteende. (Värde 1 innebär att hunden morrar eller biter, värde 5 att hunden accepterar och uppvisar ett intensivt kontaktbeteende med föraren.) Genomsnittet för samtliga raser är 3,3. Labradoren är alltså mer kontaktbenägen då den hanteras än de flesta andra raser.

Moment 2: Lek

I det här momentet beskrivs hundens reaktioner i samband med en föremålslek. Man ser också om hunden är villig att ha en dragkamp med testledaren. Momentet består av tre delar; leklust, gripande och dragkamp.

Lek och gripande

- 1) Testledaren instruerar föraren att skapa intresse för föremålet genom att svepa det med korta knäckiga rörelser mot marken två gånger.
- 2) Föraren kastar föremålet till testledaren, som kastar tillbaka det till föraren och som åter kastar föremålet tillbaka till testledaren.
- 3) Därefter kastar testledaren snabbt föremålet ca 10 m ifrån sig.
- 4) Om hunden griper föremålet instrueras föraren att vända sig om och springa några steg från hunden samtidigt som han/hon lockar på hunden. Kan inte hunden förmås att komma med föremålet, tar testledaren avledningsföremålet och låter föraren intressera hunden för detta.

Momentdelen utförs två gånger.

Labradorens reaktion:

Delmomentet mäter två saker, dels lek och dels gripande. När det gäller lek så reagerar den genomsnittliga labradoren med att leka aktivt och starta snabbt (kategori 4, medelvärde 3,9). Medelvärde för samtliga raser är 3,7. Labradoren hamnar alltså lite över medelvärdet när det gäller lek. Extremvärdena i det här fallet är att hunden antingen inte leker alls, eller leker mycket aktivt och startar mycket snabbt.

När det gäller gripandet är labradorens medelvärde 3,6, vilket motsvarar att den griper direkt med hela munnen. Medelvärdet för samtliga raser är i det här delmomentet 3,4. Labradoren hamnar alltså något över detta värde, den är något mer intresserad av att gripa föremålet än de flesta andra hundraser. Värde 1 är att hunden inte griper alls, värde 5 att den hugger föremålet direkt.

Dragkamp

- 5) Efter leken tar föraren hand om föremålet och överlämnar det till testledaren.
- 6) Testledaren erbjuder hunden att gripa tag i föremålet genom att hålla föremålet med båda händerna och föra det med korta knäckiga rörelser i riktning mot marken.
- 7) Griper hunden föremålet ska testledaren ha en dragkamp med hunden. Maximal tid 30 sek. testledaren ska vara vänd mot hunden med kropp och blick samt dra i föremålet med rörelser från hunden. Hunden ska ha tassarna i marken under hela momentet. Testledaren ska bli passiv ca 5 sek under momentet och fortsätta sen igen.

Labradorens reaktion:

Den genomsnittlige labradoren reagerar här med att bita- dra emot, släppa och ta om (medelvärde 3.3- kategori 3). Medelvärdet för alla raser är 3.2. Labradoren reagerar således på ungefär samma sätt som hundar i allmänhet gör. Tittar vi på frekvensfördelningen (andelen hundar som reagerar på ett visst sätt i momentet) kan vi se att andelen labradorer som istället reagerar med att ”gripa direkt med hela munnen och dra emot tills testföraren släpper” – kategori 4- är nästan lika hög (30,5 %) som den andel som hamnar i kategori 3 (33,2 %).¹⁰⁶ Värde 1 är i det här fallet att hunden inte griper alls, värde 5 att hunden griper och rycker och drar tills testföraren släpper taget om föremålet.

Moment tre: Förföljande och gripande

I detta moment beskrivs hundens lust att förfölja ett rörligt föremål och gripa det. En konstruktion med en lina som löper mellan hjul sätts upp på banan. Vid linan fästs en trasa och funktionären ska se till att trasan far iväg på linan så att hunden ser det.

1. Tillsammans med testledaren går ekipaget fram till anvisad utgångspunkt. Föraren instrueras så att denne vet var den ska stanna.
2. Föraren kopplar loss hunden och håller i halsbandet samtidigt som de går de 10 metrarna fram till startplatan. När ekipaget kommit fram ska bytet starta inom 1 sekund.
3. Föraren tar ett steg framåt och släpper hunden på testledarens uppmaning, när bytet (trasan) passerar ett visst hjul.

Detta upprepas ytterligare en gång.

Labradorens reaktion:

Labradorernas medelvärde är här 3.1 vilket innebär att de ”startar eller springer långsamt. Kan öka farten. Fullföljer.” Medelvärdet för samtliga hundar är 2.9, så här hamnar labradoren på det typiska värdet- åtminstone om man endast tittar på medelvärdet. En närmare granskning av labradorens reaktioner på momentet visar att det finns en relativt stor variation i reaktionerna. Den största andelen labradorer, 55.9%, placeras i kategori 4 (startar med hög fart, målinriktat- bromsar in vid bytet) och en dryg femtedel av labradorerna (21.7%) startar inte alls.¹⁰⁷ I samband med det här momentet vill man också se hur hunden gör när den har kommit fram till bytet. Labradorerna griper föremålet tveksamt eller med en viss tidsfördröjning (medelvärde 2.8). Medelvärdet för andra raser är 2.4 vilket innebär att de flesta inte griper föremålet utan bara nosar på det. Även när det gäller gripande är medelvärdet inte riktigt rättvisande. I det här fallet har vi relativt höga andelar på de båda yttervärdena, 1 respektive 5. Värde 1 innebär att hunden nonchalerar bytet eller inte springer fram till det och det är 33.8 % av de beskrivna labradorerna som agerar så. Värde 5 innebär att hunden griper direkt och håller bytet i minst 3 sekunder och det gör 24.7 % av labradorerna.¹⁰⁸

Moment 4: Aktivitetsnivå

Syftet med momentet är att beskriva hundens reaktioner i en situation då förväntad aktivitet uteblir. Det hunden ska göra, är bara att gå förbi publik och funktionärer och stanna på en

¹⁰⁶ Uppgiften hämtad från rasdata

¹⁰⁷ Uppgiften hämtad från rasdata. Standardavvikelsen är här 1.26 vilket innebär att avvikelsen från medelvärdet är ganska stor. Medelvärdet avviker också från median och typvärde, de två senare måtten ligger runt 4.

¹⁰⁸ Uppgiften hämtad från rasdata. Standardavvikelsen= 1.6, medianen 3 och typvärdet 1.

anvisad plats ungefär 10 meter från gruppen. Momentet är klart när hund och förare har stannat på platsen i tre minuter.

Labradorens reaktion:

Labradoren får värde 2,9, vilket innebär att de flesta labradorer är uppmärksamma och i huvudsak lugna. Enstaka aktivitetshöjningar kan förekomma. Medelvärde för andra raser är 3,2. Värde 1 innebär att hunden är totalt inaktiv och ouppmärksam, värde fem att hunden är orolig och aktiv.

Moment 5: Avståndslek

I det här momentet beskrivs hundens förmåga att samarbeta med en främmande person som befinner sig på avstånd från föraren.

1. testledaren informerar föraren samt kontrollerar hundens utrustning.
2. Ekipaget placeras 40 meter från figuranten.
3. föraren uppmanas att släppa hunden då figuranten kommit in bakom gömsle 2 (se nedan)
4. Om hunden inte självantagit kontakt med figuranten innan den första leken är slut, följer föraren med hunden fram till figuranten.

Figuranten kläs i en knållång cape med huva och har ett lekföremål. Han eller hon placeras bakom ett gömsle och startar vid momentets början genom att avge ”fyra korta ljud”, knackar mot en trädstam. Figuranten rör sig sedan lätt hukad ungefär tre meter och vänder sig sedan mot ekipaget, fokuserar på hunden och ”breddar överkroppen samt gör en uppfordrande knäböjning”. Därefter upprepas detta två gånger. Sen tar figuranten av huvan och kastar upp leksaken i luften tre gånger. Sen ska figuranten springa till nästa gömsle och ta av sig capen. Det finns sedan ett antal instruktioner som beskriver hur figuranten ska göra om hunden kommer fram eller inte, och beroende på hur den reagerar. Kommer hunden fram, ska figuranten leka och vara passiv omväxlande. Kommer hunden inte fram alls, får föraren hjälpa hunden.

Labradorens reaktion:

I momentet beskrivs fem delmoment. De första är hur hunden reagerar då figuranten rör sig på avstånd. Genomsnittslabradoren är intresserad och följer figuranten utan avbrott (medelvärde 2,9, samma som medelvärdet för andra raser). Man vill också se om hunden uppvisar hot eller aggressivitet. Labradorens medelvärde är 1,4 (andra raser 1,5), vilket innebär att den vare sig skäller eller morrar på figuranten. Nästa delmoment handlar om nyfikenhet. Labradorernas typiska beteende är här att gå fram när figuranten ger sig till känna (medelvärde 3,4). Labradorerna är i genomsnitt något mer nyfikna än andra hundar (medelvärde 2,8). I fallet med nyfikenhet skiljer sig labradorernas reaktioner åt en hel del. Medelvärdet är därför missvisande. Frekvensfördelningen ser ut på följande sätt:

- 1 Går ej fram till figurant. Ointresserad. 17 %
- 2 Går fram när figuranten pratar eller bollar med föremål 17.9 %
- 3 Går fram när figuranten ger sig till känna 14.2 % (medelvärdet)
- 4 Går fram till fig. med låg kroppsställning och/eller tidsfördröjning 14.5 %
- 5 Går fram direkt till figuranten utan hjälp 36.3 %

Som synes är det vanligaste värdet 5, intrycket av frekvensfördelningen är alltså att de flesta labradorer snarare är ännu mer nyfikna än vad medelvärdet anger (tyngdpunkten i fördelningen ligger på värde 4 och 5).¹⁰⁹

När figuranten börjar leka med hunden, reagerar labradoren genom att leka och griper försiktigt i leksaken utan att dra emot (medel 3,1, andra raser 2,6). Även i det här delmomentet kan vi se att medelvärdet inte är någon särskilt bra beskrivning på grund av att variationen i beteendet är ganska stor. Det vanligaste värdet är 4, 27.7 % av labradorerna griper föremålet direkt, släpper och tar om och kan också dra emot. Av hundarna är det också 21.9 % som inte visar något intresse alls för leken och inte bryr sig om lekföremålet.¹¹⁰

Det sista delmomentet är till för att beskriva samarbete med figuranten. Labradoren får här medelvärdet 2,5 vilket innebär att den är aktiv med figuranten när figuranten själv är aktiv. Medelvärdet för andra raser är i det här fallet liknande, 2,3. Återigen finns en viss variation i labradorernas beteende även om medelvärdet är en bättre beskrivning än i de andra delmomenten. Värt att notera är att 25.6 % av hundarna hamnar i kategori 1, vilket innebär att de inte visar något intresse för att samarbeta.¹¹¹

Moment 6: överraskning

I det här momentet testas hundens förmåga att agera i en överraskande situation. Man använder sig här av overall, som döljs i marken och som dras upp till ”stående” när hunden befinner sig tre meter ifrån den. Föraren går med hunden i koppel och när overallen dras upp, ska föraren rikta sig mot den men förhålla sig passiv.

Labradorens reaktion:

Under momentet beskrivs fem reaktioner eller delmoment. Det första är hur hunden gör när overallen flyger upp ur marken. Den genomsnittlige labradoren hukar sig och stannar (2,4, andra raser 3,0) När det gäller hur rädda hundarna blir, finns det en viss variation i labradorens beteende, men fördelningen tenderar åt det mindre rädda hållet, en relativt liten andel hundar hamnar på värde 4 och 5 (sammanlagt 11,2 %) som betyder att hunden är ganska eller mycket rädd. Cirka 21 % av hundarna beskrivs som att de ”stannar, kort stopp” vilket innebär att de visar en mycket liten rädsreaktion. En lika stor andel hamnar i kategori 3 (34.4%) som i kategori 2 (34.2%) (medelvärdet ovan) vilket innebär att de gör undanmanöver, utan att vända bort blicken.¹¹²

Även hundens hot/aggressionsbeteende observeras. Labradoren visar enstaka hotbeteenden (1,9, andra raser 1,9). Studerar vi frekvensfördelningen kan vi se att fördelningen tenderar att gå åt det mindre aggressiva hållet och att medelvärdet indikerar mer hot/aggressivitet än vad som är fallet. Av labradorerna är det 44.2 % som inte visar något hotbeteende alls. Cirka 26 % visar en större aggressivitet än medelkategorin (endast 2 % placeras i kategori 5, visar hotbeteenden och attacker som kan avslutas med bett).¹¹³

Även i det här momentet beskrivs hundens nyfikenhet. Den typiska labradoren går fram till overallen när föraren har gått halva avståndet (medelvärde 3,7). Labradoren är även i detta fall

¹⁰⁹ Uppgifterna hämtade från rasdata. Standardavvikelse=1.55, median 4 och typvärde 5.

¹¹⁰ Uppgifterna hämtade från rasdata. Standardavvikelse=1.41, median 3 och typvärde 4.

¹¹¹ Uppgifterna hämtade från rasdata. Standardavvikelse=1,18, median 3 och typvärde 3.

¹¹² Uppgifterna hämtade från rasdata. Standardavvikelse= 1.01, median 2 och typvärde 3.

¹¹³ Uppgifterna hämtade från rasdata. Standardavvikelse= 1.05, median 2 och typvärde 1.

mer nyfiken än genomsnittshunden (medelvärde 2,8 vilket innebär att hunden går fram först när föraren sitter vid overallen och pratar med den). Medelvärdet är något missvisande även i det här fallet. 42 % av labradorerna är mer nyfikna än vad medelvärdet anger, de går fram till overallen utan hjälp. Cirka 33 % av hundarna är mindre nyfikna än medelkategorin.¹¹⁴

Det fjärde man observerar är hundens kvarstående rädsla. Hunden ska då starta tio meter ifrån overallen och passera den, vända och passera igen. Labradoren gör en liten båge eller tempoväxling då den passerar overallen (medelvärde 1,5) vilket innebär att den är något mindre rädd än genomsnittshunden (2,2). Till sist beskrivs hundens kvarstående intresse för overallen. Labradorens medelvärde är 1,7 vilket innebär att den stannar upp och luktar/tittar på overallen (andra raser har medelvärdet 1,9).

Moment 7: Ljudkänslighet

Här beskrivs hundens reaktioner i samband med överraskande ljud. Hunden och föraren går tillsammans, och plötsligt skramlar det till (exempelvis används en kätting eller grytlock som förs längs korrugerad plåt). När ljudet kommer, ska föraren släppa kopplet och stanna och vända sig mot ljudkällan. I samband med momentet beskrivs fyra olika reaktioner.

Labradorens reaktion:

När ljudet kommer, hukar sig labradoren och stannar (medelvärde 2). Den genomsnittliga hunden är något räddare och gör undanmanöver (2,6). Dock får vi komplettera med frekvensfördelningen i det här fallet, där vi kan se att 46.2 % av labradorerna kategoriseras i 1 vilket innebär att de "stannar, kort stopp". En låg andel, ca 8 %, visar stor rädsla för ljudet.¹¹⁵

När det gäller nyfikenhet, så går labradoren fram till skramlet när föraren har gått halva vägen. Labradoren är även nu mer nyfiken än genomsnittshunden (medelvärde 4,3 jämfört med 3.6) som istället går fram till skramlet när föraren står bredvid. Även i det här fallet är det på grund av hur fördelningen på de olika kategorierna ser ut en god idé att studera frekvenserna. Vi kan se att det vanligaste är att labradoren är ännu mer nyfiken än vad medelvärdet indikerar, 65.7 % av labbarna går fram till skramlet utan hjälp.¹¹⁶

Nästa observation handlar om kvarstående rädsla. Labradoren ska då åter gå förbi ljudkällan, vända och gå tillbaka igen. Reaktionen är att labradoren inte gör någon tempoförändring eller undanmanöver (medelvärde 1,2). De flesta andra hundar (medelvärde 1,6) gör en liten båge eller tempoväxling då de passerar. Precis som i förra momentet studeras kvarstående intresse. Labradoren stannar då upp och luktar eller tittar på ljudkällan (1,5, andra raser 1,7).

Moment 8: Spöken

I momentet beskrivs hundens reaktion inför hotfulla rörliga föremål som långsamt närmar sig. Figuranterna är klädda som "spöken" i vitt och med huva som har tydliga ögon. Figuranterna startar samtidigt och förflyttar sig sakta, med en del stopp, mot hunden och föraren. När spökena har stannat släpps hunden. Vad gör då labradoren i den här situationen?

Labradorens reaktion:

Under momentet observeras fem reaktioner. När det gäller hot/aggressivitet, visar labradoren "flera hotbeteenden under längre tid" då spökena närmar sig. Medelvärdet är 2,9, vilket är

¹¹⁴ Uppgifterna hämtade från rasdata. Standardavvikelse=1.33, median 4 och typvärde 5.

¹¹⁵ Uppgifterna hämtade från rasdata. Standardavvikelse=1.1, median 2 och typvärde 1.

¹¹⁶ Uppgifterna hämtade från rasdata. Standardavvikelse = 1.11, median 5 och typvärde 5.

något högre än genomsnittshunden som har 2,4 och innebär att de visar enstaka hotbeteenden. Nästa observation gäller kontroll. Genomsnittslabradoren kontrollerar/handlar mot båda spökena, med kortare avbrott (4, genomsnittshunden 3,7). Hur rädd är labradoren i den här situationen? Hunden får i genomsnitt 2,6 vilket innebär att den håller sig framför eller bredvid sin förare och pendlar mellan flyktstart och kontroll. Genomsnittshunden är något räddare, 2,9. I frekvensfördelningen kan vi se att det finns relativt stor variation bland labradorena i hur de reagerar.¹¹⁷

- 1 Uppehåller sig i huvudsak framför eller bredvid föraren 25.8 %
- 2 Uppehåller sig i huvudsak framför eller bredvid föraren, någon avståndsreglering 30.3 %
- 3 Uppehåller sig i huvudsak framför eller bredvid föraren, pendlar mellan flyktstart och kontroll 17.1 %
- 4 Uppehåller sig i huvudsak bakom föraren, pendlar mellan flyktstart och kontroll 12.9 %
- 5 Flyr längre än kopplets längd. Kan ta stöd av publiken eller lämna platsen. 13.7 %

Intrycket av frekvensfördelningen är att labradoren är mindre rädd än vad medelvärdet säger.

Även i det här momentet observerar man hundens nyfikenhet. När spöket har stannat, går labradoren vanligtvis fram till spöket när föraren står bredvid (medelvärde 3, andra raser 2.6). I fallet med nyfikenhet samlas relativt stor andel av hundarna på yttervärdena 1 och 5 vilket innebär att medelvärdet är ett mindre bra mått att använda. Eftersom variationen även är stor, tar vi en titt på frekvensfördelningen:

- 1 Går fram när förklädnaden tas av 24.9 %
- 2 Går fram när föraren talar med figuranten/lockar på hunden 16.8 %
- 3 Går fram till spöket när föraren står bredvid 16.3 %
- 4 Går fram till spöket utan hjälp 15.6 %
- 5 Går fram till spöket när föraren har gått halva vägen. Går fram till spöket utan hjälp. 26.3 %

Vi kan här se att ungefär lika många hundar beskrivs ha liten nyfikenhet (värde 1) som stor nyfikenhet (värde 5) och att det är en ungefär liknande andel som fördelar sig på de andra kategorierna.¹¹⁸

Nästa beskrivning handlar om hundens vilja till kontakt med spökena. Labradoren tar själv kontakt och uppträder balanserat (medelvärde 3,7), medan genomsnittshunden besvarar kontakt efter initiativ från spökfiguranten.

Moment 9: Lek

I det här momentet vill man se om hundens reaktioner i samband med en ny föremålslek har förändrats sedan det första momentet.

Hunden ska vara lös under momentet.

1. Testledaren instruerar föraren att skapa intresse för föremålet
2. föraren kastar föremålet till testledaren, och de kastar det emellan sig några gånger
3. sen kastar testledaren snabbt ifrån sig föremålet c a 10 meter

¹¹⁷ Uppgifterna hämtade från rasdata. Standardavvikelse= 1.38, median 2 och typvärde 2.

¹¹⁸ Uppgifterna hämtade från rasdata. Standardavvikelse = 1.50, median 3 och typvärde 5.

4. om hunden griper föremålet, ska föraren springa några steg från hunden och locka på hunden samtidigt.
5. Kan inte hunden förmås komma med föremålet, får föraren försöka intressera hunden för detta.
6. föraren påbörjar en dragkamp med hunden inför nästa moment.

Labradorens reaktion:

Labradoren leker aktivt och startar snabbt (medelvärde 3,6), genomsnittshunden leker, startar långsamt men blir aktiv. När det gäller gripande så griper labradoren försiktigt eller nyper i föremålet, vilket är ungefär samma reaktion som genomsnittshunden.

Moment 10: Skott

Här beskrivs hundens reaktion under skott. Hunden provas både under aktivitet och passivitet. I den aktiva delen leker föraren med hunden.

Labradorens reaktion:

Labradoren får medelvärdet 1,5 (andra raser 1,6) vilket innebär att den gör ”kontroller som försvinner efter första skottet” (det vill säga att den reagerar), den bryter leken men upptar den sen.

Sammanfattning och jämförelse med andra raser

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att labradoren i många avseenden reagerar på samma sätt som ”genomsnittshunden”. Det som utmärker labradoren är enligt spindeldiagrammet att den är mer nyfiken och mindre rädd än många andra, den avreagerar på överraskningar och rädsloreaktioner relativt fort. Labradoren är också intresserad av att söka kontakt med människor och samarbetar och svarar på lek. Ingen labrador som har beskrivits har uppvisat något oacceptabelt beteende enligt informationen i spindeldiagrammet. I vissa av momenten är medelvärdena rättvisande: hundarnas beteende är mer eller mindre homogent inom rasen, det vill säga att de flesta labradorer reagerar på ett liknande sätt. I vissa fall är emellertid inte medelvärdet tillräckligt för att beskriva labradorens beteende och i vissa fall direkt missvisande. Om vi ser på i vilka moment/eller delmoment labradorerna uppvisar stora variationer i beteendet, kan vi konstatera att det är i samtliga fall då egenskapen nyfikenhet mäts.¹¹⁹ Intressant nog är nyfikenhet den egenskap där labradorens spindeldiagram uppvisar den sammanlagt största avvikelserna från medelvärdet för samtliga hundar. Ser vi enbart på medelvärdena på spindeldiagrammet framstår labradoren som mycket nyfiken jämfört med andra hundar. En analys av frekvensfördelningarna visar dock att bilden inte är så entydig. I själva verket finns det stora variationer i hur labradoren reagerar: visserligen är många labradorer nyfikna, till och med mer nyfikna än vad medelvärdet anger, men det finns också många som uppvisar en låg grad av nyfikenhet (förutom när det gäller ljudkänslighet).¹²⁰

Även i samtliga delmoment som mäter rädsla¹²¹ har vi behövt titta på frekvensfördelningen för att få en rättvisande bild. När det gäller överraskning och ljudkänslighet blir medelvärdet

¹¹⁹ Det vill säga i delmomenten avståndslek nyfikenhet, överraskning nyfikenhet, ljudkänslighet nyfikenhet och spöken nyfikenhet.

¹²⁰ Intressant nog är det inte riktigt samma hundar som uppvisar låg nyfikenhet på både spöken och överraskning. Av de hundar som har en låg nyfikenhet (värde 1) när det gäller spöken, är det endast 11 % som har en lika låg nyfikenhet när det gäller överraskning. Av de hundar som uppvisar en mycket hög nyfikenhet när det gäller spöken, är det däremot ca 58 % som också är mycket nyfikna i överraskningsmomentet. Exemplet visar att det inte är självklart att en hund är ”konsekvent” när det gäller en egenskap under hela beskrivningen.

¹²¹ Spöken rädsla, ljudkänslighet rädsla och överraskning rädsla.

missvisande eftersom fördelningen är ”sned”, det vill säga tenderar att i båda dessa fall ha tyngdpunkten åt ett håll- i de här fallen åt det mindre rädda hållet. I fallet med spökena och hundarnas rädsla är variationen ganska stor i hur hundarna reagerar. Vissa labradorer reagerar med stor rädsla, andra med liten rädsla. Helhetsintrycket är emellertid det samma som i spindeldiagrammet, det vill säga att labradoren som ras uppvisar en låg grad av rädsla jämfört med andra raser.

Ett fall där variationen i hundarnas beteende är stor, är då deras reaktioner när de hanterar föremålet i jaktsituationen observeras. Det är en större andel hundar som nonchalerar bytet än som griper det. Detta kan man möjligen uppmärksamma med tanke på labradorens apporteringsegenskaper, men samtidigt är situationen en helt annan än då labradoren får i uppgift att apportera ett föremål till sin förare. Momentet mäter kanske snarare föremålsintresse.

Ovanstående beskriver hur den genomsnittlige labradoren reagerar i ett antal situationer. För att få en mer utförlig uppfattning om labradorens mentalitet gör vi nu en kort jämförelse med några andra raser.¹²² Vad är det som gör labradoren till labrador och inget annat?

Vi inleder med en jämförelse med golden retriever, en ras som är nära besläktad med labradoren. Den största skillnaden mellan raserna är att golden retrievern uppvisar en mindre grad av nyfikenhet och mer rädsla än labradoren. Exempelvis går den genomsnittlige golden retrievern fram till ”spökena” först när föraren lockar på hunden och talar med figuranten (labradoren gick fram till spöket själv). Likadant ser det ut när det gäller overallen som hoppar upp ur marken, där golden retrievern går fram först när föraren talar med overallen och lockar på hunden medan labradoren själv gick fram när föraren hade gått halva avståndet. Golden retrievern reagerar något mer på det överraskande ljudet än vad labradoren gör och har något mer kvarstående rädsla i samband med ljudet och overallen. I övrigt är hundraserna lika när det gäller många moment.

En annan intressant jämförelse är med helt andra typer av hundar. En av de mest beskrivna hundarna är schäfer, en ras som har helt andra arbetsuppgifter än labradoren men som liksom labradoren förväntas fungera i många situationer. Schäfern visar sig vara ganska lik labradoren i sina reaktioner. En relativt stor skillnad finns när det gäller kontakt. Schäfern är något mer avvaktande mot främmande människor, där labradoren glatt följer med figuranten så följer schäfern visserligen med, men är neutral istället för engagerad och tar inte lika mycket kontakt. När det gäller hot/aggressivitet, där förförståelsen säger att schäfern bör ligga högre, uppvisar schäfern färre hotbeteenden än labradoren. När spökena närmar sig, visar den genomsnittlige labradoren flera hotbeteenden under en längre tid medan genomsnittsschäfern visar enstaka hotbeteenden. I övrigt uppvisar de samma hot/aggressivitetsbeteenden. Schäfer och labrador är liknande när det gäller nyfikenhet och lek.

Vi kan också titta på en typisk sällskapshund. En ras där relativt många hundar är beskrivna är soft coated wheaten terrier (SCWT). Jämfört med labradoren är denna ras mindre lekfull och kontaktbenägen. Där labradoren på det första lekmomentet leker aktivt, startar SCWT långsamt men blir mer aktiv efter hand. När det gäller lek med figuranten som inleddes på avstånd, leker inte SCWT medan labradoren leker och griper i leksaken försiktigt. Labradoren är också betydligt nyfikenare än SCWT. Labradoren går fram emot overall och ljudkälla när föraren har gått halva avståndet, medan SCWT går fram när föraren står bredvid.

¹²² Observera att vi inte gör någon utförligare analys av de andra raserna, här kan vi alltså exempelvis inte säga något om hur variationen i beteendet ser ut.

Intrycket av labradoren även jämfört med andra raser är att den är lekfull, nyfiken och kontaktbenägen. Den klarar att hantera skrämmande situationer relativt väl, eftersom den kan ”tända av” från överraskningar och hot och istället våga gå fram och titta och ta kontakt. Detta torde vara ett mått på en god nervkonstitution: Labradoren i genomsnitt reagerar ändamålsenligt och överdriver inte, vare sig genom att inte reagera alls eller att bli väldigt rädd och inte våga gå fram till det som skrämde. När det gäller de olika delmomenten som mäter kvarstående rädsla så är labradorernas reaktioner relativt samlade, det vill säga variationen i beteendet är inte särskilt stor, vilket gör det enklare att uttala sig om labradorrasen som helhet.¹²³

De moment där labradorerna som helhet uppvisar det mest entydiga beteendet, det vill säga där de flesta labradorer uppför sig på ungefär samma sätt, är följande: Samtliga kontaktmoment¹²⁴, aktivitet, intresset i avståndspeken, kvarstående intresse för det plötsliga ljudet och lekluken. I alla de här momenten är det alltså labradorerna mer lika varandra än i de övriga momenten.

Det är svårt att peka ut några särskilda problemområden när det gäller labradorens mentalitet, så som den framkommer i MH-beskrivningarna. Labradoren uppvisar inte i något moment vare sig totalt ointresse/inaktivitet eller väldigt stor aktivitet eller intensitet. Vi ska här komma ihåg att olika beteenden är olika önskvärda för olika raser. Att labradoren exempelvis reagerar på ett annat sätt än schäfern under dragkamp- labradoren ”biter och drar emot, släpper och tar om” medan schäfern drar emot tills testföraren släpper, kan vara ett exempel på olika beteenden som är önskvärda för respektive ras.

Åsikter om labradorens mentalitet

I den enkät som skickades ut till alla aktiva labradoruppfödare i Sverige ställdes bland annat en fråga om uppfödarnas uppfattning om rasens temperament.¹²⁵ Av de 265 personer som svarade på frågan, anser 92 % att rasens temperament är mycket eller ganska bra. 45 % svarade att de anser att temperamentet är mycket bra. I sammanhanget ska nämnas att vi också frågade efter uppfödarnas åsikter när det gäller utseende, jaktegenskaper, genetisk variation samt hälsa och temperamentet är det som uppfödarna är mest nöjda med hos labradoren. Tittar vi på olika grupper av uppfödare anser 87 % av de uppfödare som är inriktade mot jakt eller mest jakt att temperamentet är mycket eller ganska bra, motsvarande andel hos uppfödare som inriktar sin avel på både jakt och utställning är 96 % och hos de som satsar enbart eller nästan enbart på utställning 97 %. Uppfödarna som är inriktade mot jakt tycks alltså vara något mer missnöjda än de andra.¹²⁶ Vi kan också dela in uppfödarna i olika grupper beroende på hur länge de har fött upp labrador. Av de som fött upp i mindre än 5 år svarar 91 % att de anser labradorens temperament vara mycket eller ganska bra. Motsvarande siffra för de som fött upp mellan 6 – 10 år är 88 % och för de som fött upp mer än 11 år 97 %.

¹²³ Överraskning kvarstående rädsla och ljudkänslighet kvarstående rädsla.

¹²⁴ Kontakt hälsning, kontakt samarbete, kontakt hantering samt spöken kontakt.

¹²⁵ Se Bendz, Anna ”Labradoruppfödarna i Sverige” i Labradoren nr 3 2003 för redovisning av resultaten från uppfödarenkäten.

¹²⁶ Svaren på frågan är något svårtolkade. Frågan ställdes så att uppfödarna skulle ange sin synpunkt på rasen generellt sett, men det är möjligt att vissa svar syftar på en viss typ av labrador. Exempelvis är det möjligt att jaktuppfödarna syftar på de andra varianterna av labrador då de svarar att jaktegenskaperna är dåliga.

I uppfödarenkäten ställde vi en öppen fråga där uppfödarna fick ange de tre största fördelarna respektive de tre största nackdelarna med rasen. Det mest frekventa svaret när det gäller de tre största förtjänsterna handlar om mentalitet och temperament. Det förekommer också att uppfödarna svarar att mentalitet/temperament är ett problem i olika avseenden, men det är ganska få uppfödare som svarar så. Slutsatsen av uppfödarenkäten är att uppfödarna är mycket nöjda med labradorens temperament. Inte heller här kan vi alltså finna någon anledning att peka ut några särskilda problem när det gäller mentalitet.

En särskild enkät skickades ut till ett antal erfarna uppfödare. Då dessa är ganska få, är det inte så stor poäng att redovisa svaren i siffror. De erfarna uppfödarna har angivit följande svar när det gäller mentalitet: (Frågan gällde hur rasen har "stått sig" genom tiderna, vad har förändrats, vad har förlorats och tillkommit.)

*Mycket bättre förr – genomgående.
Ligger stabilt sett i ett perspektiv på 46 år.
Labradoren stabilare förr.
Idag bra mentalitet – tack vare duktiga uppfödare
De flesta bra idag.
Mer veka hundar idag – till följd av dirigeringsinriktade jaktprov.
Hanhundsilkska hundar (ett tag) – ägarrelaterat problem??
Mycket bättre – hanhundsaggressiviteten inte så vanlig som tidigare.
Bättre hundtolerans
Ilskna hundar såg man aldrig förr.
Tappa lugn till förmån för stressiga showhundar.
Fler stressiga och otrygga hundar.
Vissa jaktlinjer - fjära hundar.
Några "falanger" för mjuka – skygga.*

Sammanfattningsvis är fem av svaren positiva och åtta av svaren indikerar att uppfödarna anser att rasen har blivit sämre i vissa avseenden. Svaren skiljer sig åt en del, men att vissa labradorer har blivit vekare ses som ett problem. Ett par uppfödare pekar också på problem med stressade hundar. Frågar vi de mest erfarna uppfödarna är alltså bilden av labradorens mentalitet inte riktigt lika positiv som svaren i uppfödarenkäten anger. Men svaren från de erfarna uppfödarna ska inte ses som ett generellt resultat (det vill säga åsikter som kan generaliseras till uppfödare i allmänhet) utan det som är intressant är att se vilken typ av problem de pekar ut.

Vi har också skickat ut enkäter till exteriördomare och jaktprovdomare.¹²⁷ Även svaren från de enkäterna innehåller en hel del relevant för det här avsnittet. Vi börjar med exteriördomarna. Vid frågan om vad som förändrats i positiv riktning under den tid de dömt labrador, svarar 10 stycken mentalitet. Det är det vanligast förekommande svaret. På frågan om vad som förändrats i negativ riktning, svarar 3 stycken mentalitet. Domarna fick möjlighet att ge råd till uppfödarna vad de ska tänka på i sin avel. Tre stycken svarade att mentaliteten är något att se upp med. Även domarna fick ange de tre största förtjänsterna respektive de tre största problemen med rasen. Arton stycken angav mentalitet som en av de tre största förtjänsterna, medan två angav mentalitet som ett problem. Hos exteriördomarna finns alltså en klar övervikt åt det positiva hållet när det gäller inställning till labradorens mentalitet, även om några också anser att mentaliteten är ett problem.

¹²⁷ Enkäten skickades till 34 jaktprovdomare och 48 exteriördomare. Svarsfrekvensen var 62 % hos jaktprovdomarna och 60 % hos exteriördomarna.

Hur ser det då ut med jaktprovsdomarnas uppfattning om mentalitet? Vi kan börja med att konstatera att dessa domare nämner mentalitet, vare sig det är i positiv eller negativ riktning, i betydligt mindre utsträckning än exteriördomarna. En domare nämner mentaliteten som en förändring i positiv riktning. En svarar mentalitet på ett av de tre största problemen med rasen. Tre domare nämner mentalitet som en av de tre största förtjänsterna med labradoren. En möjlig tolkning av svaren är att jaktprovsdomarna inte tänker på mentalitet i samma termer som exteriördomarna gör. Jaktprovsdomarna ger nämligen en hel del svar som kan sägas handla om labradorens "jaktmentalitet" (se ovan), såsom apportlust, följsamhet och arbetsglädje. Det är emellertid svårt för oss att säkert tolka dessa svar i mentalitetstermer eftersom vi inte kan vara helt säkra på att domarna verkligen syftar på mentala egenskaper. Det är också möjligt att dessa domare vare sig upplever mentalitet som något större problem eller någon större förtjänst, och därför inte nämner detta så mycket. När det gäller jaktprovsdomarna ger enkäten ett mindre bra underlag för information om åsikter om den typen av mentalitet som vi diskuterar i det här avsnittet.

Slutsatser

Med utgångspunkt från MH-protokollen samt uppfödarnas och domarnas svar, kan vi konstatera att mentaliteten vare sig verkar vara något större problem som den mäts i MH eller som den upplevs av domare och uppfödare. Om vi går tillbaka till beskrivningen i rasstandarden så kan vi med utgångspunkt från MH-protokollen konstatera att de flesta labradorer verkar uppvisa en önskvärd mentalitet på så sätt att de är vänliga, inte är aggressiva och inte blyga. Möjligen kan vi också utifrån MH-protokollen säga något om labradorens anpassningsbarhet då rasen generellt sett verkar bra på att klara av nya situationer och "tända av" efter överraskande ljud eller andra händelser. I rasbeskrivningen anges även som önskvärt att labradoren har ett bra luktsinne, är en god apportör och visar passion för vatten. Detta mäts inte i MH. Möjligen kan vi ändå konstatera att labradoren i allmänhet lever upp till dessa förväntningar genom uppfödarnas och domarnas svar.

Kan vi då säga att labradorens mentalitet är något som vi inte behöver göra någonting åt? Det finns ett par saker som vi menar att man bör fundera över och undersöka vidare innan man drar en sådan slutsats.

1) Vilka hundar beskrivs i MH?

Det material vi har från MH-beskrivningarna består av 576 labradorer. Det är i sig ett tillräckligt stort antal för att vi ska kunna dra slutsatser. Mer problematiskt är att vi inte har någon möjlighet att bedöma hur typiska för rasen dessa 576 hundar är. Är det en viss typ av labrador som beskrivs via MH, det vill säga hur representativa är dessa hundar för rasen i stort? Vi har inte någon anledning att tro att de labradorer som beskrivs i MH avviker signifikant från rasen i stort, men eftersom vi inte har någon kontroll över urvalet finns det ändå skäl att peka på risken att gruppen MH-beskrivna hundar avviker från rasen i något eller några avseenden. I samband med denna brasklapp vill vi också påminna om att labradoren idag är en ras som är delad i olika varianter. Är någon eller några varianter under- eller överrepresenterade i MH-materialet? Möjligen kan man tänka sig att jaktlabradorerna är underrepresenterade eftersom dessa i stor utsträckning prövas på jaktprov. Det är på grund av detta möjligt att ägare och uppfödare av jaktlabradorer anser att jaktproven är en tillräckligt god beskrivning av hundens mentalitet och därför i mindre utsträckning beskriver sina hundar på MH.

Vi menar att det är viktigt att fler hundar beskrivs via JUM eller ”vanligt” MH för att vi ska kunna få en bättre bild av hur labradoren fungerar idag.

2) Kan MH täcka in hela labradorens mentalitet?

Som vi skrev i början av avsnittet, är det inte självklart att labradorens mentalitet enbart kan mätas via MH-beskrivningar. Även jaktproven utgör i vissa delar en beskrivning av mentaliteten hos labradoren. Tittar vi på egenskapsprotokollen finns vissa begrepp som går att inordna i de traditionella mentalitetsbegreppen, men det finns också egenskaper som inte återfinns i MH. Allt som beskrivs i egenskapsprotokollen kan inte heller hänföras till hundens mentalitet. En möjlig väg är att se MH och egenskapsprotokollen som kompletterande varandra. I nuvarande skede har vi inte tillräckligt med material när det gäller egenskapsprotokollen, men relationen mellan mentalitet, MH och jaktprov är något som bör diskuteras framöver.

3) Hur förklara variationen i labradorernas beteende?

Som vi har sett, finns det i vissa moment en relativt stor variation i labradorernas reaktioner. Ett sätt att gå vidare med analysen är att undersöka om reaktionerna skiljer sig åt mellan olika linjer (field trial, dual purpose, utställning). Möjligen kan det vara så att en viss typ av labrador är överrepresenterad när det gäller en viss reaktion och att man exempelvis inom en viss typ kan identifiera en eller flera mentala egenskaper som är mindre önskvärda och därför bör förändras.

Källförteckning

Litteratur:

Bendz, Anna (2003): ”Labradoruppfödarna i Sverige.” *Labradoren* nr 3 2003.

Wilsson, Erik (1992): *Etologi och dressyrlära. Om hundars beteende*. Hundskolan i Sollefteå.

Övriga källor:

Genetica.se (Per-Erik Sundgrens hemsida med information om MH och spindeldiagram över MH-resultat från olika raser)

Rasdata (resultat från samtliga MH som genomförts inom labrador retriever-rasen, från och med 1997.)

Enkätmaterial (LRK:s enkäter till exteriör- och jaktprovsdomare, aktiva uppfödare, samt erfarna uppfödare)

Bilagor

Bilaga 10: Beskrivningsprotokoll MH för labrador retriever

Bilaga 11: Protokoll mentalbeskrivning

